

EGE ÜNİVERSİTESİ
MERKEZ KÜTÜPHANESİ

T.C

EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

RFID

ÇALIŞMAYAN EVLİ KADINLARDA
YAŞAM BİÇİMİ
(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. ÜLGEN OSKAY

HAZIRLAYAN : HALE ALÇIK
OCAK - 1985
İZMİR

ÖNSÖZ

Bu Çalışma, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kurumlar Sosyolojisi Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmıştır. Araştırmamın Konusunu oluşturan Çalışmayan Evli Kadınların Yaşam Biçimleri, kısıtlı zaman ve olanaklar içinde konusunda bir başvuru kitabı olamayacağının bilincindeyim. Dileğim, zaman içinde Ev Kadınları üzerine yapılacak olan araştırmalara ışık tutucu olabilmektir.

Çalışmamın başlangıcından bitimine kadar her aşamasında bana destek olan, olumlu önerileriyle yol gösteren, değerli hocam, Danışmanım, Doç.Dr. Ülgen OSKAY'a içtenlikle teşekkür borçluyum. Ayrıca, Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri'ni kullanma, değerlendirme, yorumlamada büyük yardımlarını gördüğüm Psikolog Dr. Nesrin HİSLİ'ye teşekkür ederim.

Ocak - 1985

İZMİR

Hale ALÇIK

Sosyoloji Yüksek Lisans

II

İÇİNDEKİLER

ÇALIŞMAYAN EVLİ KADINLARDA YAŞAM BİÇİMİ

ÖNSÖZ.....	I
İÇİNDEKİLER.....	II
GİRİŞ.....	I

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1. BÖLÜM:

A) ARAŞTIRMANIN YAKLAŞIMI	5
1. Sistem Yaklaşımı İçinde Yapısal- İşlevselcilik	8
2. En Küçük Toplumsal Sistem Olarak Aile...	17
B) ARAŞTIRMANIN TEMEL SAYILTIŞI.....	23
C) ARAŞTIRMANIN DENENCELERİ.....	24
D) KİMİ TEMEL KAVRAMLARIN TANIMLANMASI.....	25

2.BÖLÜM:

TARİHSEL EVRİM İÇİNDE TOPLUMDA KADININ

YERİ.....	27
-----------	----

(İlkel Dönem - Roma - Eski Anadolu Uygarlıkları -
Ortaçağ - İslamiyet - Endüstri Devrimi).

III

3. BÖLÜM:

ÇAĞDAŞ TOPLUMDA KADIN - EV KADINLARI.....	41
A) Ev Kadını Olmayı Hazırlayan Ekonomik - Eğitimsel - Kültürel Etmenler, Cinsiyet Rollerinin Etkisi..	41
B) Ev Kadınları ve Günlük Yaşam - Sosyal Çevre....	52

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA VERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

4. BÖLÜM:

ARAŞTIRMANIN TEKNİĞİ.....	62
A) Yörenin Tanıtılması	62
B) Örneklemenin seçimi	64
C) Görüşme Formu	66
D) Kaygı Envanteri	67
E) Görüşme Ortamının Yaratılması, Karşılaşılan Kolaylıklar - Güçlükler	68

5. BÖLÜM:

EV KADINLARININ NİTELİKLERİ	70
-----------------------------------	----

6. BÖLÜM:

EV KADINLARININ AİLE İÇİNDEKİ ROLÜ - EŞ VE ÇOCUKLARIYLA İLİŞKİLERİ.....	79
--	----

7. BÖLÜM:	
EV KADINLARI VE EVE İLİŞKİN EKONOMİK	
KARAR VERME	101
8. BÖLÜM:	
EV KADINLARI VE DIŞ DÜNYA - SOSYAL YAŞAM ..	111
9. BÖLÜM:	
EV KADINLARININ KENDİNİ TANIMLAMASI -	
BEKLENTİLERİ	124
10. BÖLÜM:	
EV KADINI VE KAYGI	139
SONUÇ	145
EKLER	151
KAYNAKÇA	166

GİRİŞ

Bu çalışmanın konusu, Çalışmayan evli kadınlardır. Kentte yaşayan, orta ve üzeri gelir grubuna giren, evli, çocuk sahibi, ev dışında çalışmayan kadınların günlük yaşam biçimleri araştırmaya konu olmuştur.

Gerek gelişmiş Batı toplumlarında, gerekse gelişmekte olan toplumumuzda kadına ilişkin yapılan çalışmalarda ağırlık çalışan kadınlar üzerinedir. Oysa, ekonomik olarak üretime katılmayan, tüm yaşamları ev işleri ve çocuk bakımı ile geçen kadınların sayısı oldukça yüksektir. Bu, varlığından açıkça haberli olmadığımız sessiz kitlenin, aile içindeki yaşam biçimleri, kendilerine ve dış dünyaya bakışları, beklentileri ve kaygılarını betimleme çabası böylesi ampirik bir çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

Hızla gelişen ve değişen dünyamızda toplumsal araştırmalar giderek önem kazanmakta ve hemen her konuda araştırmalar yapıp, sonuçları yayınlamaktadır. Kadın konusunda da çeşitli nitelikte araştırmalar mevcuttur: Kadın hakları, çalışan kadınlar, kırsal kesim kadınları... vb. Ancak özellikle toplumumuzda çalışmayan evli kadınlar üzerine kapsamlı bilimsel araştırmaların henüz tam anlamıyla var olmadığı kanısındayız. Böylesine hem ve geniş bir konuyu oldukça yetersiz olan bir literatür taraması sonucunda tartışmak, elbette konusundaki boşluğu dolduracak bir çalışmayı ortaya çıkarmayacaktır. Buidurum araştırmanın betimsel düzeyde kalmasına neden olmaktadır. Araştırmacı, alanda var olanı gözleyip,

betimlemekle yetinecektir. Bu konudaki yetersizlikler ve sınırlılıklar araştırmacıyı ve dolayısıyla da araştırmayı sınırlamaktadır. Eğer bu çalışma, ileride yapılacak olan araştırmalara ışık tutucu bir niteliğe sahip olabilirse, araştırmacı amacını büyük ölçüde gerçekleştirmiş sayılacaktır.

Belirttiğimiz amacı gerçekleştirmek üzere, çalışmamız iki temel bölümden oluşmaktadır:

- 1) Kuramsal Çerçeve
- 2) Araştırma Verilerinin Değerlendirilmesi.

Bu iki temel Bölüm içinde 10 Alt Bölüm yer almaktadır.

Kuramsal Çerçeve Bölümünde 3 Alt Bölüm yer almaktadır:

Birinci Bölümde, araştırmacının yaklaşımı, temel sayıltı ve denencelerimiz, çalışmada kullanılan kimi temel kavramların operasyonel tanımları yer almaktadır.

İkinci Bölümde, İlkel dönemden Endüstri Devrimine değin kadının toplumdaki yeri, konumu kısaca ele alınmıştır.

Üçüncü Bölümde, Çağdaş toplumdaki kadına, ev kadınına ayrılmıştır. Çağdaş toplumlarda kadının aile içindeki yeri, kadını ev kadını olmaya hazırlayan faktörler, ev kadınlarının günlük yaşamı, dışdünya ile ilişkileri alt başlıklar içinde ele alınmıştır.

İkinci Temel Bölüm olan Araştırma Verilerinin Değerlendirilmesi'nde, 7 Alt Bölüm yer almaktadır.

Dördüncü Bölümde, Araştırmanın Tekniği yer almaktadır. Yöretim tanıtılması, örneklem seçimi, Görüşme Formu- Kaygı Envanteri tanıtılmıştır.

Beşinci Bölüm, Evkadınlarının niteliklerine ayrılmıştır. Örnekleme yer alan 50 ev kadını tanıtılmaktadır.

Altıncı Bölümde, Ev kadınlarının aile içinde eş ve çocukları ile olan ilişkileri ele alınmıştır.

Yedinci Bölümde, Ev kadınının evine ilişkin ekonomik karar verme süreci, bütçe ve harcama düzenleri üstünde durulmuştur.

Sekizinci Bölümde, Ev kadınlarının Dış dünya ve sosyal çevreleriyle ilişkileri, boş zaman alışkanlıkları değerlendirilmiştir.

Dokuzuncu Bölümde, Ev kadınlarının kendilerini tanımlama ve algılayış biçimleri, beklentilerine ayrılmıştır.

Onuncu Bölüm, araştırmanın diğer boyutu, psikolojik çalışmayı kapsamaktadır. Ev kadınlarının Kaygı düzeyi üzerine tartışmamız bu bölümde yer almaktadır.

Sonuç'ta araştırmanın genel bir değerlendirmesi yapılmıştır.

Çalışmanın sonunda, Ekler ve Kaynakça yer almaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1.BÖLÜM

Çalışmanın İlk Bölümü, konunun kuramsal düzeyde tartışmasına ayrılmıştır. Araştırmanın yaklaşımı koyulduktan sonra, yaklaşım doğrultusunda sayıltımız ve denencelerimiz belirlenecektir. Kullanılan kimi temel kavramların açıklanması da son kısımda yer almaktadır.

A) ARAŞTIRMANIN YAKLAŞIMI:

Bu çalışmanın yaklaşımı, SİSTEM YAKLAŞIMI'na göre belirlenmiştir. Sistem Yaklaşımının temel nedeni "incelenen ya da gözlenen bir olgunun açıklanmasında, mümkün oldukça çok sayıda değişkenin etkisini çözümlmeye katabilmektir. Ancak bu şekilde, olgular gerçek durumları içinde ele alınabilir, tüm ilişkiler ağı içinde incelenebilir, neden - sonuç bağlantıları kavranarak açıklanabilir."⁽¹⁾ Araştırmacı, incelediği olguyu bir sistem içinde düşünüldüğü zaman daha kapsamlı olarak açıklayabileceği görüşündedir.

Sistem Yaklaşımını değerlendirebilmek için önce Sistemi tanımlamak gerekli, Sistem kavramının çok çeşitli tanımları yapılmıştır. Tüm tanımların ortak noktası, bir bütünü oluşturan öğeler arasındaki ilişkiler arasında toplanmak-

(1) Armağan., İbrahim, "Bilimsel Araştırma Yöntemleri",
Dokuz Eylül Üni. GSF Yay., cilt:2, İzmir, 1983, s.7

(2) a.g.e., s.9-10

tadır. Çeşitli Sistem tanımları şöyle sıralanabilir:(2)

1) Karşılıklı ilişki kuran parçalar kompleksidir(L.V. Bertalanffy).(3)

2) Önceden kararlaştırılmış bir fonksiyonu birlikte yürütmek için tasarlanmış, karşılıklı eylemde bulunan elemanların bütünleşmiş topluluğudur.(Gibson)

3) Birbirleriyle ilişkili parçalar cümlesidir(O.H. Tilnes).

4) Birbirleriyle karşılıklı olarak bağımlı parçalardan meydana gelen kavramsal ya da fiziki bir bütündür(Ackhoff).

5) Kaos olmayan herşeydir.(K.E.Boulding)

6) Sürekli olarak sınırını devam ettiren, ilişkili parçalar topluluğudur(W.Buckley).

7) Fonksiyonel ilişkileri dolayısıyla birleşmiş, kendi parçaları ve çevresiyle enerji değişiminde bulunan mekan ve zamanda sınırlanmış bilgilerdir(J.Miller).

8) Bir etki (girdi) yapıldığında karşılık (çıkıtı) veren her süreç bir sistemdir (Studderud).

9) İç çelişkisi olan herşey sistemdir (Staline).

10) Belirli bir insan etkileşiminin bir sistem oluşturduğunu söylemek, a) o bütünü oluşturan öğelerin birbirlerine bağlı olduklarını, b) bu öğelerin düzenli bir uyum içinde örgütlendiklerini, c) bu öğelerin tümünden oluşan bütünün öğelerin toplamına indirgenemeyeceğini, d) bu bütünün , dışardan ve kendi iç öğelerinden gelen etkilere bir bütün halinde tepki gösterdiğini kabul etmek demektir(M.Duverger)(4).

(3) Bertalanffy., L.V., "General System Theory", New York George Braziller, 1969'dan Armağan aktarıyor, a.g.e., s.9

(4) Duverger., Maurice, "Siyaset Sosyolojisi", çev.Şirin Tekeli, Varlık Yay., İst., 1975, s.337-338

11) Sistem herşeyden önce belli kurallarla birbirine bağlanmış yapılar bütünüdür(A.Marchal).

12) Sistem, düzenli bir bütün ve bu bütünü oluşturan öğelerin birleşimidir(Johnson, Kast ve Rosenzweig).

13) Bir sistemin en genel ve temel özelliği, parçaların birbirlerine bağıllılığıdır. Birbirine bağıllılığın esasını parçalar ya da öğeler arasında düzenli ilişkilerin varlığı meydana getirmektedir(Parsons ve Shils).

14) Sistem ve bölümleri dinamik öğelerden oluşmaktadır(İ.C.Aşkın).(5)

Çeşitli sistem tanımlamalarından sonra bir sistemin incelenmesi için sistemin işleyiş yasalarının ortaya konması gerekecektir. Ayrıca, zaman faktörü hesaba katılmadan bir sistem çözümlemesi yapılması da olanaklı değildir, yani, bir sistem incelenirken eş zamanlı ve değişen zamanlı (synchronique ve diachronique) çözümleme yapmak gerekecektir (6)

Tüm bu yapılan sistem tanımlamaları farklı sistem yaklaşımlarının varlığını vurgular. Bunlar (7): a)Bütüncül Sistem Yaklaşımı: Bu yaklaşım, sistemde parça ve bütün ilişkisine ağırlık verir. b)Sibernetik Sistem Yaklaşımı: "bir etki yapıldığında cevap veren her süreç sistemdir" görüşünden hareket eder. c)Diyalektik Sistem Yaklaşımı: Sistemi bir süreç olarak alır ve değişme üzerinde durur.

Bu farklı sistem yaklaşımlarının ışığında daha genel bir sistem tanımı yapabiliriz:"Sistem,gerek birbirleriyle ve gerekse değişen çevreleriyle devamlı ilişkileri olan ve

(5) Aşkın., İsmail Cem, "Organizasyon Teorileri", Başnur Mat., Ankara, 1972, s.92'den Armağan., aktarıyor, a.g.e., s.13

(6) Duverger., a.g.e., s.338 ve Armağan., a.g.e., s.14

(7) Armağan., a.g.e., s.16-18

aralarında kuvvetli bir dayanışma bulunan ögelerin birleşmesinden meydana gelen, belirli bir özgürlü ve belirli bir amacı (gizil ya da açık) bulunan bir bütündür"(8)

Konumuz olan "Çalışmayan evli kadınlarda yaşam biçimi" temel olgusunu, sistem yaklaşımı içinde, çeşitli kuram ve kuramcılardan görüşleriyle birlikte sistem analizi yapmak olanaklıdır. Toplumu bir sistem olarak aldığımız zaman, aile de bu sistemin bir parçası, bir alt-sistemi(9) olacaktır. Görüşümüzü bu noktadan başlayarak daha da derinleştirebiliriz.

1) SİSTEM YAKLAŞIMI İÇİNDE YAPISAL - İŞLEVSELÇİLİK:

İnsanlar varolduklarından bu güne kadar yaşamlarını sürdürebilmek, doğa koşullarıyla mücadele edebilmek için birlikte yaşamak zorunluluğu duymuşlardır. Bu insanların en temel özelliğini oluşturur. İnsanların doğa ile ilişkilerinin ve kendi aralarındaki ilişkilerin bir bütünü(10) olarak tanımlayabileceğimiz toplumu, onu oluşturan insanların salt aritmetik toplamından ibaret olmadığını da belirtmek gerekir. Kurumsal bir sistem(11) olarak aldığımızda toplum, insan davranışlarını düzenleyen toplumsal kurumların meydana getirdiği bir sistem olarak görülebilir. M.Levy de toplumun bir kurumsal sistem olduğu görüşündedir.(12)

(8) a.g.e., s.18

(9) Alt-sistem kavramını Talcot Parsons kullanmaktadır. Bakz: Armağan., a.g.e., s.11 ve 23-30, Duverger., a.g.e., s.376-386, Kongar., Emre, "Toplumsal Değişme", Bilgi yay., Ank., 1972.

(10) Ergun., Doğan, "100 Soruda Sosyoloji El Kitabı", Gerçek yay., İst., 1979, s.143

(11) Kongar., a.g.e., s.30

Ne türde olursa olsun başlayan bir değişme ~~durağan~~ değildir, süreklilik gösterir. Alvin Boskoff "toplumsal sistemin işleyişinde ve yapısında göze çarpan ve önemli derecede farklılık yaratan kaçınılmaz, doğal bir süreç", ve David Lockwood "Toplumsal sistemin kurumsal yapısında, diğer bir deyişle, toplumun özünde başkalaşmaya yol açabilecek temel kurumsal düzeninde meydana gelen değişmeyi" toplumsal değişme olarak nitelerler.⁽¹⁷⁾ Toplumsal değişimin sürecini etkileyen, yönlendiren ve belirleyen yapısal öğelere niteliğini veren, onların oluşumuna yol açan temel olgular vardır. Bunlardan ekonomik, teknolojik, demografik ve doğal çevreye ilişkin olanlar, yapısal öğeleri ve dolayısıyla tüm toplumsal yapıyı temelde öncelikle belirleyen olgulardır⁽¹⁸⁾.

Toplumu, toplumsal yapıyı, toplumsal değişmeyi en genel biçimde özetledikten sonra, genel olarak sistemci bir kuram olan İşlevselci Kuram⁽¹⁹⁾ ve kuramın önde gelen temsilcilerinden Talcot Parsons, Robert Merton, un yaklaşımlarıyla konuyu irdelemekte yarar vardır.

Toplum bir bütün, karşılıklı ilişkiler bütünü, dinamik bir bütündür dedik. Bir toplumsal sistem çözümlemesi yapan T.Parsons, toplumu, açıklarken, Aktör kavramını kullanır. Aktör toplum içinde yaşayan ve ve toplumdan etkilenen bireydir⁽²⁰⁾. Aktörlerin biraraya gelmesi ve birbirle-

(17) Oskay., Ülgen, "Toplumsal Yaşam ve Toplumbilim", E.Ü. S.B.F. Dergisi, cilt:2, İzmir, 1981, s.162

(18) a.g.e., s.164

(19) Gerhard Lenski., "The Nature of Society", Sociological Readings in the Conflict Perspective, Edit.W.Chambliss, Addison-Wesley Pub. Co. 6alf., 1973, s.40'dan çev.N.Brdoğan

(20) Kogar., a.g.e., s.26

Toplumsal çok çeşitli tanımları yapılabilir. Bizim açıklamamız içinde toplum kavramı⁽¹³⁾ soyut ve belirsiz bir bütünü vurgulamak için değil, tam tersine, genelde kuralları belirli, özelde ise genel kurallar çerçevesinde değerlendirilmesi gerekli örgütsel ve bireysel ilişkiler düzeni içinde oluşan somut bir bütündür. Toplumun kendisi insanlar ve insanlar arası ilişkiler bütünü olduğuna göre, insanlar da bu yaşamları içinde değişen koşullardan kaynaklanan gereksinmelerin etkisiyle toplumu etkilerler.⁽¹⁴⁾ Buda toplumun dolayısıyla toplumsal yapının kaçınılmaz temel niteliğinin "değişme" olduğunu gösterir.

Toplumsal değişimin bir noktada durmayıp devamlılığı, yani toplumun dinamik bir bütün olması, ve dolayısıyla sosyo-ekonomik yapının sürekli olarak tam bir uyum içinde olmaması veya diğer birdeyişle, çelişki ve sorunların varlığının toplumsal yaşamın kaçınılmaz bir parçası olması doğal bir gerçektir. Her toplumsal sistemin değişen nesnel koşulların gösterdiği yönde devamlılığını koruyabilmesi ve ayakta kalabilmesi için sürekli olarak yenilenmesi ve hatta özde değişmesi zorunlu olabilir. Çünkü değişen toplumsal ekonomik ve politik koşulların baskısı, toplumsal yapı ve kurumlarda çeşitli uyumsuzluklar, zorlamalar ve sorunlar yaratır ki bunlartoplumsal değişimin itici gücünü oluştururlar⁽¹⁵⁾. Yani toplumsal değişme, bir toplumsal yapıdan başka bir toplumsal yapıya, bir yapılar sisteminden başka bir yapılar sistemine geçmektir⁽¹⁶⁾.

(13) Oskay., Ülgen, "Geçiş Dönemi Tipi Olarak Zonguldak Kömür Havzası Maden İşçesi", E.Ü. Ed. Fak. Yay., No. 25, Ticaret Matb., İzmir, 1983, s. 10

(14) a.g.e., s. 10

(15) Oskay (Erdoğan), Ülgen, "Eğitimde Rehberliğin Sosyolojik Temelleri", E.Ü. Sos. Bil. Fak. Dergisi, cilt: 1, İzmir, 1980, s. 102

(16) Ergun., a.g.e., s. 145

rini etkilemesi sonunda ortaya çıkan varlığa da Toplumsal Sistem diyor Parsons⁽²¹⁾. Yani toplumsal sistem, aktörler arasındaki etkileşim süreçlerinin sistemidir⁽²²⁾. Toplumun bir üyesi olan birey aktördür, veya toplumsal bir pozisyon dolayısıyla rol sahibi olan kişidir⁽²³⁾. Toplumsal beklentilerin gereksinimleri içinde belli bir rolü ve statüsü olmasından ötürü, davranışları ve eğilimleri toplumsal rolün gerekleri içinde yönlendirilir⁽²⁴⁾. Bu çerçevede Talcott Parsons da toplumu "kaynaklarını bir değer sisteminden alan ve bir simgeler sisteminde açığa vurulan kurallara bağlı bir bireysel davranışlar sistemi"⁽²⁵⁾ olarak tanımlar. Toplumsal yapıyı da "bir toplumsal sistem içindeki ilişkilidir, toplumsal olgular ya da toplumsal kurumlar ile düzenlendiği zaman ortaya toplumsal yapı çıkar. Toplumsal sistemin birimi aktör olduğuna göre, toplumsal yapı aktörlerin toplumsal ilişkilerinin kalıplaşmış sistemidir"⁽²⁶⁾ diye tanımlamaktadır.

Toplumsal değişmeyi Parsons, toplumun norm ve değer yargısı sisteminin belirlediği beklentiler doğrultusunda oluşan ve yönlenen rollerin farklılaşmasına dayandırır⁽²⁷⁾. Sistemin normal işlevini sürdürdüğü denge koşulları bozulduğu veya çözüldüğünde toplumsal değişimin ortaya çıktığını söyler. Değişme denge sürecini denge süreci de değişmeyi izler. Gerçekte değişme ve denge birlikte çalışır,

(21) T.Parsons, R.F.Bales, E.Shills, "Working Papers in the Theory of Action", the Free Press, III, Glencoe, 1953 s.54'ten Kongar aktarıyor, a.g.e., s.26

(22) Parsons., T. "The Social System", The Free Press, Glencoe, III, 1951, s.25'ten Kongar aktarıyor, a.g.e.s.126

(23) Parsons, a.g.e., s.25'ten Oskay? aktarıyor "Geçiş Dönemi Tipi Olarak Zonguldak Kömür Havzası Maden İşçisi", s.18

(24) Oskay., a.g.e., s.18

(25) Ergun., a.g.e., s.120

(26) Kongar., a.g.e., s.26 ve 126

(27) Oskay., a.g.e.s.123 ve Oskay., a.g.e., s.23

birbirlerinden kaynaklanır. Bu süreç içinde toplumsal sistem, kişilik sistemi, kültürel sistem (ki bunlar Parsons'ın toplum sistemini oluşturan öğelerdir⁽²⁸⁾) ve doğal çevre karşılıklı etkileşim içinde açık sistemler olarak çalışırlar. Sistemler arası etkileşimden kaynaklanan iç etkiler ve bu sistemlere dıştan gelen etkiler sonucu ortaya çıkan yeni gereksinmelerin yoğunluğu altında toplum bir dengesizlik durumu içine girer. Bu ortam yeni bir düzenleme ve uyum veya denge durumunun oluşumuna yolaçar. Böylece bir farklılaşma süreci içine girilmiş olur. Farklılaşma süreci içinde amaçlanan yeni sistem için düzenleme ve uyum en alt düzeyde rollerin yeniden düzenlenmesinde somutlaşır: bazı roller kaybolabilir, yeni roller oluşabilir, mevcut roller yeni koşullara uyumlu biçimde geliştirilebilir⁽²⁹⁾.

Böylece toplumsal değişmeyi rol farklılaşmasına indirgeyen Parsons, diğer bir anlatımla toplumsal değişmeyi, bir denge içerisinde basitten karmaşığa doğru giden bir toplumun normal evrimi olarak görür⁽³⁰⁾.

Genel hatlarıyla özetlediğimiz Parsons'ın kuramında sistem, yalnızca statik açıdan ele alınamaz, sistemin bir dinamiği vardır. Sistemin dinamiğini oluşturan değişkenler sistemin işlevsel değişkenleridir. Merton'ın işlevsellikinden hareket eden Parsons işlevselciliği toplumsal sistem çözümlemesinin bir aracı haline getirmiştir⁽³¹⁾.

(28) Kongar., a.g.e., s.128 ve Oskay., a.g.e., s.23 dipnot:24

(29) Oskay., a.g.e., s.24

(30) Kongar., a.g.e., s.130

(31) Armağan., a.g.e., s.26-27

Böylece Parsons toplumsal eylem sistemini 4 temel üzerine kurmaktadır: Uyum, Amaç Kovalama, Bütünleşme ve Gizlilik⁽³²⁾•

R.Merton ise, işlevselciliğin 'değişme'ye ilişkin eksiklerini tamamlamayı amaçlamakta ve getirdiği işlev (function) kavramını toplum ve toplumsal yapı içinde analiz etmektedir. Fonksiyonlar "belli bir sistemin adaptasyon (adaptation) ya da uyum (adjustment) sorununa çözüm getiren, gözlenen sonuçlardır" der⁽³³⁾. Fonksiyonları: disfonksiyonlar, fonksiyonel olmayanlar, açık işlevler, gizil işlevler⁽³⁴⁾ olarak ayımlayarak kuramında kullanır.

Merton toplumsal değişmeyi, E.Durkheim'ın sosyolojisinden aldığı "Anomie" kavramı ile açıklamaktadır. "Anomie, özellikle kültürel norm ve amaçlarla, grup üyelerinin bu norm ve amaçlara uygun davranışlar yapmalarını sağlayan ve toplumsal yapı tarafından saptanan kapasiteleri arasında kopma olduğu zaman ortaya çıkan kültürel yapının yıkılması durumudur"⁽³⁵⁾ Burada Merton bireyin çevresini kültürel ve toplumsal yapı olarak ikiye ayırmaktadır⁽³⁶⁾. Kültürel yapı ve toplumsal yapı arasındaki uyumsuzluğun ve kopmanın yol açtığı gerilimlerin kavramsal ifadesi olan anomie, çeşitli düzeyde sorunların göstergesi olduğu halde, veya toplumsal denge açısından işlevsel olmadığı halde, değişimin itici gücüdür, bir değişme aracıdır⁽³⁷⁾. Ve anomie'nin basit

(32) Duverger., a.g.e., s.378-382

(33) Kongar., a.g.e., s.131

(34) a.g.e., s.131 ve Oskay., a.g.e., s.25 dipnot:29

(35) Kongar., "Toplumsal Değişme ve Türkiye Gerçeği", s.176'dan ve R.Merton., "Social Theory and Social Structure" s.162'den Oskay., aktarıyor a.g.e., s.26

(36) Oskay., a.g.e., s.27

(37) a.g.e., s.27 ve Kongar., a.g.e., s.132-134

veya şiddetli olması değişimin niteliğini etkiler, anomie-
nin bir özelliği de, çeşitli kesimlerde bireylerin dav-
ranışlarını farklı düzeylerde etkilemesidir⁽³⁸⁾. Anomie-
nin şiddeti, büyüklüğü temel yapıyı yani toplumsal ve kül-
türel yapı ikilisini etkilemektedir. Sorunların keskinleş-
tiği dönemlerin (anomie hali) kontrolden çıkması hali te-
mel yapıyı değiştirir. Merton'ın Geçiş Dönemi olarak nite-
lediği bu dönemler işte bu dönemlerdir. "Bu dönem, bire-
yin davranışlarını içinde bulundukları rollerin koşulları
ve gerekleri doğrultusunda etkiler"⁽³⁹⁾ demektedir.

Buraya kadar işlevselci kuramın Sistem'e ilişkin gö-
rüşlerini, Normatif İşlevselci T.Parsons ve Yapısal İşlev-
selci R.Merton'dan özetledik. Ancak işlevselci kuramın
genelde amacı, toplumsal düzenin veya toplumsal sistemin
uyumlu bütünlüğünü ve devamlılığını sağlamaktır⁽⁴⁰⁾. Oysa,
bir toplumsal yapıda uyum ve denge olduğu kadar çatışma
ve çelişkinin varlığı da sözkonusudur. Bu noktada Gerhard
Lenski "bütünlük kadar çatışma ve çelişkinin varlığı in-
san yaşamında bile gözlenebilen niteliklerdir,....sistem
kavramı genellikle yazıldığı gibi eleştirisiz kabul edil-
meyecek, ancak, bütünüyle de yadsınmayacak bir kavram"⁽⁴¹⁾
olduğunu vurgular.

Diyalektik ve işlevselciliğin bir sentezini yapma
çabasında olan Pierre L. van den Berghe de, işlevselci
kuramın betimleyici gücünün yadsınmayacak kadar etkili

(38) Oskay., a.g.e.,s.28 ve Kongar., a.g.e.,s.133-134

(39) Oskay., a.g.e.,s.29

(40) a.g.e.,s.18

(41) Bakz: Gerhard Lenski., a.g.e.,s.40-43

ve yararlı olduğunu belirtmiştir⁽⁴²⁾. Berghe işlevselci kuramın sayıltılarını şu şekilde belirtmiştir:

- 1) Toplamlar, kendisini oluşturan parçaların salt toplamından farklı bir bütün olarak algılanmalıdır.
- 2) Böylece nedensellik çok yönlü ve karşılıklıdır.
- 3) Mükemmel bütünleşme (perfect integration) hiçbir zaman gerçekleşmemekle beraber, toplumsal sistemlerin özünde dinamik dende durumu sürekli egemendir.

4) İşlevsizlikler (disfunctions), gerginlikler (tensions), ve sapmalar (deviances) bir toplumda varolabilir ve uzun süre varlığını sürdürebilir. Tam denge ve bütünleşmeye hiçbir zaman varılmamakla beraber, bunun gerçekleştirimi, toplumsal sistemlerin sürekli hedefidir.

5) Değişim, derece derece ve düzenli bir biçimde olmakta ve ani değişmeye yer verilmemektedir.

6) Değişim-, temelde üç kaynaktan gelmektedir: dış (veya sistem-üstü) etkilemelere karşı ayarlama, yapısal ve işlevsel farklılaşmalar yoluyla büyüme, toplum içindeki grupların veya bireylerin buluş veya bulguları.

7) Toplumsal bütünleşmeyi gerçekleştirebilen en önemli ve temel öge, ortak değerler sisteminin varlığıdır⁽⁴³⁾.

İşlevselciliğin sayıltılarını a) kabul-onama, b) dinamik denge ve bütünleşme olarak gruplayan Berghe, bu iki temel sayıltının A.Comte'a kadar indiğini söyler, ayrıca, anlaşmazlığın (dissension) toplumsal yaşamın bir olgusu

(42) Pierre L. van den Berghe., "Dialectic and Functionalism: Toward a Theoretical Synthesis", Sociological Readings in the Conflict Perspective, Edit: W.J. Chambliss, Addison-Wesley Publishing Comp., California, 1973, s.44-61'den çevr: Nihat Erdoğan.

(43) Bakz: Berghe., a.g.e., s. 44-49

olduğunu ve 'onaylanmışlık' kadar 'çözülme' ve 'çatışma' nın da toplumsal gerçeğin temel boyutları olduğunu vurgular.

Andre Gunder Frank da, işlevselcilerin varolan sosyal yapıyı somut içeriğine ve özüne yönelmeden bir veri olarak kabul ettiklerini⁽⁴⁴⁾ belirtir ve toplumsal değişme analizlerini de mevcut toplumsal sistemin yapısı içinde yapmaya yöneldiklerini, toplumsal sistemin ve yapısının özde değişmesi konusunu irdilemediklerini vurgular. A.G. Frank eleştirilerini özellikle Merton, Davis, Durkheim, R.Brown gibi işlevselcilerin, belirli sosyal kurumların varlığını işlevlerine yönelerek, sosyal sisteme bütüncü işlevsel bir yaklaşım yapma çabasına girdikleri noktada toplamaktadır⁽⁴⁵⁾.

Görüldüğü gibi, işlevselci kurama yapılan eleştiriler, onun mükemmel bir kuram olmadığını vurgulamakta, ancak, özellikle konumuzun betimsel bir nitelik taşıması ve sosyoloji literatüründe kapsayıcı bir kuramın oluşmamış olması, bizi, eksikleri ve olumsuzluklarıyla birlikte tartışacağımız sistem yaklaşımı içinde işlevselci kurama götürmektedir.

(44) Andre Gunder Frank., "Functionalism, Dialectics, and Synthesis", Sociological Readings in the Conflict Perspective, Edt: W.Chambliss, Addison-Wesley Pub.çö., California, 1973, s.62-73'den çevr: Ülgen Oskay

(45) Bakz: a.g.e.

2) EN KÜÇÜK TOPLUMSAL SİSTEM OLARAK AİLE:

Çalışmanın bu kısmında, tartışmamızı, en küçük toplumsal sistem olarak aldığımız AİLE üzerine kuracağız. Sistemin özelliklerini aile sistemi üzerinde genel değerlendirmesini yaparak, bu sistemin bir parçası olan çalışmayan evkadinına gireceğiz.

Toplumu dinamik, somut, karmaşık insan ilişkileri bütünü olarak aldığımızda, bu bütünün bir parçası da (alt-sistemi de) Aile Kurumudur. Engenel tanımlama ile aile: evlilik ve kan bağına, başka deyişle karı-koca, ana-baba-çocuklar, kardeşler vb. arasındaki ilişkilere dayalı olan bir toplum çekirdeği⁽⁴⁶⁾ olarak tanımlanabilir. Tarih çağlarından günümüze kadar gelen aile, şüphesiz yapısal değişimler geçirmiş, ilksel niteliğinden farklılaşmıştır. Ailenin değişimlerinde temel belirleyicinin ekonomik olduğu önemli üzerinde durulması gerekli noktalardandır.

Ailenin toplumsal evrimle değişiminin yanısıra, kendi içinde önceden görülebilecek doğal bir tarihi de vardır⁽⁴⁷⁾. Bu aşamalar devre devre cereyan ederler: "karı-koca çiftiyle başlar, çocukların doğmasıyla gittikçe karmaşıklılaşarak gelişir, sonuçta çocukların evlenmesi ve meslek sahibi olmasıyla da yeniden başlangıçtaki çift ile sınırlanır."

Aile aynı zamanda bir kurumun ve grubun özelliklerini birleştiren ve aynı zamanda dışsal-toplumsal fenomenlerle (normlar) ve içsel fenomenlerle (özellikle gereksinimler ve psikolojik bağlar) birleşen ve bütünleşen bir toplumsal birimdir ve toplumsal sistemin parçalarından biridir⁽⁴⁸⁾.

(46) Ozankaya., Özer, "Toplumbilim Terimleri Sözlüğü", TDK Ankara, 1975, s.11

(47) André Michel., "Sociologie de la Famille et du Mariage" Press Universitaires De France, 1978, s.204-205'den çev: Onal Sayın

(48) a.g.e., s.205

Diğer bir deyişle aile, "evliliklerin oluşturduğu, devrelerinin geçirildiği, ve çocukların büyüüp geliştiği ve yayılma evresinde çocukların evlenerek anna ve babalarının evlerinden ayrıldıkları ve sonunda ana-babanın öldüğü değişen bir ilişkiler ve roller sürecidir⁽⁴⁹⁾".

Görüldüğü gibi, aile üzerine yapılan araştırmalarda genellikle dinamik ilişkiler ve roller üzerinde durulmaktadır. W.G.Dyer de aile içindeki rol beklentilerini vurgulamaktadır. "Aile içinde herbir eş (karı ve koca), evliliklerinde eşlerin karı ya da koca olmalarına göre rol beklentisi içine girerler, Özellikle yeni evlilikte rol beklentileri daha yüksektir, aksi durumlarda, eşlerden biri ya da herikisi de hayal kırıklığına uğrayacaktır. Çatışmalar ve çelişkiler rol beklentilerinin eşlerce istenilen düzeyde gerçekleşmesiyle başlar⁽⁵⁰⁾ Neden bu eşlerin rolleri ve beklentileri? "Erkeğin rolü evin geçimini sağlamak üzere evin dışında çalışmak ve evin dışardaki ilişkilerini düzenlemektir. Kadının rolü ise, evde herkes için çevreyi yeniden üretmek, evin içinde tüketimden üyeler arası ilişkiye kadar herşeyi düzenlemektir. Bu genelde çok bilinen ve kabul edilmiş roller somutta değişme koşullarında sonsuz çeşitlenme gösterir. ...Ev dışında ücretli çalışan kadınlar, ev içi rollerinin dışına çıkmaktadırlar"⁽⁵¹⁾ ancak, çalışan kadınların ev içi rollerini bir kenara bıraktıkları ya da yerine getirmediikleri tümüyle söylenemez. Kadının bu rollerinden vazgeçemeyeceği açıktır.

(49) "Extended Family", s.350

(50) W.G.Dyer., "Role Theory and Patterns of Conjugal Role-Relationships", Sociology of Family, Edit:Michael Anderson, Penguin Education- Penguin Books Ltd.1975, s.250-253

(51) Kiray, Mübeccel B., "Büyük Kent ve Değişen Aile", Türkiye'de Ailenin Değişimi, Toplumbilimsel İncelemeler, Türk Sosyal Bilimler Derneği Yay. Ank. 1984. s. 72

Tanımlamaya çalıştığımız ailenin, temel işlevlerinin neler olduğu ve zaman içinde nasıl bir değişim gösterdiğine kısaca değinmekte yarar vardır.

Sanayileşme öncesi toplumlarda aile, bireylerin fizyolojik, toplumsal ve psikolojik tüm gereksinmelerini karşılayan toplum açısından, üretim, üreme, ailenin ve toplumun yeniden üretilmesini sağlayan tek ve bağımsız bir kurumdur. Bu niteliği ile aile birey ile toplum arasındaki ilişkileri düzenleyen, sürdüren ve denetleyen bir kurum olarak işlev görür ve bu rolünden dolayı toplumun temeli ve vazgeçilmez bir unsurudur. Aile, birey ve toplum arasında bir aracı rolü oynamakla birlikte, birey-aile ve aile-toplum ilişkilerinin her zaman uyumlu ve tutarlı olduğu da söylenemez. Aksine toplumsal düzendeki değişmelere paralel olarak, aile ve toplum birbirini engelleyen, çatışan, uyum yapmaya zorlayan karşıt güçler haline gelebilmektedir. Yine aile üyeleri arasında her zaman uyum ve denge söz konusu değildir. Hatta ayrıcalık ve huzursuzluklar olağandır. Toplumsal yapıdaki değişimler ailenin dış (toplumla) ve iç (üyeleri arasındaki) ilişkilerindeki göreceli uyum ve dengeleri bozar, çatışma ortamı doğurur. Birey-aile-toplum ilişkilerindeki uyum ya da çatışma, bireyin, ailenin ve toplumunkoşullarına göre değişen, çeşitlilik gösteren durumlardır (52)°.

Tarihin hiçbir döneminde ailenin işlevleri Sanayi Devrimi sürecinde olduğu gibi değişme hızı göstermemiştir.N.

Smelser bu durumu şöyle açıklıyor: (53)

(52) Özbay, Ferhunde., "Kırsal Kasimde Toplumsal ve Ekonomik Yapı değişmelerinin Aile İşlevlerine yansımaları", Türkiye'de Ailenin Değişimi, Toplumbilimsel İncelemeler, Türk Sos?Bilimler Der., Ank., 1984,s.36

(53) N.J.Smelser., Toward to Theory a Modernisation°, Social Change, Edit:Eva Etzioni-Halevi and Amitai Etzioni, Basic Books, Inc.Publishers, New York,s.271-274'den çevr: Ülgen Oskay

Geçiş dönemleri (gelenekselden modern topluma geçiş) için de yapısal farklılaşmanın niteliklerine değinen Smelser, "ev endüstrisinden aile endüstrisine geçişle birlikte, iş bölümü artar ve evvelce aileye yüklenmiş olan etkinlikler işletmelere geçer."

"Böylece, toplumda, aile işletmeleri ile büyük çapta rekabet edebilecek kapitalist işletmelerin varlığı, aile ile toplum arasındaki "olumlu" ilişkileri bozmuş, çatışma ortamı yaratmıştır. Aile varlığını ve üyelerinin gereksinmelerini karşılayabilmek için, düzeninde ve işlevlerinde değişime giderek toplumsal koşullara uyum sağlamaya çalışan bir kurum haline dönüşmüş, yapısal değişmeler ve uygulanan politikalar, kimi zaman aileyi destekler, kimi zaman tehdit eder durumlar yaratmıştır." (54)

Yine önceleri ailenin denetiminde olan eğitime işlevi, "Formel eğitim sisteminin ortaya çıkmasıyla birlikte evvelce aile ve kilise tarafından yürütülen eğitsel işlevler, daha özelleşmiş birimler olan okul tarafından üstlenilir." (55) Parsons da, çocuğun toplumsallaştırılmasında, ailenin çocuğa normlar, değerler, roller aktarımında bu güne değin ilksel işlev göndüğün vurgulamaktadır. (56)

Ailenin değişen toplum düzeni içinde temel bazı işlevlerini yitirdiğini fakat üyelerinin manevi destek olma işlevinin eskiye kıyasla daha büyük bir önem kazandığını ileri süren yapısal-işlevselci görüşe göre aile, ... yapı ve düzeninde de bir değişime uğramış, ataeski geniş aileden anne-

(54) Özbay., a.g.e., s.36

(55) Bakz: Smelser., a.g.e.s.

(56) Bakz: A.Michel., a.g.e.

baba ve evlenmemiş çocukların bir arada bulunduğu çekirdek aileye dönüşmüştür. (57) Kısaca: aile, işlevlerinin önemli bir bölümünü yitirmekle beraber, kendi bünyesinde bazı değişiklikler geçirerek (kapitalist) toplumla olumlu ilişkiler kurabildiği yeni bir dengeye ulaşmıştır. (58)

Oysa bizim bu konuya getireceğimiz eleştiriler, sanayileşme (kapitalistleşme) sürecinin her toplumda aynı hızla ve aynı biçimde gerçekleşeceği ve aynı gelişmişlik düzeyi yaratacağı yanılgısı üzerinedir. Ayrıca ailenin toplum içinde, yalnızca uyum ve denge unsuru olduğu da tartışılacak konular içindedir. Değişen toplumsal koşullar içinde ailenin üyeleri ne manevi destek olma işlevinin dışında, ailenin temel işlevlerinin ortadan kalkması ve buna bağlı olarak yapı ve düzeninde önemli değişimler geçirmesi sürecinde ailede ortaya çıkacak iç ve dış çelişki ve çatışmaların göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Ailenin temel belirleyici ögesi olan kadının aile içindeki yeri ve konumu da, değişen toplumsal düzen içinde değişecek ve kadının eş ve anne olarak işlevleri değişikliğe uğrayacaktır. (Bu konu ilerleyen bölümlerde tartışılacaktır.)

Uzerinde durduğumuz değişme hız ve niteliğinin her toplumda farklılık göstereceği görüşünü toplulumumuz genelinde kısaca şöyle değerlendirebiliriz:

Gelişmekte olan bir toplum niteliği gösteren toplulumuzda, gelişme çabaları, toplumun ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel her alanında kendini hissettirmektedir.

(57) Üzbay., a.g.e., s.38

(58) a.g.e., s.39

Bu gelişme süreci içinde toplumsal yapıda meydana gelen değişimler, örneğin: kırdan kente göç, işsizlik, geleneksel değerlerden modernleşmeye geçiş çabaları, aile yapısındaki değişimler... tüm toplumu, giderek aileyi ve giderek aile içinde kadını etkilemektedir. Toplumsal düzende meydana gelen çatışmalar, çözümler kendini toplumun bir birimi olan aile içinde de hissettirmektedir.

Çalışmamızın başında belirttiğimiz Sistem Yaklaşımının temel özellikleri olan "Girdi-İşleme-Çıktı" olgularını, yapmış olduğumuz bu kuramsal açıklama çerçevesinde şöylece özetleyebiliriz:

Toplumun birbirimi, bir alt-sistemi olarak kabul ettiğimiz aile, daha önce de belirttiğimiz gibi, hem toplumu etkilemekte hem de toplumdaki etkilenmektedir. Diğer bir anlatımla, toplumdaki her hangi bir ögenin, kurumun işleyişi, değişmesi, ortadan kalkması ya da yeniden düzenlenmesi aile üzerinde de etkili olacaktır. Aile bu farklılaşmayı kendi sistemi içinde değerlendirip özümleyecek ve kimi davranış biçimleri olarak bunu toplumsal yaşama aktaracaktır. Bu durumda toplumsal hayatta cereyan eden olay ve olgular aileler üzerinde ve aile üyeleri üzerinde doğrudan ya da dolaylı etkili olurlar. Bu saydıklarımız sistemin "girdileri" olarak belirlenir. Aile, bu etkilenişin niteliği ve sürecine göre kendi içinde değişim ve dönüşüme girer, yani bu girdileri özümleyerek. Bu süreçte "girdileri işleme" sürecidir. Değişim ve özümlemeyle ortaya çıkan davranış biçimleri, tepkiler de sistemin "çıktı"larını oluşturmaktadır. Bu üçlü sürecin olumlu ya da olumsuz

bir yapıda oluşması sistemin sürekliliği ve değişimi için itici güç faktörü yaratmaktadır.

Somut bir örnek verecek olursak: Bu gün Toplumumuzda kadınlar giderek artan sayılarda çalışma hayatına girmektedirler. Ancak ekonomik değişimlere rağmen kimi geleneksel değerlerin hala varlığını koruması ve bunların aile içine yansımaları kadını ev kadını olarak üretimden uzak tutmaktadır. Kadın evde edilgen bir tüketici olmak durumundadır.

Çalışmamıza konu olan av dışında ekonomik üretimde bulunmayan kentli evli kadınların bu toplumsal değişimlerden etkilenmesi kuşku götürmez olduğu açıktır. Bu savımızda hareketle "temel sayıtımızı" şöyle oluşturduk.

B) ARAŞTIRMANIN TEMEL SAYILTISI:

Toplumumuz geliştirmekte olan bir toplumdur, bunun ortaya çıkaracağı nesnel sonuçlar ev kadınlarının da etkilemektedir. Ev dışında ekonomik üretimde bulunmayan ev kadınlarının toplum nüfusumuz içinde yüksek düzeyde olmasının çeşitli nedenleri vardır: Yetersiz endüstrileşme, ekonomik gelir dağılımındaki dengesizlik, cinsiyet rollerini vurgulayan eğitim sistemi, kentsel alanlarda geleneksel aileden çekirdek aileye geçiş, toplumsal değer yargıları, kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması... gibi faktörler kadınların "ev kadını" olarak kalmalarına neden olacak faktörlerdir. "kadının yeri evidir, işi çocuklarının bakımı ve ev işleridir" temel kalıp yargısının toplumumuzdaki yerleşikliği, kadınları ekonomik üretimden uzak tutucu olduğu söylenebilir.

Sayıltımıza bağlı olarak geliştirdiğimiz denencelerimiz ise şunlardır:

C) ARAşTIRMANIN DENENCELERİ:

1. Eşlerinin gelir düzeyi yüksek olan kentli kadınlar, yüksek eğitimli olsalar bile, ev dışı üretime katılma oranları düşük olma eğilimi gösterebilir.

2. Çekirdek aile yapısının sıklıkla rastlandığı büyük kentlerde, çocuk bakımı henüz tam anlamıyla kurumlaşmadığından, çocuklarının bakımı ve yetişmesi açısından kadın, ev kadını olmayı yeğler görmektedir.

3. Kentli, orta ve üstü gelir dilimine giren evli kadınlar, gerek eğitim sisteminin verdiği, gerek toplumsal değer yargılarının sonucu ve gerekse kitle iletişim araçları yoluyla, edilgen, tüketici ev kadını olmaya özendirilme eğilimindedirler.

4. Kentlerde gelir düzeyi yüksek olan ailelerde "ev kadını" olma bir sosyal statü göstergesi olabilmektedir.

5. Ev kadınlarının ev işleri ve çocuk bakımları gibi rutin uğraşlarının dışında, dış çevreyle ilişkelire kısıtlı olabilmekte, sosyal-kültürel etkinlikte bulunma eğilimleri düşük olabilmektedir.

6. Kentle, gelir düzeyi yüksek ev kadınlarında durumluk ve sürekli kaygı puanları arasında orta derecede bir ilişki beklenebilir, ve bu ev kadınlarında kaygı düzeyinin düşük oluşu gözlenebilir.

D) ARAŞTIRMADA KULLANILAN KİMİ TEMEL
KAVRAMLARIN TANIMLANMASI:

Çalışma içinde kimi sosyolojik kavramlar sıklıkla kullanılmaktadır. Çalışma'da kullanıldıkları yönleriyle bu kavramların açıklanmasında yarar vardır:

AKTÖR-ROL-STATÜ:

Sistem yaklaşımı içinde sıkça kullanılan Aktör⁽⁵⁹⁾ çevresel anımlara göre davranışta bulunan kişi, grup, örgüt ya da topluluktur. Diğer bir deyişle Aktör⁽⁶⁰⁾ belli bir rol sahibi olan birey anlamında kullanılır. Rol ise bireyden beklenen davranış örüntüsüdür. Rol⁽⁶¹⁾ bir pozisyonun hak ve görevlerinin nasıl yerine getirilmesi gerektiği hakkında ilgili başka kişiler tarafından sahip olunan rol beklentilerinin toplamıdır. Ve "her rolün konumuna, toplumun değerler sistemine göre bir Statü eşlik eder."⁽⁶²⁾ Statü bireyin toplum içindeki sahip olduğu yeri belirler, yani Statü, bireyin toplumsal rollerinin toplamıdır.⁽⁶³⁾ "Toplumsal Statü ise, belli bir toplumsal konumda bulunan kimselere tanınan prestij veya şeref derecesini anlatır. Eğer bir kimsenin oynadığı rol, grupça önemli sayılıyorsa, bu kimsenin statüsü de genellikle yüksektir. Eğer rol daha az önem verilen bir rol ise, sahibinin

(59) Armağan., a.g.e., s.19

(60) Kongar., a.g.e., s.237

(61) a.g.e., s. 245

(62) Sencer., Muzaffer, "Sosyal Sınıflar", İst.1974., s.102

(63) Kongar., a.g.e., s.124 ve s.247

statüsü de daha düşük olacaktır." (64)

CINSİYET ROLLERİ YADA CİNSEL ROLLER:

Cinsel rol kavramı da, rol tanımının ışığında genel olarak kişinin sırf kadın ya da erkek olması nedeniyle kendisinden beklenen ve/yada kendisinin gerçekleştirdiği eylemleri anlatmakta kullanılmaktadır. Cinsel rollerin öğrenilmesini ve sürekliliğini sağlayan mekanizma da eğitim sürecidir. (65)

EV KADINI:

Bu araştırmada Ev kadını "Evinin her türlü işleriyle hiç bir ücret beklemeksizin ilgilenen, genellikle evli sırasında ev işlerinden bazılarını başkalarına ücret karşılığı yaptırabildiği halde, temelde evinin işlerinden kendisi sorumlu olan kadın" (66) olarak kullanılmaktadır.

KAYGI:

Çeşitli tanımların ortak noktaları bulunarak, psikolojik bir kavram olan kaygı şöyle tanımlanmıştır: "Psikolojik ve sosyal çatışmaların doğal sonucu, objesi belirlenemeyen, yaygın, şekilsiz, hoş olmayan ve bireylerde psikosomatik hastalıklara neden olabilecek kadar güçlü bir duygu kümesi" (67)

(64) George A.Lundberg., C.C.Schrag, O.N.Larsen., "Sociology" çevr. O.Ozankaya, Ank., 1970, s.181'den Önal Sayın aktarıyor "Toplumsal hareketlilik ve Öğretim Üyelerinin Sosyo-Ekonomi Kökenleri", Doçentlik Tezi, E.Ü.SBF, 1980, s.22

(65) Tan., a.g.e., s.157-158.

(66) Lopata, Helena.Z. "Occupation Housewife" New York, Oxford University Press, 1971, s.5

(67) Hisli., a.g.e., s.13

2. BÖLÜM

TARİHSEL EVRİM İÇİNDE KADININ YERİ:

Kadını toplumsal yaşam içinde sağlıklı bir biçimde irdeleyebilme için, tarihsel evrim içindeki durumunun nasıl bir çizgide olduğunu bilmemiz gerekir. Binlerce yıl süren (ve sürececek olan) bu evrimin, kadına neler getirdiği, kadından neler götürdüğü genel olarak değerlendirmesini yapmak çalışmamıza ışık tutacaktır.

Çeşitli tarihsel kesitler içinde kadın ve erkek birbirlerine görece olarak çeşitli konumlar almışlardır. Bu konumu belirleyen esas etken sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel etkindir.

"İnsanlar, doğa ile mücadelede, kendilerini öteki türlere karşı korumak, beslemek, barınmak amacıyla "ortak" hareket etmişlerdir." (1) Bu ortak hareket ediş ilkel toplumların temelini oluşturmaktadır. Bu toplumlarda insanlar önceleri tüm kurullardan yoksun cinsel ilişkiler içinde yaşamışlardır. Bu durumda babalık belirsiz olduğundan, soy zinciri kadın soyuna göre, yani analık hukukuna göre belirleniyordu. Bu durum Antik Çağın başlarına kadar devam etti. Kadınların ana olarak, kuşakların yetiştiricileri olarak saygınlıkları son derece yüksekti. Bu, tam bir kadın egemenliği anlamını taşımaktadır.

(1) Tayanç., Füsun/Tunç, "Dünyada ve Türkiye'de Tarih Boyunca Kadın", Toplum Yay ., Ank. 1977, s.20

Kadının toplumsal yaşamın başlangıcında, erkeğin kölesi olduğu yolundaki fikirler, Aydınlanma yüzyılından bize geçmiş fikirlerdir. Bu aşamada kadınlar sadece özgür değil, ayrıca çok değer verilen bir konumda sahiptir." (2)

İş bölümünün ortaya çıkışı bu süreçten sonraya rastlar. Bu süreçte kadın ve erkek arasında kendiliğinden bir iş bölümü vardı. "İki bağlı aile ile birlikte kişiler arasında bir iş bölümü başlar. Bu belirlendikten sonra, çocuk doğurduğu gerekçesiyle kadın; çocuğun bakımı, ev işleriyle görevlendirilir. Dış işler erkeğin sorumluluğundadır." (3) Yerleşik düzene geçtikten sonra bu durum, kadın evine ve evin yakın çevresine bağlanmıştır. "İlk yerleşik hayata kavuşan insan topluluklarında tarımın keşfedilmesinin kadınlara ait olduğu sanılmaktadır." (4) Erkekler savaş, ava-ballığa, vb. giderler ve bunlar için gerekli aletleri sağlar. Kadınlar evin işleri, yemek pişirme, çocuk bakımı ve tarım ile uğraşırlar.

Önceleri toplumda ortak olan mal/mülk (ev, bahçe, kullanılan her türlü üretim araçları) giderek erkeğin eline geçmeye başlamıştır. "Erkeğin ailede, ve ekonomik durumdan ötürü toplumdaki yeri güçlenince mirasının kendi kanından çocuklara kalmasını sağlama yönünden çabaları Analık huku-

(2) Sayın., Onal, "Aile Sosyoloji" Ders notları, E.Ü.S.B.F, 1978, s.6-7'den Alçık aktarıyor, a.g.e., s.14

(3) Erten., Özgül., "Yüz Yılıımızda Kadın ve Kadınlarımız" Türkiye yazıları, Ank.1978, s.24

(4) Afetinan, A., "Atatürk ve Türk Kadınları Haklarının kazanılması - Tarih Boyunca Türk Kadınının Hak ve Görevleri" M.E.B.İst.1975, s.5-6

kundan Babalık hukukuna geçişi doğurur. Erkeğin çevresinde beliren bu servet ona toplumda ayrıcalık ve güç kazandırmıştır. Bu güç aile içinde de geçerli olmuş ve kadın, erkeğin berrakce oturduğu bu tahtın önünde boyun eğmek zorunda kalmıştır. İki başlı evlilik dönemi sonuna dek çocuğun ana-ya bağılı soy zinciri, mülkiyet ve miras konularından yararlanmak üzere, babanın soy zincirine bağlanıvermiştir. Artık kadın toplumdaki yerini bitirmiş, erkeğin üstünlük ve egemenliğini, boyunduruğunu kabullenivermiştir." (5)

Anaerkil aile düzeninden ataerkil aile düzenine geçiş "Bu durum kadınların ilk ve en büyük tarihsel yenilgisi olmuştur." (6) Bu dönemden sonra giderek temellenen ataerkil aile yapısında, kadının yeri erkekten sonra ikincil bir yerdedir. Mekanı ev içidir. Ataerkil ailenin kurallarına boyun eğmiş olan kadın, ailede otorite olan babanın boyunduruğundan çıkınca kocasının boyunduruğuna girmektedir. Ve günümüze değin, özünde aynı, biçimsel kimi farklılıklar gösteren bu düzen sürüp gelecektir.

Kölecilik aşamasında, "Antik Yunan Sitelerinde üretim sürecinde kölelerin ve efendilerin birbirlerinden kesinlikle ayrıldıklarını görüyoruz. Ama köle kadın ile köle erkek arasında pek fark yoktu. Örneğin: Atina Site'sinin nüfusu 4000 bin kişi. Bunların yalnızca 30 bini demokrasiye doğrudan katılabiliyor, ve diğerleri vatandaş sayılmıyor. Yani kadınlar da (özgür olsalar bile) vatandaş değil" (7) Görüldüğü gibi,

(5) Erten., a.g.e., s.23-24

(6) a.g.e., s.24

(7) Bumin.,Tulin "Uygarlık Tarihi" ders notları E.Ü.S.B.F. 1981, s.16

köleci aşamada kadın üretim sürecinden soyutlanarak evine kapanmaktadır, tabii bunlar köle çalıştırabilen efendi kadınlarıdır. Platon Devlet Felsefesinde kadınların yerini şöyle belirliyor: "... gerçi aşağı yukarı her işte erkek kadından üstündür, ama birçok kadınlar birçok işlerde bazı erkekleri aşarlar... Ne varki, kadın hiç bir işde erkek kadar olamaz"(8)

Aynı şekilde "Roma toplumunda da kadın, salt cinsiyetinden ötürü aşağılık bir yaratık olarak görülmektedir ve Roma Hukuku ataerkil aileye dayanmaktadır.(9)

Köleci toplumlarda erkeğin bir kadını satın alabileceği yada kaçırarak kadar ekonomik gücünün olması, kadının ise böyle bir olanaktan yoksun oluşu, iki toplumsal etken olan zina ve fuhuşun doğuşuna zemin hazırlayıcı niteliktedir.

Eski Anadolu'da yerleşmiş olan toplumlarada bakacak olursak, görürüz ki; kadının yeri oldukça düşük bir düzeydedir:

Hitit İmparatorluğunda anaerkil ailenin son dönemleri yaşanmış, ve ataerkil aile, toplumdaki yapısal değişimle birlikte kuvvet kazanmıştır."Hitit Toplumun da... kadın, eşit değildir. Alınıp-satılabilmekte, mülk olarak kullanılabilmekte, hatta işlenen cezalara karşılık "tazminat"

(8) Tayanç., a.g.e., s.46

(9) a.g.e., s. 37

yerine bile geçebilmektedir." (10)

Sümerlerde kadının dana bağımlı olduğu görülmektedir. Kadının sorumluluk yüklendiği alan evin dar sınırlarını aşamamaktadır. "Yazılı tablet belgelerden sezileceği üzere kadın, ilkin Sümer'de, toplumsal anlamda erkekten geri kalmaya başlamıştır, ve giderek de toplumu denetleme ve yönetme egemenliğini erkeğe kaptırmıştır. Kadının işçi ve kalfa olarak çalışma hayatına sokulması ilkin Sümerdedir." (11)

"Batı Hun'lerde Bizans, Fransız kavimleri ve Batı Roma ile ilişkilerinden dolayı kadının kişiliği ezik, toplumdaki yeri son derece baskılıdır. Doğu Hun'lardaki kadın hakan-hatun statüsü içinde, hiç değilse bir noktaya dek söz ve hak sahibidir." (12)

Örneklerdende anlaşılacağı gibi kölelerin ve efendilerin birlikte olduğu bu toplumlarda ekonomik etkinliği elinde tutan erkektir. Ve yasalarıda bu ayrıcalıklarını meşrulaştıracak biçimde düzenlemektedirler. Bu durumda tek-eşli evlilik (Monogamie) yalnızca kadın için söz konusu olmaktadır. Erkekler için sıkı bir monogomie'nin varlığı söz konusu ise de, ister açık, ister kapalı bir biçimde yürüyen zina ve fuhuş olgusu, özde bunu engellemektedir.

(10) a.g.e., s.33

(11) Altındal, Aytunç., "Türkiye'de Kadın", Yay. İst., s.34

(12) Erten., a.g.e., s.64-65

Köleçilik aşamasının son zamanlarında yürürlükteki üretim ilişkileri değişmeye başlamıştır. "Feodal toplum, Antik toplumun çöküntüleri üzerinde yeni bir üretim organizasyonu, yeni bir sosyal örgüt, yeni bir katmanlaşma biçimi olarak doğmuştur." (13) Kölelerin yerini, bağlı oldukları Bey'e (senyör'e) topraklarında çalışıp, kira ödeyen köylüler (serf'ler) almıştır. Üretim tarıma dayalı üretimdir. S erflerin yaşamlarını devam ettirebilmeleri için, serfin karısının üretimde bulunması gerekmektedir. Oysa toprağın sahibi olan senyörlerin kafası üretimle hiç bir şekilde ilgili değildir. Bunun yanı sıra, bu dönemden başlayarak kendini iyice hissettiren din (Hristiyanlık) senyörlerin yanında yer almakta ve çıkarları doğrultusunda tartışılmaz yasalar koymaktadır. Kadınların yeri dinsel yaptırımla belirlenmişti. "Ve bu çağda evlilik yalnızca çıkarları birleştirmekteydi ve kadınlar için koruyucu bir kurum niteliğindeydi" (14) Hala, Hristiyanlığın ortaya koyduğu "Kadın baştan çıkarıcı bir yaratıktır ve günahların kaynağıdır" (15) kanısı üstü örtülü bir biçimde de olsa günümüze değin gelmiştir.

"Hristiyanlık, Musevilik, Müslümanlık gibi büyük dinlerin hepsi erkeğin uğradığı kötülerden kadını sorumlu tutar, kadında Havva'nın soyundan gelen kişi olarak bir tehlike kaynağı görürler. Bütün dinler kadında hep iffet

(13) Sencer., Muzaffer, a.g.e., s.167

(14) Alçık., a.g.e., s. 25

(15) a.g.e., s. 26

ve doğurganlığı vurgulamış, onun eksiklerini ancak görevini bilen ve özveriyle dolu bir anne ve eş olarak kapatabileceğini savunmuşlardır." (16)

Ortaçağda Hristiyanlığın kadın üzerinde yaptığı etkinin, benzer biçimde İslam dininde de yürürlükte olduğu görülmektedir.

"Çoğu toplumda dinin kadınların statüsüne etkisi, erkeklerin otoritesine boyun eğmelerini sağlamak olmuştur." (17) Dinin bu etkisi İslam dininde de açık seçik kendini göstermektedir.

"İslamiyet doğduğu Arap topluluklarında ve ora koşullarında hiç kuşkusuz devrimci bir dindir." (18) Arap ailesi içinde kadın oldukça ezikti, İslamiyetin doğuşu ile toplumsal bir kişilik kazanmıştı. Ancak, "Kadın tümüyle erkeğin yönetim, denetim ve egemenliği altına sokan Müslümanlık, benimsendiği toplumda, bu erada Türk toplumunda da kadını erkeğin kesin üstünlüğü kuralına uygun yönetmiştir. Ve İslamiyette kadının statüsü, diğer tek tanrılı dinlerle karşılaştırıldığında, erkeklerin otoritesine boyun eğmelerini sağlayacak niteliktedir. Ve İslam hukukunda kadının statüsü Kun'andaki ilkelere dayalıdır." (19)

(16) Iglitzin, Lynne ve Ross, Ruth., "Women in the world." A Comparative Study, Clid Books, Oxford, 1976, s.13

(17) Sayarlı., Binnaz, "Türk Kadını ve Din", SBD. Türk Toplumunda kadın...., s.363

(18) Erten., a.g.e., s.70

(19) Erten., a.g.e., s. 73 ve Sayarlı., a.g.e., s.364

Kur'an'ın kadınla ilgili sure/ayetlerine bakacak olursak, görebileceklerimiz kısaca şunlardır:

"Kur'andaki surelerde biryandan kadının sosyal konumu ve olması gereken tip biçimlendirilmiş, biryandan da erkek ile kadın arasındaki ayrıcalık belirlenmiştir. en-Nisa Suresi/Ayet 34'de şöyle denmektedir. "Erkekler kadınlar üzerinde hakimdirler." Bunun gerekçesi de ekonomiktir. (Çünkü) erkek kadını beslemekte ve ona kendi malından sarf etmektedir ve kadını üretimden uzak tutmak, üretme işlevini tam anlamıyla yerine getirebilmesi, çocukların yetiştirilmesiyle yeterince uğraşabilmesi amacına yöneliktir görünürde. Gerçekte ise amaç, kadının ekonomik bir varlık olmasını, ekonomik bağımsızlığını kazanmasını önlemek, kadını erkeğe bağımlı bırakarak "ataerkil aile"yi sürdürmektir." (20)

Erkek üstünlüğünü evlilik kuralları da açıkça bellidir. İslam dini kadının çok kocalılığını yasak etmiştir, oysa erkeğin iki, üç, dört kadınla evlenmesi adeta teşvik edilmektedir. Tabii bu durumu belirli bir ekonomik düzeyin üzerindeki erkekler için söz konusu olmakta idi. Ayrıca, İslam dini evlenecek kızın eşini seçme hakkını ana babasına verir. Örneğin "Müslüman bir kadın, Müslüman bir erkekle evlenemez (el-bakare suresi/ayet 221) terisi ise geçerlidir. Bu ayırımı gözetmenin bilimsel ve ussal bir açıklaması, babanın soy zincirinin izlendiği "ataerkil ailenin niteliklerinde bulunabilir." (21)

(20) Tayanç ve Tayanç, a.g.e., s.64-65 ve Altındal, a.g.e., s. 66-67

(21) Tayanç ve Tayanç., a.g.e., s.65

İslam hukukunda kadın "duruma göre miresten 1/4 yada 1/8 pay alabilmektedir. Bu da 1 erkeğin 2 kadına eşit olduğunu belgeler niteliktedir." (22) Ekonomik üretimde bulunmayan, erkeğin desteğiyle yaşamını sürdüren kadın doğal olarak mirastan erkeğin yarısı kadar pay alacak ve mahkeme önünde tanıklığı bile, mirasta olduğu gibi iki kadın ancak bir erkeğe denk olabilecektir.

Osmanlı toplumu da İslamiyeti kabul ederek, devlet yönetiminde dinin otoritesini korumuşlardır. "Osmanlı Türk boyları Anadolu'ya geldiklerinde, eski geleneklerinden kopuk, Acem-Arap-Bizans etkisinde, toplumda kişiliğini yitirmiş, kabuğuna çekilmiş Selçuklu kadını ile karşılaştılar. Ancak, gene de diyebilirizki, Selçuk kadınının durumu Osmanlı'ların son dönemindeki kadının toplumdaki yerine göre çok iyidir. Arap kadını için bir gelişim ve devrim getiren İslamiyet, Türk kadınının haklarını ve özgürlüklerini kısıtlayan etkiler yapmıştır. Tek eşli evliliğin yürürlükte olduğu Türk toplumunda '4 kadınla evlenebilme' Hadisi geriyse dönük bir değişim getirmiştir." (23)

Birden fazla kadınla evlenebilme olanağı Osmanlı Toplumunun özellikle Yükselme Döneminde ve daha sonraki dönemlerinde, yönetimde kadınların (perde arkası da olsa) kimi etkilerini taşımaktadır. "Teokratik bir devlet sistemine göre idare edilen İmparatorlukta İran ve Bizans Haremi Türk Sarayına örnek olmuştur." (24) Osmanlı Haremde bulunan,

(22) a.g.e., s.67

(23) Erten., a.g.e., s.74

(24) Afetinan., a.g.e., s.57

toplumun en üst ve yönetici kesiminemensup hanedanın kadınlarının durumu da şöyle özetlenebilir:"Osmanlı Haremi, kadınların kendi aralarında ve yalnızca ailelerinden erkeklerle temas halinde yaşadıkları ve kadının temel toplumsal işlevini çocuk doğurmak, yetiştirmek ve erkeklere hizmet-cariyelik- olarak belirleyen bir kurumdur." (25)

Osmanlı Haremin'de kadının durumu böyle, peki ya halk kadınının durumu nasıl?

Tarımsal üretim sürecinde yerini alan köylü/halk kadını özellikle Osmanlıların genişleme döneminden sonra, toplumsal ve dinsel baskılar altında yaşamını sürdürmüş gide- rek evinde babasının, kocasının mutlak otoritesine daima boyun eğmiştir. Ekonomik etkinliği hep aile içi üretim sürecin de kaldığından, toplumsal olarak hiç bir hak ve söz sahibi olamamıştır. İslam dininin öngördüğü tüm kural ve ödevlere sadık kalmayı kendine görev bilmiştir. " Kendi başına hiç bir hareket yapamamış, her işi kendisinden istenildiği üzere yapmış ve yapmaya alıştıdırılmıştır." (26)

Osmanlı toplumunda kadınların eğitimi sorunu da ekonomik ve dinsel etkenlerle bir düzeydedir. "Aile dışındaki kapalı yaşantı kadınlara eğitim ve çalışma olanaklarını tanımamıştır." (27) Kırsal kesimde yaşayan kadın eğitim ve öğ-

(25) Tekeli., Şirin, "Türkâye'de Kadının Siyasal Hayattaki Yeri", SBD. Türk Toplumunda Kadın İst., 1978, s.4

(26) Altındal., a.g.e., s.154

(27) Sayarı., a.g.e., s.8

retimden tamamen yoksun iken, Hanedan kadınları eğitim olanaklarından yararlanmaktadır, ancak bu aldığı eğitimi yine gerçek hayatta kullanamamaktadır.

"Türk-Osmanlı toplumundaki kadının durumunu bir de Tanzimat (1839), 2.Meşrutiyet (1908) ve Cumhuriyetin İlanı arasındaki tarihcil dönemde izlemek gerekir: Çünkü bu 84 yıllık dönem gerek Osmanlı İmparatorluğu gerekse Türk-Osmanlı kadını için bir "dönüm noktası/geçiş süreci" dönem ve niteliğindedir. Çöküntü sürecine girmiş olan İmparatorlukta 19.cu yüzyıl süresince çok önemli toplumsal, ekonomik, politik ve kültürel değişimler olmuştur."⁽²⁸⁾ Bu dönemde savaşlar iç isyanlar, patlak vermiş, devlet eski gücünü giderek yitirmeye başlamıştır. Devlet hazinesinin boşanması, kapitülasyonlar bu çöküntüyü hızlandırıcı rol oynamışlardır. "Tanzimat Reformları dönemin hakim ideolojisi olan dinin, kadının sosyal statüsünde yapılacak herhangi bir değişikliğe karşı kayması nedeniyle, dini otoriteyle herhangi çatışmaya düşmemeye özen göstermişlerdir."⁽²⁹⁾ Görülüyorki; her koşulda kadına ilişkin koşullar erkeğin çıkarları doğrultusunda korunmaktadır.

Kadınların ekonomik hak olarak mülk edinmesi de ilginç bir biçimde yürümektedir. "Tanzimata değin toprak mülkiyeti babadan oğula aktarılabilmekte idi. Kız evlat ancak erkek evlat olmadığı zaman o tarlayı bedelini vererek kullanabilmektedir. Kadınların bu bedeli ödeyebilmeleri ise, ---ekonomik bağımlılıktan dolayı --- kocalarının kendilerine verecekleri paralarla mümkün olacağından bu taşınmaz

(28) Altındal., a.g.e., s.161

(29) Taşkıran., Tezer, "Cumhuriyetin 50.yılında Türk Kadın Hakları" Başbk.Yay.1973 s.24-37 ve Berkes., Niyazi, "Türkiyede Çağdaşlaşma", Bilgi Yay.s.203

mallar yine kadına değil kocasına geçmekteydi denebilir. Tanzimat'ta çıkarılan arazi kanunuyla kız evlatlara miras yoluyla mülkiyet hakkı sağlanmıştır. Fakat bu hak kadının değil, erkeğin lehine olmuştur." (30)

Kadın üzerinde İslam dininin doğrudan ve dolaylı etkileri genel olarak böyle açıklanabilir. Gerek Hristiyanlık, gerekse İslamiyet kadın açısından hemen hemen aynı toplumsal işlevi yerine getiriyorlar: Kadının erkeğe bağımlılığı ve erkeğe göre ikincil bir konuma sahip olması.

Ortaçağın dinsel yaptırımlara ağırlık veren toplumsal yapısı, yavaş yavaş değişimlere sahne olmaktadır. Özellikle 18 ve 19. yüzyıllarda bir yandan teknik gelişimin hız kazanması yeni stillimleri hazırlarken, diğer yandan sömürgeciliğin sağladığı büyük para birikimi insanlık tarihinde yeni bir dönemin açılmasına yönvermiştir: Sanayi Devrimi. Artık kadın işgücü olarak yeni endüstri alanlarında istihdam edilmeye başlandı. Yaşamlarını sürdürebilmek için çalışan kadınların işgücü piyasasında erkeklere oranla daha düşük ücretlerle çalışması olusu idi, erkeklere oranla daha az süreli çalışmaları (gebelik, doğum) işverenlerce daha düşük ücretlendirilmelerine yol açmakta idi. Bu nedenle kadın gücünü tam anlamıyla yitirinceye kadar çalışmak durumunda kalmaktadır, aksi halde işini yitirecektir. Oysa yüksek tabakalara mensup kadınların görevi yalnızca eş ve çocukların rahatını sağlamak ve gündelik ev işleridir. "19.yüzyıl kapitalist düzenin birimi olan aileyi erkek egemenliği altında korumak

(30) Altındal., a.g.e., s.114

çabalarıyla doludur. Erkek ekonomik güçtür, kadın çocuk doğurur, kocasının denetimi altında yaşamını sürdürür. Erkek çocuk baba adını sürdürür, işini, mirasını devr alır, kız çocuk ise evlenir, anasının yaşamını koca evinde uygular." (31)

Evli kadının çalışması da beraberinde birçok sorunlar getiriyordu. "Endüstri Devrimin'de çalışan evli kadın genellikle ya tarımla uğraşan köylü ailelerinden ya da kentte küçük sanatlarla, dükkancılıkla, çeşitli hizmetlerle geçimini sağlayan ailelerden gelmekte idi." (32) Geleneksel geniş aile içinde çalışan kadının çocuk bakım, vb... gibi sorunları yoktu. Giderek yerleşen çekirdek ailede çocuk bakımını üstlenecek kişinin bulunmayışı ve bu tür kurumların olmayışı, çalışmak zorunda olan kadına ve çocuğuna toplumsal ve psikolojik pek çok sorun yaratıyordu. Oysa evlenmemiş genç kızların çalışma özgürlüğü daha fazla olmasına karşın, düşük ücret ve yoğun çalışma koşullarından iyi bir evlilik yaparak kurtulmak yoluna giderler çoğunlukta idi. (33)

Sosyal koşulların gerektirdiği ölçüde, kadınlara yeni yeni iş alanları açılmaktadır: Öğretmenlik, terziilik, hemşirelik gibi meslekler kadınların aile içi görevlerinin uzantısı gibi görülmekte idi ve büro işleri kadınlar için en uygun

(31) Erten., a.g.e., s.34

(32) Patai., Raphael, (derl) "Woman In Modern World" The Free Press, New York, 1967, s.4

(33) Alçık. s.16

meslekler olarak görülüyordu. Valerie Oppenheimer bu gelişmeyi cinsel rol ayrışımının meslek dünyasına aktarılması (34) olarak nitелеmektedir. Harry Braverman'a göre de "endüstrileşmenin makinalaşmış iş gücünün giderek artan verimliliği sayesinde ekonomik etkinlikten yoksun kıldığı kitleler büro, hizmet ve satış alanlarının düşük ücretli işlerini elverişli bir artı-nüfus, bir işgücü kaynağı oluşturmuşlardır. Kadınlar bu yeni kitle mesleklerinin ideal iş gücü kaynağıdır." (35)

Cinsiyete dayanan eşitsizlikler çalışma alanında olduğu gibi eğitim alanında da kadınların statüsünü ikincil konuma indirici rol oynamaktadır.

İşte İlk Çağlardan günümüze kadının geçirdiği sosyal-evrimin tablosu böylece çizilmiş oldu.

(34) Oppenheimer., Valerie, "Demographic Influence on Female Employment and the Status of Women", American Journal of Sociology, c.78, Jan.1973, s.959

(35) Braverman., Harry "Labour and Monopoly Capital" The Degradation of Work in the Twentieth Century" Montly Review Press, Newyork, 1974 b.381

3. BÖLÜM

ÇAĞDAŞ TOPLUMDA KADIN, EV KADINLARI

Çalışmanın ikinci bölümünde, ilkel dönemlerden günümüze kadının yeri, konumu genel hatlarıyla özetlendi.

Üçüncü Bölüm Çağdaş Kadına ve Ev Kadınına ayrılmıştır. Çağdaş toplum içinde, ev kadını olmayı hazırlayan etkenler, ev kadınının günlük yaşam biçimi, sosyal çevre ilişkileri örneklerle genel olarak değerlendirilecektir.

A) EV KADINI OLMAYI HAZIRLAYAN EKONOMİK-EĞİTİMSSEL-KÜLTÜREL ETMENLER, CİNSİYET ROLLERİNİN ETKİSİ:

Kadını toplumsal yaşam içinde ekonomik üretim birimi olmaktan alakoyan, evkadını olmaya iten etmenler nelerdir? Bu bölümde bu sorunun yanıtlarını bulmaya çalışacağız.

Kadının evlilik sonrası ev kadını olmasını hazırlayan çok çeşitli etken vardır. Ekonomik nedenin temel neden olduğunu kabul ettiğimizde, diğer nedenlerin ekonomik faktörü destekleyici nitelikte ama değişen ağırlıkta oldukları görülmektedir.

Endüstri Devrimiyle birlikte giderek artan sayılarda kadınların işgücüne katıldığını biliyoruz. Ancak neden bir yüzyıl sonra kadınlar ev kadını olmayı daha çok yeğlemektedirler? Gelişen toplumsal ve ekonomik koşullar silenin geçimini yalnızca erkeğin sağlayamayacağı ortamı yaratmıştır.

Çalışan evli ve çocuklu kadınların toplumda eleştirel bir biçimde değerlendirilmesinin altında yatan nedenler vardır. "Yaşadığımız yüzyılın ilk çeyreğinde Amerikan kamuoyu da evli kadının çalışması konusunda benzer tepkiler göstermekteydi. Orta sınıf Amerikan halkı için erkek üretici, kadın tüketici dolayısıyla karısına bakmak kocanın sorumluluğuydu." (1) Bu görüş, günümüz Türkiyesi ortasınıf sileleri için de geçerli olan bir görüş niteliğindedir.

Valerie Oppenheimer, evli olmayan kadın için çalışmanın kabul edilmesine karşılık aşırı yoksulluk durumları dışında evli kadınların çalışmasının onaylanmayışını kapitalist endüstriyel toplumun aileyi ekonomik sistemle bütünleştirme sorununa getirdiği bir çözüm olarak yorumlamaktadır. "Kadını çalışmak üzere evden uzaklaştırmak geleneksel aile kurumunu açısından bir tehlike olarak belirlemekteydi. Ekonomi bir yandan aile hizmeti niteliğinde olmayan kadın emeginden yararlanırken bir yandan da geleneksel aile yapısını başka hangi yoldan koruyabilirdi." (2)

20.yüzyıl tüm dünya ülkelerinde ekonomik ve sosyal yönden büyük değişimlere sahne olmaktadır. 1. ve 2. Dünya Savaşları, siyasal rejim değişiklikleri, bağımsızlık savaşları, kadınları yığınlarla işgücü olarak çalışma ortamına getirmektedir. Yaşamını kazanmak için, evine katkılı

- (1) Berry, Gwendolyn H., "Mothers in Industry", American Academy of Political and Social Science, Annals, Vol. 143, May 1929, s.315'den Tan aktarıyor.a.g.e., s.49
 (2) Oppenheimer, a.g.e., s.959

olabilmek için çalışan bu kadınlar ya ömürlerinin sonuna kadar çalışıyor ya da iyi bir evlilik yapana dek çalışmayı sürdürdüren kadınlardır. Bunların dışında kalanlar ise, ömründe hiç ev dışında bir işde çalışmayan, kadın olmakla çalışmayı birbirine uyuşmaz, yakışmaz gibi gören kadınlardır.

Kadın sorunu ile ilgilenen çeşitli yazarlar, kadının ev dışında bir işde çalışmasını daha çok psikolojik ve toplumsal nedenlere dayandırma eğiliminde bulunmalarına karşılık, özellikle 2.Dünya Savaşı sonrasında ekonomik sıkıntıların, enflasyonun evli kadınların çalışmasında önemli bir yer tuttuğu gözlenmiştir. Bu durum açıkça ailenin geçimine yardımcı olmak, ailenin yaşam düzeyini yükseltmek yada sürdürmek, çocuklarına daha iyi eğitim olanağı sağlamak, yada araba alabilmek... gibi ekonomik gereksinmelere bağlanmakta bu gereksinmenin yalnızca erkeğin geliri ile karşılanamadığını yansıtmaktadır.(3) Örneğin: Mary C. Porter, İtalya'da çalışan kadınların %50 den çoğunun evli olduğunu, bunların da % 37.5 nin çalışma nedeni olarak kocalarının gelir yetersizliğini gösterdikleri yazmaktadır.(4) John D. Durand, evli kadınların çalışma oranlarıyla eşlerinin gelir düzeyleri arasında ters yönde ve güçlü bir korelasyon saptamıştır.(5) On gelişmiş OECD ülkesinde çalışma olasılığının eşleri işsiz olan kadınlar arasında en yüksek, eşleri serbest çalışan uzman meslek kategorisine giren kadınlar arasında ise en düşük düzeyde olduğu saptanmıştır.(6) Agnes L.Peterson ise, ailenin

(3) Tan., a.g.e., s.66-67

(4) Tan aktarıyor, a.g.e., s.67

(5) Tan aktarıyor., a.g.e., b.67

(6) Tan aktarıyor, a.g.e., s.67

nin gerektiği zaman akrabalarından yardım görmesine olanak veren eski dayanışma biçimlerinin kaybulmasıyla yetersiz aile gelirine katkıda bulunmanın kadın sorumluluğuna girmesi arasında ilişki bulunmaktadır.(7) Araştırmacıların saptadığı gibi kadının ev dışında üretime katılmasının en büyük nedenlerinden birisi, aile bütçesine katkıda bulunmaktır. Diğer yandan, araştırma kentsel, orta gelir grubu ailelerin üzerine yoğunlaştığından, ekonomik açıdan üretim etkinliği olduğu apaçık işleri gören tarım kesimindeki kadınlar resmi istatistiklere güvenilir olarak yansımamakta, bazı ülkelerde (ücretsiz aile işçileri) olarak "iktisaden faal" kategorisine alınmakta, bazı ülkelerde ise ev kadını olarak sınıflanıp "faal olmayan nüfus" içinde sayılmaktadır,(8) ki bu gruba giren kadınlar üzerinde durulmayacaktır.

B.M., I.L.O., UNICEF, WHO., gibi örgütlerin desteklediği uluslararası araştırmalarda, özellikle gelişmekte olan ülkelerde dışında çalışsa da bunu salt ekonomik zorunluluklarla yaptığı, işinden evine döndüğü zaman yine ev kadını statüsüne geçmek zorunda kaldığı, ve bir insanın bir günde harcayabileceği fiziksel gücün çok üstünde bir güç harcamak zorunda kaldığı belirtilmiştir.(9)

(7) Tan aktarıyor, a.g.e., s.66-67

(8) Gögüş, Mine., "Teknoloji ve Geçim faaliyetlerinin Sosyal Organizasyonu: Uluslararası bir kıyaslama," A.Ü.E.F. Dergisi, c.2, No:1-4, 1969, s.121'den Tan aktarıyor, a.g.e., s.18

(9) Hisli, Nesrin., "Değişen Toplumda Çalışan Evli Kadın ve Daygı", E.Ü.SBF, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir 1979, s.18

Gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi, gelişmesini tamamlamış ülkelerde de ortak görüşün "kadının yeri evidir" olduğu dikkati çekmektedir. (10)

Örn: F.Almanya'da kadının ev dışında çalışması yöresel değer yargıları ve tutumlara bağlı iken, A.B.D.'de kadının çalışmasına ilişkin tutumu üzerinde eşinin kararının etkisi söz konusudur. Danimarka ve Finlandiya'da "ev işleri"nin kadın cinselliği ve "kadınca" işler kapsamına girdiği belirtilmektedir. Endonezya'da çalışan kadınların işlerinden çok ev işlerine önem verdiği, özellikle annelik rolünün getirdiği sorumluluğu ön planda tuttukları görülmüştür. Öyle ki, bu kadınların bir çoğu kendi mesleklerini her zaman için aileleri yolunda feda atmeye hazır olduklarını söylemişlerdir. Brezilya'da evli ve çocuk sahibi kadınların çalışması pek hoş karşılanmamaktadır. (11)

Örneklenimizi Türkiye'den verecek olursak, "kadının yeri evidir, işi evi ve çocuklarıdır" sözünün açıkça benimsendiği gözlenmektedir. Bir yandan ekonomik yaşamın zorlukları aile bütçesine katkı için evli kadınları çalışma ortamına iterken, diğer yandan kadınların evlilik sonrası ev kadını olmayı yeğleyenlerin çoğalması dikkat çekicidir. E.Mine Tan'ın gösterdiği gibi "Faal Olmayan Nüfus Türlerinin Çalışabilir Nufusa Oranı" tablosunda (12) 1955 ve 1975 yılları arasında ev kadınlarının oranının % 25.77'den %45.67'ye çıkışı anlamlı ve ilginçtir.

(10) B.M. Ekonomik ve Sosyal Konseyi, "Kadının Statüsü" Komisyonunun 27. Toplantı Raporu, 1978 (Ocak-Şubat)

(11) Hisli., a.g.e., s.19-20

(12) Tan., a.ge, s.102

Kadını evde oturmaya ya da çalışmaya iten temel nedenin ekonomik olduğunu belirttik., ancak nice kadınlar var ekonomik durumları çok iyi çalışıyorlar ya da ekonomik açıdan çalışmaları gerektiği halde evdeler. Bu noktada etkili faktörlerden eğitimin etkisi üzerinde duracağız.

"Bir üst yapı kurumu olan eğitim, belli bir toplumun var oluşunu ve ilerleyişini güvenceye bağlamak amacıyla üyelerine gerekli bilgi, beceri, düşünce ve davranış kalıplarını aktarma sürecidir. Bu özelliğinden dolayı eğitim, yalnızca kurumlaşmış, örgütlenmiş bütünlük içinde oluşmaz. Daha genel anlamda eğitim, bireyin toplumsallaşması (socialisation) dır.(13) Ayrıca, eğitim, resmi amaçları dikkate alındığında kadınların toplum içindeki rol ve statülerini önemli ölçüde değiştirebilecek bir araç olarak görülmektedir. Uygulamada eğitimin kadınlar üzerindeki olumlu etkileri tamamen yadsınmamakla birlikte eğitim sistemini genel sosyal sistemden soyutlayarak, amaçları doğrultusunda büyük beklentiler yaratmak pek geçerli gözükmemektedir.(14) Özellikle toplumumuz için geçerli olan bu durum kadınların eğitiminden görünürde yararlandıklarını göstermektedir. Eğitim sisteminin geleneksel cinsel rol kalıplarını yansıtmaması okul kitaplarıyla programlardan, öğretmen ve eğitim personelinin tutumlarına ve tüm yapısal özelliklere kadar çeşitli biçimlerde kendini göstermektedir. Burada bizim üzerinde durduğumuz özgün eğitim olacaktır.

(13) Alçık., a.g.e, s.28

(14) Ozbay., ferhunde, "Türkiye'de Kırsal/Kentsel Kesimde Eğitimin Kadınlar Üzerine Etkisi" Türk Toplumunda Kadın edit: N.A.Unat., Türk Sos.Bilm.Dern.Ist.1982,s.195

Aile, kız çocuğun gelecekteki en önemli rolünün eş-
anne, yani başka bir erkeğe bağımlılıkla nitelenen bir rol
olduğu kalıp yargısının iletişimde ilk ve en önemli aracı
olma özelliğini taşımaktadır. Bu konuda özellikle toplumu-
muzdaki ısrarlı ve kesin tavır öz değişlerimize kadar yansı-
mıştır. (15)

Okul kitapları içinde kadını salt eş ve anne olarak
betimlemek yalnızca geleneksel kalıp yargıları berkitmekle
kalmamakla, bir yandan kızların eğitsel ve mesleksel heves-
lerini sınırlarken öte yandan da gelecekteki yaşamlarının
ne olacağı konusunda yanlış izlenimler edinmelerine yol aç-
maktadır. (16)

B.Friedan Amerikan toplumuna ilişkin gözlemlerini şöy-
le açıklar: "21Dünya Savaşından önceki kadınlara kıyasla
son zamanlarda üniversiteyi bitiren kadınlar arasından çıkan
kariyer ve meslek sahibi kadın sayısı çok azdı. Üniversiteye
giren kızların üçte ikisi okulu bitirmeden ayrılmakta ve git-
tikçe azalan sayıda kadın kendisini mesleğe adanma kararı al-
makta idi. 1950'lerde yüksek öğrenimlerini sürdürenler bile,
okulu bitirdikten sonra eş ve anne olmaktan başkaca bir şey
düşünmemektedir." (17) ve devam eder Friedan, (1950'lerden son-
ra) Amerikan eğitimciler cinsiyete yöneldiler kadınlar

(15) Tan., a.g.e., s.185 ve 195.

(16) Tan., a.g.e., s.200

(17) Betty Friedan., "Kadınlığın Gizemi", e yayınları,
çevr.çevr. Tahire Mertoglu, İst., 1983, s.133-140

"evlilik ve aile" dersleri alıyor ve bu derste onlar "kadın rolü oynama" yolunda işlevselci koşullandırmaya tabi tutuluyordu. Kadınlar için eğitimde fen yoktur. Çünkü soyut kuram ve niceliksel kadıncıl değildir. Güzel sanatlarda yoktur çünkü güzel sanatlar da erkeksi ve soyuttur, buna karşın uygulamak elsanatları-senamik, tekstil ve beyin gücünden çok elişi gerektiren sanatlar-kadıncıldır" (18)

Toplulumuzda kadının eğitim sistemi içindeki durumuna bakacak olursak, durumun kadınlar lehine pekde iç açıcı olmadığı görülmektedir.

"Milli Eğitim Sistemimizde 7-12 yaşlar arasındaki öğrencilerin cinsel rol ayrımı anlayışlarını düzenli ve sistematik olarak biçimlendirmeye yönelik uygulamalar orta öğretimde çocukların doğal gelişim evrelerine koşut olarak anlamlılıklarını artırarak sürüp giderler. Yetişkin statüsü için bir çiraklık dönemi sayılan ergenlik döneminde de orta öğretimin etkisi küçümsenemez. Ortaokul programlarının incelenmesi öğretici bir örnek sunmakta ve Batı'daki gözlemleri uymaktadır: En önemli İngiliz eğitim Reformu Tasarılarından biri sayılan Crowther Raporuna göre: "haklı olarak flört ve evlilik beklentisi ergenlik çağındaki kızın eğitimini etkileyecektir... giyim, kuşam, kişisel deneyim ve insan ilişkileri konusundaki dolaysız ilgi kız çocuğunun eğitiminin merkezinde bir yere yerleştirilmelidir" (19) Bu nokta toplu-

(18) a.g.e., s. 150

(19) Report of the Central Advisory Council for Education (The Crowther Report) 15.18 Ministry of Education, c.1, HMSO, 1959, s.124'ten Tan aktarıyor, a.g.e, s.202, 203.

numuz eğitim sistemindedeki kendini açıkça belli etmektedir.

Ortaokullarımızda okutulan El işleri dersleri programına şöyle bir göz atalım: "El işleri derslerinde öğrencilerin evde, okulda, ve çevrede kendilerinin, yakınlarının ve çevrelerinin gereksinimlerini karşılayacak işleri ve onarmaları el eğitimi kazanmaları amaçlanırken ev işleri çalışmalarlarıyla kızların kendi söküklüklerini, dikişlerini dikişlecekleri, evlerinin temizlik, düzen ve tertibi, çocuk bakım ve eğitimi üzerinde bir ev kadını için gerekli bilgi ve becerilerini kazanacakları umulmaktadır. Ev işleri dersleri öğrencilerde yuvaya bağlılık duygusunu pekiştirecek, onların evde, okul içinde ve dışında, büyüklerle, küçükleriyle ve arkadaşlarıyla ilişkilerinde sevgi, saygı ve anlayışla hareket etme ve yardımlaşma alışkanlığını sağlayacaktır"(20) Görüldüğü gibi El işleri derslerinin programı kız öğrencilere açıkça, önceki derslere olan ilgi ve başarıları ne olursa olsun, gelecekteki öncül ve kaçınılmaz mesleklerinin ev kadınlığı olacağı mesajını vermektedir. Bu programın içeriği bugün biraz değiştirilmiş olsa da özünde aynı mesajı iletmede ısrarlı görünür gibidir, yani ev kadınlığını öğretecek yetiştirecek gizil bir yapı içinde olduğu düşünülmektedir. Oysa erkekler için iyi bir baba yada yuvasına bağlı bir erkek olmak için gereken yetenekleri kazandıracak bir ders söz konusu değildir. Doğal olarak bu ayrılmış eğitim programları, gelecekte belki hiç evlenmeyecek yada ev dışında önemli mesleki sorumluluklar alacak kadınlarda olduğu kadar, çeşitli nedenlerle ev içi ve ev işi sorumluluklarını paylaşmaları gerekecek erkeklerde de yanlış beklenti ve anlayışlara yol açacak niteliktedir.

(20) TC.M.E.B. Ortaokul Programı, Devlet Kitapları, M.E. Basımevi, İstanbul, 1970, s.45.

Tekrar 1960'ların Amerika'sına dönelim eğitim sistemindeki gelişimlere bakalım.(21)

"Cinsellikle yönlenen eğitimci Kardinal Tisserant, kadınlar için profesyonel eğitimi bırakalım der, bütün kadınlar ev kadını olmak için eğitilmelidir. Ve görüldü ki: fizik, cebir, analitik geometri, yabancı dil öğrenmesi gereken fakat öğrenemeyenler kız öğrencilerdi. Bu kızlar, cinsiyetle ilgili olmayan bir zeka düzeyine sahiptiler, fakat aynı zamanda cinsiyetle ilgili olan bir tavırları da vardı, "Kadıncıl" olmayan derslerden kaçınmak, Artık bir çok kadının hayatını tam gün ev kadını olarak geçiremeyeceği kesinlik kazandığında bile, cinsellik yönlenen eğitimciler, kızların cinsel uyumlarını bozar korkusuyla bir kariyer yapmaları yönünde öğüt vermiyordu."

Kısacası, cinsellikle yönlenen işlevsel eğitimin kurah şöyle anlaşılıyor: Bugün nüfusun yüzde elli biri ne yapıyorsa, gelecekte nüfusun yüzde yüzü bunu yapmalıdır. Böylece eğitimci, bir kızı "normal" evlilik ve aile yaşamı dışında kalan her şeyden vazgeçmeye ikna edebilir, ve öğrenci yavaş yavaş "kuraldışı kadın" yani okuyan, üreten, düşünen kadın olmak istemediğini öğrenmeye başlar.

Amerikan toplumunun tipik örneklerini seçtiğimiz yukarıdaki bölümlerde, yalnız eğitimde değil toplumun her alanında geçerli görüş olduğunu belirtmekte yarar var. Örneklerin tüm gelişmiş Batı toplumları için benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Eğitimde cinsiyet farklılaşmasının yalnızca etken olduğunu düşünmek, eksik ve tek boyutlu olur. Özellikle

(21) Friedan, a.g.e., s. 140-154

gelişmekte olan ülkelerde ve Toplumumuzda, kır-kent farklılaşmasının varlığı tartışmasız söz konusudur. Toplumumuzda "kırsal kesiminde cinsiyet farkı genç kuşaklarda yaşlı kuşaklara kıyasla daha fazladır. Bu durum artan eğitim olanaklarının da öncelikle erkeklerin yararlanmasındandır. Kent sel kesimde, cinsiyet farkı genç kuşaklardan giderek azalmaktadır." (22)

Kağıtçıbaşı, Çavdar ve arkadaşları yaptıkları araştırmalarda, kentsel kesimde eğitimde cinsiyet farkı sosyo-ekonomik durumu iyi olan aileler arasında olmadığını, ailelerin sosyo-ekonomik durumu bozuldukça eğitimde cinsiyet ayırımı önemli boyutlara ulaştığını gözlemişlerdir. (23)

Özellikle kentsel kesimde, orta eğitim düzeyinde, mesleğe yönlendiren okullar içinde en fazla öğrencisi bulunanlar kız sanat okulları ve kız enstitüleridir. (24) Bu okullar kadını toplumda üretici bir rol oynamaya hazırlayacağı yerde ev kadınlığı rolünü öğretici kurumlar halinde işlev görmektedir. Oyle ki ilk açıldığı dönemlerde daha çok ilerde çalışması düşünülmeyen, ergeç iyi bir evlilikle ev kadınlığı mesleğine girecek olan seçkin aile çocuklarının bu okullara girdikleri görülmüştür. (25)

Bu tartışmamızı özetleyecek olursak, Türkiye'de genelde eğitim programları "ev kadınlığının kadınlar için bir numaralı meslek olarak kalacağı ve kalması gerektiği" temelinden yola çıkmaktadır diyebiliriz.

(22) Özbay., a.g.e., s.175

(23) Özbay., a.g.e., s.177

(24) Tayanç ve Tayanç., a.g.e., s.135

(25) Tan., a.g.e., s.210

B) EV KADINLARI ve GÜNLÜK YAŞAM-SOSYAL ÇEVRE:

Kadının aile içindeki ve dışındaki yaşamını anlaya-
bilmek için onun boş zaman faaliyetlerine ve günlük yaşamına
ilişkin kimi bilgilerimizin olmasında yarar var.

Konumuz olan ev kadınlarının günlük yaşantısı, adın-
dan da anlaşılacağı üzere evle sınırlanmıştır. Evin gün-
lük rutin işleri, temizlik, çamaşır, bulaşık, ütü, yemek
yapma, vb... ve çocuklarla ilgilenme.

Hangi gelir grubundan olursa olsun, ev kadınından
"ev işlerini yapması beklenir, herşeye rağmen onlar kadın
işledir, onun sorumluluğu altındadır." (26) Her ne kadar
gelir düzeyi yüksek olan ailelerde ücretle dışarıdan bir
yardımcı tutmak yoluyla işler düzenlenebilirse de, bu işler
ev kadının asli görevi olma özelliğini korumaktadır.

B.S.Deckard, ev işlerinin ne ilginç ve ne de yaratıcı
olduğunu söyler, evin düzenlenmesi ve harika yemekler pi-
şilmesi yaratıcı ve eğlencelidir, fakat çoğu ev işlerinde
döşemelerin tahta beziyle silinmesi, bulaşık yıkanması ve
tuvalet taşlarının temizlenmesi vardır. Bunlar sadece can-
sıkıcı değil, devamlı tekrarlanan ve asla bitmeyen işlerdir.
Ev işi sonu gelemeyen iştir. Bu gün yapılan bir iş, yarın ve
gelecek hafta da tekrarlanmalıdır... (27)

(26) Barbara Sinclair Deckard, "The Women's Movement",
Political, Socio-Economic and Psychological Issues,
Newyork, Harper and Row, 1979, s.64

(27) a.g.e., s.64

Belirli işlerin yaşam boyu sonsuz kez tekrar edilmesi bir kadına ne verir? Şüphesiz koca bir hiç, neler aldığı da tartışma konusu.

Çalışmayan evli kadınların çocuk sahibi olduktan sonra tüm günlerini dolduracak şekilde bebekle ilgilemeleri işlerin niteliğini çeşitliliğini etkiler. "İlk bebek doğduğu zaman, genç anneler muntemelen tam gün ev kadınlığı ve anneliğe başlarlar. İletişim araçları bebeği iyi bir oyuncak olarak tanıtır. Oysa onlar güldükleri kadar ağlarlar da, Kirli bir bebek bezinin değiştirilmesi tatmin edici bir deney değildir. Bebek yapılacak ev işi miktarını artırır, daha doğrusu bebeğin gelişi ile anneler kendi programları üzerinde denetimlerini kaybederler, yani yaşamlarını ve planlarını bebeğe uydurmak zorunda kalırlar. Bebek ondan bıktığında bir tarafa bırakılacak bir oyuncak değildir, anneler daima görev başındadır. Hiç bir zaman okumak yada dinlenmek için bebeğin zamanından çalamazlar. Ev işleri hâlâ yapılmalıdır. Bu görevlerin hiç bir tek başına kadının tüm dikkatini alamaz, fakat bunlar kadının onları yapması için yeterli olan zamanı gerektirir ki bunlar dışında zaten kadın hiç bir şey yapamaz. Çocuk kadının hareketliliğini önler, vaktinin çoğunu altı yaşı altındaki insanlarla geçirir. Ev dışındaki dünya ilişkisini keser." (28)

Şüphesiz yukarıda konu edilen gelişmiş toplumlarda ki ev kadınlarının yaşamına ilişkin gözlemlerdir. Sanayileşmiş toplumlarda ev kadınlarına çeşitli teknolojik kolaylıklar

üretlmıştır. Tüketim toplumun temel niteliği olan "elin-dekini at, yenisini al" yargısı, evleri, mutfakları, banyo-ları modern araç-gereçlerle donatmış, el emeği yerini maki-naya bırakmıştır. Bu araç-gereçlerle ev işlerinin zevk verici mutluluk kaynağı olarak imgelenmesine de özen gösterilmiştir. Kitle iletişim araçları da kadını ev kadını olarak yüceltme de üzerine düşeni son derece başarılı bir biçimde gerçek-leştirmektedir. (29)

Ev araç-gereçlerinin böylesine yaşama girmiş olmasına rağmen B.Friedan (30) bir noktaya dikkati çeker: Amerikan ev kadınları çok meşguldürler, ev işlerinin aldığı zamanın çokluğu şaşırtıcıdır. Sabahtan akşama yapıldığı ve her gün yapıldığı halde işler bitmemektedir. Ancak şu ilginç gözle-mi yapıyor Friedan: "Önceleri sabahtan akşama dek koşturdukları halde akşam yemeğinde bile bitiremedikleri işlerini bu kadınlar, başka birşeye merak sarıp onunla uğraşmaya başla-dıklarında, bir saatlik bir zamana sığdırmayı pekala becere-biliyorlardı. Bir saate bitirilebilecek bir ev işinin nasıl olup da altı saate dek genişletilebildiği sonununa yanıt: Kadının ev kadını olarak rolünün göklere çıkartılmasının bir sonucu bu. Şu halde, "kadınlık rolünün" abartılmasıyla toplumun, kadınları birer insan olarak kabullenmekten çekin-mesi arasında bir ilişki bulunmaktaydı, bu rolün önemi azal-dığı ölçüde, onun boşluğunu gidermek için o kadar çok anlamsız ayrıntıyla süslenmesi gerekmektedir."

(29) Tekeli., Şirin "Kadınlara Mahsus 'Küçük Edebiyatın' Söy-lemi", Cumhuriyet, 17 Mart 1982

(30) Friedan., a.g.e., 201-203

Bu açıdan bakıldığında denilebilirki:

1) Bir kadın, toplum içinde yeteneklerine uygun bir düzeyde işlev görmekten ne denli alakonursa, onun anne, iş ve ev kadını olarak yaptığı iş o denli artmaktadır. Ve bu ölçüde annelik ve ev işleriyle ilgili görevlerini bitirmeyi geciktirmektedir. (Büsbütün boş kalmamak için.)

2) Herhangi bir kadının ev işi için ayırdığı zamanla ilgilendiği öteki bir işi yapmak için ayırdığı zaman arasında ters bir orantı bulunmaktadır. Ev işi dışında bir şeyle ilgilenmeyen kadın, günlük yaşamının her dakikasını eviyle ilgili ıvır zıvır işlerle uğraşmaya adanmaktadır.

C.N.Parkinson bu duruma "işin eldeki zamanı dolduracak şekilde genişletilmesi" (work expands to fill the time available) ilkesi demektedir...Hiç kuşkusuz bu, bütün işi kolaylaştırıcı araçlara karşın çağdaş ev kadınının, büyük annesine kıyasla daha fazla ev işi yapmakta oluşunun nedenidir. (31)

Kadının zayıf fizik yapısına daha uygun olduğu savunulan ev işlerinin nedenli kolayla hafif oldukları da tartışmalıdır. Küçük ölçekli toplumlarda ev işi sayılan pazardan su taşımak, hayvanlara verilecek otlarla yakacak odun ve çalıcırpıyı devşirmek, öğütülecek buğdayı değirmene, öğütülmüş olanı eve getirmek gibi işler yalnız çok ağır yüklerin sırtta ve elde taşınmasını değil, aynı zaman 5-8 saat uzaklıktaki yerlere bu yükü yürüyerek gidip gelmesini gerektiren etkinliklerdir. Ev işleri iş gücü terimiyle nicelleştirildiğindengünümüzde bile inanılmaz boyutlara ulaşılmaktadır. Örneğin, İsveç'te endüstride tüketilen 1.290.000 saate karşılık kadınların ev işlerinde 2.340.000 saat tükettikleri saptanmıştır. Amerika'da Chase Manhattan Bankası'nın hesaplamalarına göre bir ev kadınının haftalık toplam 99.6 saat

(31) Friedan., a.g.e., s.203

çalıştığı belli olmuştur. Ev işlerinin zaman alıcı olmakta birlikte hafif ve zevkli olduğunu savunanlar usandırıcı ve aşağılayıcı tek düzelikliğini görmezden gelenlerdir." (32)

Ev kadınlarının günlük yaşamına ilişkin şimdiye değin ortaya koyduğumuz tartışma, kimi farklılıklar göstermesine rağmen, gelişme çabalarında olan toplumumuz ev kadınları içinde geçerlidir. Toplumun hangi düzeyinde olurlarsa olsunlar, ev kadınlarımızın günlük yaşamlarının temeli evleri, ev işleri, çocuklarıdır. Ev biçimleri gecekondudan lüks apartmana, köpke kadar değişik biçimlerde olsun, eşlerinin gelir ve meslekleri en düşüktən, en saygın ve yükseğe erişsin, kadınlar, temel uğraş olarak ev kadını olmayı seçtiklerinde (yada seçmek durumunda kaldıklarında) yazgı değişmemektedir.

Toplumumuzda ev kadınları sosyo-ekonomik durumlarına göre, üretilen ev araç-gereçlerinden giderek daha yüksek oranlarda yararlanmaktadırlar. Özellikle büyük kentlerde, evinde buzdolabı, çamaşır makinası, elektrikli süpürge, fırın gibi... dayanıklı tüketim mallarına sahip olan ev kadınlarının sayısı giderek artmaktadır. Yiyeceklerin hazırlanması işleri de giderek basitleşmiş ve ticarileşmiş, ve evin dışına kaymıştır. "Artık son işlemlerin evin mutfağında yapılmasının yanında, aile üyelerinin sayısının da azaldığı hatırla tutulmalıdır. Büyük kent küçük ailesinden geri gidildikçe, en geleneksel çevrelerde, hammadde halinde eve getirenler evde kadının ya da kadınların elinde çeşitli işlemlerden geçirilerek tüketilecek hale getirilir. Buğdayın un ve makarna

(32) Tan., a.g.e, s. 172-173

ya döndürülüp pişirilmesi, yünün yıkanıp eğirilip örülmesi...gibi,Büyük kentteki ev kadınları bu tür tüketime hazırlama işinin artık çok dışındadır."⁽³³⁾ Kısaca söylemek gerekirse yemek hazırlama görevi ev kadınının görevi olmakla beraber, bu işlevin çok önemli bir bölümü, lokantalar hazır yiyecek üreticileri, pastaneler,... yoluyla ailenin ve evin dışına çıkmıştır. Giyim eşyası üretimi için de benzer varsayım geçerli olmaktadır.

Günümüzde ev kadınları ev işlerinde giderek uzmanlaşmaktadırlar. Saydığımız ev aletlerinin yanısına kimya sanayiinin son hızla gelişmesi sabun-deterjan-temizleyici-şampuan gibi temizlik maddelerini her eve sokmuş, ev kadınlarının sadık yardımcıları haline getirmiştir. Bu arada kitle iletişim araçlarının, özellikle TV.nin etkisi yadsınmayacak düzeydedir.⁽³⁴⁾ "Yuvayı yapan dişi kuştur" özdeyişimiz kadını, ve ev kadınının tüketime yönlendirici olarak işlev yapmaktadır.

Ev kadınlarımız çocuklarının bakımını ev işlerinden soyutlamamaktadır. Onların beslenmesi, okulları ve ev ödevleriyle ilginilmesi, üst-baş sağlanması ve temizliği, günlük yaşamın rutin işlerini oluşturmaktadır. Ve her anne bunu en asli görevi olduğunu benimsemiştir. Kimi araştırmalar kadınların eğitim ve gelir düzeyi yükseldikçe, çocuklarına olan ilgi düzeyi de artmakta olduğunu göstermiştir. Çok çocuklu olmak da kadını eve bağlayıcı nedenler arasında yer aldı-

(33) Kıray., "Büyük kent ve Değişen aile," b.74-75

(34) Bakz: Tokgöz,Oya., "Kentlerde Kitle haberleşme Araçları ve Aile Tüketim Biçimleri", Türkiye'de Ailenin Değişimi Türk Sos.Bilm.Dern.Yay., Edit:Turköz Erder, Ankara,1984 ,s.235-259

ğından bu durum özellikle ev kadınları için daha büyük önem taşımaktadır. (35)

Ev kadınlarının ev işlerinden artan zamanlarını, yani boş vakitlerini nasıl değerlendirdiklerine de kısaca değinmekte yarar vardır. Ev kadınlarının dış dünya ile ilişkileri hangi boyutta olduğu, kadının sosyal çevre ilişkilerinin düzeyini gösterecektir. bize.

Ev kadınlarının boş zaman değerlendirmeleri, onların içinde bulundukları sosyo-ekonomik durum, eğitim yapıları ve bulundukları çevresel ortamla anlamlı bir ilişki içindedir. Bir onta sınıf Amerikan kadını için öğütlenmiş biçimde hazır bulabileceği, artistik yeteneklerini geliştirme, ücretsiz olarak gönüllü çalışma, üniversitelerden ilgi duyduğu dersleri alma, çeşitli el ve eve yönelik beceri kursları, ücretsiz kütüphaneler, sinema, tiyatro, ... gibi faaliyetler her zaman için yanıt vermeye hazır işlev görürler. (36) Ayrıca sonsuz çeşitlemeler gösteren kadınlara yönelik basın endüstrisi (37) ve radyo-tv programları, ve video... Gelişmiş Batı toplumları içinde kadını eve bağlamada oldukça yüklü görevler üstlenen mekanizmalardır.

Bizim toplumumuzda ise, yukarıda saydığımız öğeler kuşkusuz var, ancak hangi toplum kesiminde, kaç kadının bunlara

(35) Bakz: Kağıtçıbaşı, Çiğdem., "Türkiye'de Çocuğun Değeri, Kadının Rolü ve Doğurganlığı", Türk toplumunda Kadın, Türk Sosyal Bilimler Derneği Yay. Edit: N.A. Unat, İst., 1982, s.73-96

(36) Bakınız: Sinclair., a.g.e., s.6-8

(37) Bakınız: Friedan., a.g.e., s.33-58

sahip olduğu başlı başına inceleme konusu olabilecek niteliktedir. Üzerinde durduğumuz kentli ev kadınları boş zaman değerlendirme olgusunu genellikle yine diğer ev kadınlara yapılan ziyaretler şeklinde yürüdüğünü görmekteyiz. Bu konuda M.B. Kiray'ın gözlediği gibi kasaba kadınlarının yaşamını, kentli kadınlarda da gözlemek olası. Daha da açacak olursak:

"Kadınlar için en çarpıcı boş vakit etkinliği diğer kadınlara yaptıkları sonsuz ziyaretlerdir. Düşük gelir gruplarında bu ziyaretler törensizdir. 'Geçerken şöylesine bir uğramak', 'sabah kahvesine gitmek', 'akşam oturmaya gitmek' hep bu türde yapılan ziyaretlerdir. Bu tip ziyaretler genellikle yakın çevre de yapılır. Maddi durumu daha düzgün olan kadınlar "kabul günleri" düzenlerler. Ziyaretler, yiyecek ve içecekler bugünlerde daha rezmidir. 'Geçerken şöyle bir uğramak' gibi kısa ziyaretlerin aksine "kabul gününe" giderken genellikle kıyafete çok önem verilir ve çocuklar götürülmez. Ziyaretler sırasında kadınlar konuşurken aynı zamanda örgü örür veya nakış işlerler. Birlikte dikiş dikmek ziyaret ve eğlence için özel bir neden oluşturur." (38)

Kabul günleri ya da arkadaş toplantılarının yanı sıra, kadınların toplanarak gittikleri gazinolardaki kadınlar matinelere, sinemalar kentli kadınları dışarıya çeken nedenlerdendir. Şüphesiz Tv ve Video giderek kadınların zamanını dolduran en etkili araçlar olma yolunda hızla ilerlemektedirler... Ayrıca özellikle büyük kentlerimizde konken, briç

(38) Kiray., "Küçük Kasaba Kadınları", a.g.e., s.350

gibi, iskambil oyunları yüksek gelir düzeyli ev kadınları arasında giderek yaygınlaşmaktadır.

Kadınlarımızın boş vakitlerini dolduran en önemli faktörlerden birisi el işleridir. Örgüden dikişe, dantelden seramiğe çeşitlilik gösteren bu faaliyetler, ekonomik üretim faaliyeti olmayıp, kadınların kendilerine yada evleri ve çevreleri için yaptıkları ve moda faktörünün etkili olduğu uğraşlardır.

Son yıllarda sayıları hızla artan kadın ve magazin dergileri de özellikle kentlerde hemen her eve girmektedir. Bu dergilerin nitelikleri ve konuları öylesine ilginç yapı gösterirki, başlı başına bir araştırma konusu olacak görünümündedir. Bizi ilgilendiren yani ev kadınlarına yönelik bunca yayının varlığıdır.

Ev kadınlarının dış dünya ile ilişkilerini sağlayan en önemli araçlardan biri de alışveriştir. Günlük gereksinim alışverişinden, özel ve kapsamlı alışverişe kadar her tür kadınları tüketici olarak görmekte ve ekonomik sistem buna göre arz-talep düzenlemesini yapmaktadır. Daha fazla tüketimi yaratmanın en iyi yollarından biri, özellikle ev kadınlarını pazara çekebilmektir. "Daha pahalı da olsa kaliteli ithal malını seçmek" (39) Orta ve üst gelir grubu ev kadınları için adeta bir sosyal statü olayı haline gelmiştir.

Tüm buraya kadar ki tartışmalarımızı özetleyecek olursak, ev kadınlarının günlük yaşamlarının evleriyle sınırlı

(39) Osman, Ulagay., "Ev kadını Leman İşcen'le Röportaj", Cumhuriyet, 1.Ocak.1984

olduğu görülmektedir. Ev işleri, her gün y nelenen bitip tükenmez bir yapıdadır, artı çocukların bakımı, kadını tümüyle evine bağlayıcı niteliktedir. Özellikle toplumumuzda ev kadınlarının sosyal çevresi son derece kısıtlıdır. Bu durum kentte ekonomik ve kültürel düzey yükseldikçe kırılmakla birlikte, tüm toplum düzeyinde, dış dünya ile ilişkilerinin açık olduğu söylenemez.

   nc  B l m m z  böylece tamamlayarak, Araştırma verilerinin değerlendirildiği 2.Temel Bölümümüze geçebiliriz.

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA VERİLERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ

4. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN TEKNİĞİ

4. Bölüm Araştırmanın tekniğine ayrılmıştır. Öncelikle Araştırmanın Evrenini oluşturan İzmir, Karşıyaka İlçesi, Bostanlı Senti genel özellikleriyle tanıtılmıştır. Ardından, örnekleri oluşturan Ev Kadınlarının nitelikleri belirtilip, Görüşme formunun uygulanış biçimi açıklanacaktır. Görüşme formunun nasıl oluşturulduğu ve Kaygı Envanteri hakkında genel bilgiler verilecektir. Ayrıca, Ev Kadınları ile görüşme ortamının yaratılması ve görüşmeler sırasında karşılaşılan kolaylıklar ve güçlüklerde yer verilecektir.

A) YÖRENİN TANITILMASI:

Alan Araştırmasının gerçekleştirildiği İzmir İli Karşıyaka İlçesi, Bostanlı Senti genel olarak tanıtmakta yarar görülmektedir. Ancak, elde edilen kaynakların yetersiz olması ve daha yakın tarihlere ilişkin bilgilerin⁽¹⁾ bulunamaması, yöreyi genel ve statik bir değerlendirme içinde ele alınmasına neden olmuştur.

İzmir-^Karşıyaka İlçesi, MO-2-3000 lere kadar uzanan geçmişe sahip bir yerleşim birimidir. Doğal yapısına bakacak olursak, Karşıyaka Yamanlar dağıının etekleriyle İzmir

(1) Karşıyaka İlçesine ilişkin Tüm bilgiler başlıca şu iki kaynağa dayanmaktadır. "Bütün yönleri ile Karşıyaka" TC. Karşıyaka Halk Eğit. Merk. Md. Yay., 3., (1967 yılı) Derl. İsmail Gün, ve Mahmut Ankara, 1967 basımı yok, ve İzmir İl Yıllığı (1973) Edit. Yüksel Öge ve Hasan Çalış EÜ. Basım. evi, 1973

Körfezi Kuzey ve Doğu kıyılarını kaplayan bir kıyı ovasıdır. İlçenin tek yükseltisi olan Yamanlar Dağı 1075m. yüksekliğinde genç bir volkan konisidir. Çam ve zeytin ağaçları ile örtülüdür, eteklerinde çalılar ve makiler vardır. İlçe toprakları 3.zaman arazisidir. Bostanlı, Yalı Mah. önceleri bataklık olup, daha sonra kurutulmuş ve büyük ölçüde deniz doldurularak iskan yerleri olarak kullanılmıştır. İlçe de devamlı bir akarsu yoktur. Bostanlı'dan Körfeze karışan Ahırkuyu Deresi⁽²⁾ Bahar aylarında biraz canlanmaktadır.

Karşıyaka'nın konumu 38. paralel Kuzeyi ile 27. meridyen doğusunun birleştiği yerdedir. Kuzeyinde Manisa İli ve Menemen İlçesi, Batısında Çiğli, Doğusunda Bornova, Güneyinde İzmir Körfezi ve İzmir bulunur.

Karşıyaka, Merkez İlçesine bağlı Bucak Merkezi iken 4.3.1954 gün ve 6325 sayılı Kanun ile 1.6.1954 ten itibaren İlçe haline getirilmiştir. Yüzölçümü 97 km²dir. Yüksekliği 2. ve toplam nüfusu 263.204 olup (1980 sayımı)⁽³⁾ ve bunun 222.982'si İlçe merkezindedir. İzmir İlinin km² başına düşen nüfus yoğunluğu yönünden en kalabalık merkezidir. İzmir İline uzaklığı 14.km'dir. Ulaşım Vapur, otobüs, tren ve dolmuşlarla sağlanır.

İlçe Merkezinin 7 tane Köyü vardır. Balatçık, Doğançay Küçük Çiğli, Örnek köy, Sancaklı, Sasallı, Yamanlar. İlçenin toplam mahalle sayısı 23'tür. İlçe bir endüstriyel yöre olma özelliğini göstermemekle birlikte Bayraklı ve Turan Semt-

(2) İzmir Şehir Rehberi 1981, İzmir Belediyesi Planlama Müd. Harita Genel Müd. Matbaası, Ankara, 1981, s.191

(3) a.g.e., s.49

lerinde Gıda ve Kimya Endüstrileri üretimde bulunmaktadır. Alaybey Tersanesi faaliyet göstermektedir. Bunların yanısıra küçük fabrika ve imalathaneler de mevcuttur. Karşıyaka bir iş ve sanayi merkezi özelliğini taşımamaktadır., daha çok yerleşim yeri olmak durumundadır.

Bostanlı, semti, Aksoy, Nergis, Yalı mahalleleriyle sınırlanmıştır. Mahallede, 2 İlkokul, pazaryeri, karakol, benzin istasyonu, bankalar, çarşı, cami, parklar bulunmaktadır. Eski bir balıkçı köyü olan Bostanlı, günümüzde sakin bir yerleşim yeri olma özelliği gösterir, konutlar bahçeli tip konut biçimindedir.

Bostanlı Mahalle muhtarının topladığı mahalleliye ilişkin bilgilerde (4) Mahallede yaklaşık 13 bin aile yaşamaktadır. Yaklaşık 7 bin aile anne-baba, çocuklarıyla aynı hane içinde yaşamaktadır. Bostanlı'da yaşayan aileler genellikle orta ve yüksek gelir grubu içine girmektedir. Meslek dağılımları çeşitlilik göstermekle birlikte, serbest meslekler (Dr., Müh., Mim., Av., ...), iş adamları Bankacılar, üst düzey Devlet Memurları... çoğunluktadır.

B) ÖRNEKLEMİN SEÇİMİ:

Evrenin Bostanlı Semti olarak seçilmesinin temel nedeni: araştırmacının ikamet yeri olmasıdır. Bu da araştırmacıya evrenin özellikleri yakından gözleme olanakını vermektedir.

(4) Bostanlı mahallesine ilişkin bilgiler Bostanlı Mahalle Muhtarı Hasan Türker'in derlediği bilgilerden ve 82-83 yılları seçimlerinde esas alınan "Aile Sicil Beyannamesi formlarına dayanmaktadır.

doldurulmuştur.

İlk ziyarette evde bulunamayan ya da mazereti olduğu için görüşmeyi kabul edemeyen hane'ye (ev kadınına) ikinci bir ziyaret yapılmış, ikinci ziyarette de görüşme sağlanamayan durumlarda yedek listeden seçilen ev hanımı örnekleme alınmış ve görüşme yapılmıştır. Görüşmeler sırasında 1 ev kadını sorulara yetersiz ve anlamsız yanıtlar vermesi nedeniyle, sonradan örneklerden çıkarılmış ve yedek listeden 1 ev hanımı örnekleme alınarak araştırma tamamlanmıştır.

C) GÖRÜŞME FORMU:

Alan araştırmasında kullanılan Görüşme Formu, her bir görüşmeciye 1 form (9 sayfa) olarak hazırlanmış olup, formun sağ köşelerine Görüşmeci'nin adı soyadı, görüşme tarihi ve saati, görüşme sıra no.su belirtilmiştir.

Görüşme Formu, toplam 61 sorudan oluşmaktadır. 61 soru'nun 36'sı Kapalı Uçlu Sistemleştirilmiş ve 25'i Açık Uçlu sorulardan oluşmaktadır. Kapalı Uçlu sorulardan 10 tanesi Neden?-Niçin? tipi açıklamayı gerektiren sorulardır. Açık Uçlu sorularda ise bu tür soruların sayısı 9'dur. Görüşme Formu'nda Açık Uçlu soruları yer vermemizin nedeni , yanıtlarını önceden kestiremediğimiz soruların gerekli görülmesindendir.

Sorular hazırlanırken kendi içinde bir bütünlük ve süreklilik göstermesine çalışılmıştır. En genel, tanıtıcı sorulardan, görüşlerin özel düşüncelerine doğru bir sıra izlemeye özen gösterilmiştir. En son soru (soru 61), ev kadın-

Evrenin seçiminden sonra, Bostanlı Mahalle muhtarıyla görüşülerek, Muhtarın 1982-1983 seçimleri için esas alınan "Aile Picil Beyannamesi" formları sokak numaralarına göre taranarak, tesadüfi örnekleme tekniğiyle seçilen 50(elli) kişilik örneklem (25 tane de yedek seçilmiştir.) üzerinde yapılan araştırması gerçekleştirilmiştir.

Araştırma örneklemini oluşturan EV KADINLARI'nın nitelikleri sınırlanmıştır:

- 1) İzmir İli, Karşıyaka İlçesi, Bostanlı semtinde oturma,
- 2) En az 5 (beş) yıllık evli ve çocuk sahibi olma (Eş ve çocuklarıyla birlikte aynı evde ikamet etme),
- 3) Ekonomik olarak ev dışında herhangi bir iş'de çalışmayıp, eşini geliri (ve diğer gelirlerle) yaşamını sürdürme,
- 4) Orta ve üst gelir grubuna mensup olma

Örneklem seçimi sürdürülürken, Ege Ordu ve İzmir İli Sıkıyönetim Komutanlığına Alan Araştırması izni için başvurulmuş ve gerekli izin alınmıştır.

Belirlenen özellikleri taşıyan 50 tane ev kadını, 1984 yılı Ocak-Mart ayları içerisinde, hafta içi günler 17.00 - 18.00 ve Cumartesi günleri saat 11.00 - 18.00 arasında araştırmacı tarafından evlerinde ziyaret edilmiştir. Ek (1)' deki Görüşme Formu, karşılıklı görüşme yoluyla araştırmacı tarafından doldurulmuştur. Görüşmenin başlangıcında ve sonunda verilen Kendini Değerlendirme Formu (STAT) ise bizzat görüşülen ev kadınları tarafından okunup

geçerliliği ve güvenilirliği saptanmıştır. (7)

Çalışmayan evli kadınlarda kaygı düzeyinin düşük olabileceğini bekleyerek, diğer bir deyişle, ev kadını olmaktan hoşnut oldukları için kaygı düzeylerini saptamak amacıyla, ev kadınlarına önce Durumluk Kaygı Formu, Görüşme Formunun ardından da Sürekli Kaygı Formu verilmiş kendilerinin Yönergeyi okuyup yanıtlamaları istenmiştir. (Ek:2) Durumluk Kaygı Puanı: "Düz İtemler-Ters İtemler + 50 =", ve Sürekli Kaygı Puanı : "Düz İtemler - Ters İtemler + 35 =" formülüne göre bulunmuştur. Kaygı Envanter Puanlarının yorumlanması da t Testine göre (Student's t Test) yapılmıştır. Bulunan Kaygı Envanter Puanları, NeclaÖner'in Normal Koşullardaki Denekleri ile karşılaştırılmıştır. (8)

E) GÖRÜŞME ORTAMININ YARATILMASI, KARŞILAŞILAN KOLAYLIKLAR - GUÇLÜKLER:

Araştırmacı, saptadığı niteliklere uygun, daha önceden tanıdığı 3 ev hanımı ile bir ön-deneme yapmış, gerek görüşme form'unda, gerekse kendi açıklama ve ilişki kurmada ortaya çıkabilecek olan aksaklıkları düzeltme olanağı bulmuştur.

Görüşmelerin tümü beklenen ilgi ve anlayış düzeyinin üzerinde gerçekleşmiştir. Ancak, görüşülen ev hanımlarının hemen tümü isim ve adreslerini nereden öğrendiğimiz konusundaki neraklarını önce açıkça belirtmişlerdir. Durum kendilerine açıklandınca, genellikle konuksever bir hava içinde görüşmeler yapılmıştır. Ortalama 1 saat süren görüşme sonunda

(7) Hisli., a.g.e., s.49

(8) Öner., a.g.e., s.96-98.

kimi ev hanımların sohbet etme ve ikramda bulunma isteği, araştırmayı merak edip, başarı dileklerinde bulunmaları, araştırmacının olumlu karşılandığını gösteren örneklerdir.

Bunun yanısıra, ziyaret edilen kimi ev hanımları ile ilk karşılaşmada, araştırmacı kendini tanıtıp, amacını aıklağığında, "Pazarlamacı mısınız? Ne satıyorsunuz? Gazetecimisiniz? Eşim kızar-izin vermez, sorularınızın yanıtlarını bilememki..." şeklinde yanıtlar alındığı da olmuştur. Bu durumda araştırmacı kesinlikle ısrar etmeden teşekkür edip ayrılmayı ve örnekleme yedek listeden devam etmeyi gerekli görmüştür.

5. BÖLÜM

EV KADINLARININ NİTELİKLERİ:

Bir önceki bölümde (Teknik Bölümde), alan araştırması- na konu olacak ev kadınlarının nitelikleri sınırlanmış ve buna göre örneklem seçildiği belirtilmişti. Görüşülen 50 ev kadınının kendilerini tanııtıcı özellikleri bu bölümde ele alınacaktır.

Yaş durumuna ve doğum yerlerine göre ev kadınlarını durumu, ev kadınlarının, ayrıca anne ve babalarının öğrenim durumları, varsa mesleklerinin neler olduğu, aile yapıları gözden geçirilecek, Tabloların yorumları yapılacaktır.

TABLO I

YAŞLARINA GÖRE EV KADINLARI

Yaşlar	Sayı	Yüzde %
23 - 26	4	8
27 - 30	6	12
31 - 34	10	20
35 - 38	10	20
39 - 42	10	20
43 - 46	6	12
47 - 50	3	6
51 - 54	1	2

N = 50

% 100

Araştırmamızda yer alan ev kadınlarını yaşlarına göre değerlendirecek olursak, (Tablo:1) en yoğun grubun 31-42 yaş grubunda kümelendiğini görebiliriz. (31-34 yaş 10 ev kadını % 20, 35-38 yaş 10 ev kadını % 20, 39-42 yaş 10 ev kadını % 20, toplam 30 ev kadını % 60). Bu durumda yetişkin dönem diyebileceğimiz 30-40 yaş arası kadınlar örneklemimizde ağırlıklıdır. Diğer yaş grupları ise, 23-26 yaş 4 ev kadını % 8, 27-30 yaş 6 kadın % 12, 43-46 yaş 6 kadın % 12, 47-50 yaş 3 kadın % 6 ve 51-54 yaş da 1 kadın % 2 olarak gözlenmiştir.

TABLO 2

DOĞUM YERLERİNE GÖRE ÖRNEKLEM

Doğum yeri	Sayı	%
İl	26	52
İlçe	20	40
Kasaba	3	6
Köy	1	2
N = 50		% 100

Araştırmamızda konu olan ev kadınlarının çoğunluğunun kent doğumlu olduğu saptanmıştır. (26 kişi % 52). İlçe doğumlular 20 kişi - % 40, Kasaba doğumlular 3 kişi % 6 ve Köy kökenliler 1 kişi % 2 dir. Bu durumda görüşülen kadınların yarısından çoğunun kent doğumlu olduğunu söyleyebiliriz.

TABLO 3

KAÇ YILDAN BERİ İZMİR'DE OTURUYORSUNUZ?

	Sayı	%
İzmir'in yerlisi	20	40
0 - 5 yıldır	6	12
5 - 10 yıl	12	24
10 - 15 yıl	12	24
N = 50		% 100

Araştırmamızda 20 ev kadınının İzmir'in yerlisi olduğu saptandı (% 40). Geri kalan 30 görüşmeciden 6'sı (%12) 0-5 yıldır İzmir'de oturduğunu, 12'si (% 24) 5 ile 10 yıl arasında İzmirde oturduğunu, diğer 12 kişide (% 24) 10 ile 15 yıldır İzmirde yaşadıklarını belirtmişlerdir.

TABLO 4

İZMİR'E NEREDEN GELDİNİZ?

	Sayı	%
İl	21	42
İlçe	8	16
Kasaba	-	-
Köy	-	-
Yurt dışı	1	2
İzmir'li	20	40
N = 50		% 100

Görüşmecilere İzmir'e nereden geldiniz sorusu sorulduğunda: 21 kadın (% 42) başka İl Merkezlerinden geldiklerini belirtmişlerdir. 8 kadın (% 16) İlçe kökenli olup İzmir'e gelip yerleşmişlerdir. 1 görüşmeci bir süre yurt dışında (Almanya'da) yaşadktan sonra İzmir'e gelip yerleşmiştir. Kasaba ve köy kökenli kadınların İzmir'e yerleşmedikleri gözlenmektedir. (Tablo 4)

TABLO 5

Öğrenimi	Sayı	%
İlkokul mezunu	14	28
Ortaokul mezunu	7	14
Lise Mezunu	9	18
Üniversite mezunu	3	6
Kız Meslek Lis.Ebe Sağlık Ok.Ticaret Lisesi	9	18
Ortaokul terk	3	6
Lise terk	4	8
Üniversite terk	1	2
N = 50		% 100

Görüştüğümüz 50 ev kadınının öğrenim durumuna göre değerlendirilecek olursak, İlkokul mezunu ev kadınlarının çoğunlukta olduğu görülmektedir: (Tablo 5) İlkokul mezunları 14 kişi (% 28) Ortaokul mezunu 7 kişi (% 14), Lise mezunu 9 kişi (% 18), Kız Meslek Lisesi-Ebe Sağlık Okulu- Ticaret Lisesi mezunu 9 kişi (% 18), Üniversite mezunu ise

yalnızca 3 kişidir. (% 6). Üniversite mezunu kadınların bitirdikleri okullara göre bir yorum yapacak olursak: 3 yüksek okul mezunu ev kadınının ikisi İktisadi Ticari İlimler Ak. mezunu, bir tanesinde eğitim Enstitüsü İngilizce bölümü mezunudur. Cinsiyet kalıp yargılarına dayanan bir öğretim yaptıkları gözden kaçmamaktadır.

Görüşmecilerden ortaokula başlayıp bitirmeden ayrılanların sayısı 3 (% 6), Liseyi terk edenlerin sayısı 4 (% 8), Üniversite öğrenimlerini terk edenlerin sayısı ise 1 kişidir (% 2) (Bu bir ev hanımı Ankara Hukuk Fak. son sınıftan evlilik nedeniyle ayrılmış çocukları olduktan sonra devam etme ortamı bulamadığını belirtmiştir.)

Ayrıca belirtilmesi gereken bir noktada lise mezunu 9 hanımlıçınd dahil ettiğimiz Amerikan Kız Koleji mezunu 6 ev hanımının bulunmasıdır. Bu hanımlar görüşme sırasında özellikle dil bildiklerini vurgulamışlardır.

TABLO 6

ANNE ÖĞRENİM DURUMU

Öğrenim Durumu	Sayı	%
Cahil-Okur Yazar	5	10
İlkokul mezunu	34	68
Orta(Enstitü)	6	12
Lise Mezunu	5	10
Yüksek Okul	-	-

N = 50

% 100

TABLO 7

BABA ÖĞRENİM DURUMU

Öğrenim durumu	Sayı	%
Cahil-Okur yazar	2	4
İlkokul mezunu	23	46
Ortaokul mezunu	8	16
Lise, (Rüştiye) Öğretmen Okulu	11	22
Yüksek Okulu	6	12
N = 50		% 100

Anne-Babalarının öğrenim durumlarını ele aldığımızda, Ev kadınlarının babalarının annelerine oranla her kademe de daha fazla öğrenim gördüğü saptanmıştır. (Tablo 6 ve 7) Anne ve babaların öğrenim düzeyi yüksek olan ev hanımlarının da öğrenim durumlarının yüksek olduğu gözlenmektedir.

TABLO 8

BİR MESLEĞİNİZ VARMI?

	Sayı	%
Hayır	43	86
Evet	7	14
N= 50		% 100

TABLO 9

MESLEĞİNİZ NEDİR?

Meslek	Sayı	%
Öğretmen(ilk)	1	2
Ebe-Hemşire	2	4
Terzi	1	2
Kuaför	1	2
Muhasebeci	1	2
Lise Öğrtm.	1	2
	n = 7	% 14
	N = 50	% 100

Görüşülen ev kadınların bir mesleği olup olmadığı araştırıldı. Yapılan değerlendirmede, 43 ev kadının bir mesleği olmadığı saptandı (% 86) Bu kadınların gerçekte bir meslekleri olmadığı için de ev dışında bir üretimde bulunmadıkları düşünülebilir. Meslek sahibi olan kadınların (7 kişi % 14) mesleklere göre dağılımları da şöyle: İlkokul öğretmeni 1 kişi, ebe hemşire 2 kişi, terzi 1 kişi, kuaför 1 kişi, muhasebeci 1 kişi, İngilizce öğretmeni 1 kişidir. Meslek sahibi 7 ev kadınından 6'sı, evlenmeden önce mesleklerini sürdürdüklerini, evlendikten sonra ise mesleklerini kesin olarak bıraktıklarını belirtmişler, bırakma nedeni olarak da, eşlerinin çalışmalarını istemediğini ve çocuk sahibi olduklarını bildirmişlerdir. Yalnızca 1 ev kadını, evlendikten bir süre sonra mesleği olan İngilizce Öğretmenliğini bırakmıştır bu arada doğan çocuğuna annesinin baktığını bildirmiştir.

TABLO 10

HANENİZDE BİŞ VE ÇOCUKLARINIZDAN BAŞKA SÜREKLİ
OTURAN AKRABA/YAKININIZ VARMI?

	Sayı	%
Evet	8	16
Hayır	42	84
N = 50		% 100

TABLO 11

YAKINLIK DERECELERİ?

	Sayı	%
Erkek ve Kız Kar.	1	2
Annem	2	4
Anneannem	1	2
(Arada) baba-anne kayınvalidem	4	8
n = 8		%16
N = 50		%84

Örnekleme giren ailelerin % 84 ünün (42 kişi) yalnızca anne-baba ve çocuklardan oluşan Çekirdek Aile yapısında olduğu gözlenmiştir. Özellikle Kentsel alanlarda çekirdek ailenin yoğun olduğu çeşitli araştırmalarda saptanmıştır⁽¹⁾

(1) Timur, Serim., "Türkiye'de Aile Yapısı", H.Ü.yay.Ank., 1972, s. 31-33

Görüşülen ailenin % 8 (4 kişi) sürekli olarak yanlarında anne-anneanne-erkek ve kız kardegle birlikte yaşadıklarını belirtmişlerdir. 4 ev kadını da (% 8) sürekli olmamakla birlikte anne-baba ve kayınvalide'lerinin yanlarında kaldığını belirtmektedirler. Araştırma esnasında ilgiyi çeken bir noktada: Kadınların hiçbirinin kayınvalideleriyle sürekli olarak yaşamamaktadırlar. Sürekli yada arada bir gelen yakınların hepsinin kadının yakınları olduğu da dikkati çekmektedir.

Örnekleminizdeki ev kadınlarını tanımlamış bulunuyoruz. Görüştiğimiz ev kadınları genel olarak, çekirdek aile biçiminde, orta eğitim düzeyine sahip, kent kökenlidir. Gelecek bölüm tanımladığımız ev kadınlarının aile içindeki eş ve çocuklarıyla olan ilişkilerine ayrılmıştır.

Eşlerin doğum yerlerine göre ev kadınlarını değerlendirdiğimizde, eşleri olan ev kadınlarının doğum yerleri ile bir benzeşme gösterdiğini söyleyebiliriz. Eşlerin 28'i % 56 il doğumlu, 18'i - % 36 ilçe doğumlu, 3'ü - % 6 kasaba doğumlu, Köy doğumlu eşin olmadığı, ancak yurt dışında (Bulgaristan) doğup Türkiye'ye göç eden bir eş saptanmıştır.

TABLO 13

EŞİNİZİN ÖĞRENİM DURUMU NEDİR?

Öğrenim durumu	Sayı	%
İlkokul mezunu	2	4
Ortaokul mezunu	7	14
Lise mezunu	8	16
Yüksek Okul mezunu	20	40
Sanat Ok.-Astsubay Ok.	3	6
Ortaokul terk	4	8
Lise terk	-	-
Yüksek Okul terk	3	6
Harp Okulu mezunu	3	6

N - 50

% 100

Tabloda görüldüğü gibi eşlerin çoğunluğu yüksek okul mezunudur. (20 eş, % 40) Buna Harp Okulu mezunlarını da katabiliriz. (3 kişi, % 6) Ardından 8 eş lise mezunu, 7 eş ortaokul mezunu, 4 eş ortaokuldan terk, 3 kişi Sanat okulu-

6. BÖLÜM

EV KADINLARININ AİLE İÇİNDE EŞ VE ÇOCUKLARI İLE İLİŞKİLERİ:

Bir önceki bölümde betimlediğimiz ev kadınlarının niteliklerinin yanısıra, ev ve çocuklarıyla ilgili değerlendirme yapmakta da yarar vardır.

Bu bölümde, önce ev kadınlarının eşlerine değineceğiz Eşlerin doğum yerleri, meslekleri, gelir düzeyleri, evlilik biçimleri, evliliğin onayı, eşlerin kendileriyle olan ilişkilerinde karşılıklı sorunlar açılması gibi konular üzerinde durulmaktadır.

Ardından çocuklara ilişkin değerlendirmeler yer almaktadır. Ev kadınının en temel işlevi olan ve ailenin bir parçası olan çocuklara ilişkin kimi sorulara yanıt aranmıştır. Sahip oldukları çocuk sayısı, ilk çocuklarına kaç yıllık evli iken sahip oldukları, çocuk sahibi olurken kadınların bilinç ve istek düzeyleri ve çocuk sayılarını yeterli görüp görmeyişleri, çocuklarının eğitim, kişisel problem gibi özel durumlarıyla ilgilenme düzeyleri, bu bölümün konularını oluşturmaktadır.

TABLO 12

EŞLERİN DOĞUM YERLERİ

Doğum yeri	Sayı (Kişi)	%
İl	28	56
İlçe	18	36
Kasaba	3	6
Köy	-	-
Yurt dışı	1	2
N - 50		% 100

Astsubay okulu gibi meslek veren okullardan mezun olan eşler ve yalnızca 2 eş İlkokul mezunudur. Herhangi bir yüksek okulu terk eden eşlerin sayısı ise 3'tür (8/6). Bu durum bize eşlerin ev kadınlarından açıkça ayrılan daha yüksek tahsil seviyesine sahip olduklarını göstermektedir.

TABLO 14

EŞİNİZİN İŞİ / MESLEĞİ NEDİR?

Meslek Grupları	Sayı	%
Memur - İşçi	11	22
Esnaf - Zanaatkar	10	20
Tüccar - Sanayici	9	18
Toprak Sahibi-Çiftçi	2	4
Asker (Subay-Asts.)	5	10
Serbest(Dr.Müh.Av.Ecz.)	4	8
Özel Şirket Yöneticisi	2	4
Serbest (Sigortacı-Kaptan-Muhasebeci)	4	8
Emekli - İşsiz	3	6
	N=50	% 100

Araştırma sırasında eşlerinin mesleklerine göre ev kadınlarının statü farklılaşması içine girdikleri gözlenmiştir. Meslek grupları içinde en yoğun kesim Memur-İşçi grubudur. Bu durum, araştırmanın tasarımı daha düşük

olacağı varsayılmıştı. (11 kişi - % 22) Ardından Esnaf ve Zanaatkarlar (10 kişi - % 20), Tüccar ve Sanayiciler (9 kişi % 18), Askerler (Subay-Astsubay) (5 kişi-% 10), Dr.Müh.,Av., Ecz., gibi yüksek gelir ve statü sahibi serbest meslekler (4 kişi - % 8), sigortacı, uzak yol kaptanı, muhasebeci gibi serbest statülü meslek grubunda da (4 kişi - % 8), emekli ya da araştırma sırasında işsiz olan eş (3 kişi - % 6) Özel Şirket yöneticisi 2 kişi (% 4) ve toprak sahibi - Çiftçi 2 kişi (% 4) olarak bulunmuştur.

Araştırmanın özellikle orta gelir grubuna giren (üst gelir grubu da kapsam içine girebilmektedir.) Aileleri dikkate alması öngörülmüştü. Gelir ~~dümlü~~mi açısından mesleksen yelpaze oldukça açık görünse bile, oldukça tutarlı bir örneklem seçildiği düşünülmektedir.

Memur-İşçi grubuna giren eşlerinde analizi yapıldığında (2) özel ve devlet banka müdürü, (2) KİT Müdürü, (1) Tapu ve Kadastro Bölge Müd., (2) Devlet Dairelerinde Şef-Amir statüsünde olanlar ve (4) Kamu Kuruluşlarında teknik eleman statüsünde sigortalı işçi oldukları gözlenmiştir. Bu durum örneklemede bürokratların ağırlıklı olduğunu göstermektedir bize.

TABLO 15

EŞİNİZLE İZMİR'DE Mİ TANIŞIP EVLENDİNİZ?

	Sayı	%
Evet	27	54
Hayır	23	46
N- 50		% 100

TABLO 16

EŞİNİZLE NEREDE TANIŞIP EVLENDİNİZ?

	Sayı	%
İl	12	24
İlçe	10	20
Kasaba	-	-
Köy	-	-
Yurt dışı	1	2
	n=23	% 46
	N=50	% 100

Görüşmecilere, eşinizle İzmir'demi tanışıp evlendiniz sorusu yöneltildiğinde, % 54'ünün (27 kişi) İzmir'de evlilik yaptığı, % 46'sının İzmir dışında evlenerek İzmir'e geldiği öğrenilmiştir. (23 kişi). İzmir dışında evlenen 23 kadından 12'si (% 24) başka bir İl merkezinde, 10'u (% 20) İlçe merkezinde evlilik yapmışlardır. (Tablo 15 ve 16)

TABLO 17

EŞİNİZLE NASIL TANIŞTINIZ?

	Sayı	%
Eşimle Akrabayız	5	10
Eşimle komşuyuz	9	18
Görücüler yoluyla	19	38
Arkadaşlık yaptık	9	18
Arkadaşlar vasıtasıyla	4	8
İşyerinde tanıştık	3	6
Cevapsız-Anlamsız	1	2
	N=50	% 100

TABLO 18

EŞİNİZLE ARANIZDA KAÇ YAŞ FARK VAR?

	Sayı	%
Eşim 0-2 yaş büyük	8	16
Eşim 3-5 yaş büyük	14	28
Eşim 6-8 yaş büyük	15	30
Eşim 9-11 yaş büyük	7	14
Eşim 12-14 yaş büyük	1	2
Eşim 15-17 yaş büyük	1	2
Eşim 18 - üstü yaş büyük	1	2
Ben eşimden büyüğüm	-	-
Eşimle aynı yaştayız	3	6
	N=50	% 100

Ev kadınları "eşinizle nasıl tanıştınız" sorusuna % 38'i (19 kişi) görücüler yoluyla tanışıp evlendiğini belirtmişlerdir. Ailelerinin de görücüler yoluyla evlenmesini istediklerini ayrıca bildirmişlerdir. 9 ev hanımı (% 18) eşiyle aynı mahalleden olduklarını daha önce bārbārlarını gördüklerini ve eşinin ailesinden istediğini belirtmiştir. Yine 9 ev hanımı (% 18) eşlerini evlenmeden önce tanıdıklarını, bir süre arkadaşlık ettiklerini ardından evlendiklerini bildirmişlerdir. Eşleriyle akraba olanların sayısı 5 hanım (% 10), kendi arkadaşları vasıtasıyla tanışıp ancak arkadaşlık yapma olanağı olmadan evlendiklerini belir-

ten 4 ev hanımı (% 4), evlenmeden önce çalıştıkları işyerinde tanışıp evlenen ev kadını 3 kişidir(% 6). Eşiyle nasıl tanışıp evlendiğini yanıtlamak istenmeyen yalnızca 1 ev hanımı olmuştur. (Tablo 18)

Bu sonuçlarda bize, evlenecek kızın eşini seçme özgünlüğünü toplumumuzun henüz tam tanımadığını göstermektedir.

Eşlerinin öğrenim düzeyleri ile, tanışma ve evlilik biçimi arasındaki ilişki Tablo:19'da görülmektedir. Eğitim düzeyi ile eşlerin tanışma ve evlilik biçimleri arasında ilişki ilginçtir. Eşin eğitim düzeyi yükseldikçe görücü usulüyle evlilik yapma olgusunun da yükseldiğini gözlememiz ilginçtir.

TABLO 19

EŞLERİN ÖĞRENİMİ İLE, (TANIŞMA) EVLİLİK BİÇİMLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİ

EŞİN ÖĞRENİM DURUMU	TANIŞMA BİÇİMİ						
	Görücü- ler yo- luyla	Arkadaş ların va- sitesiyle	Akra- bayız	Anlaşa- rak-arka- daşlık	İşye- rinde tanış.	Kom- şuy- duk	Cevap- sız an- lamsız
İlkokul M.	-	-	1	-	-	1	-
Ortaok. Me. 1	1	1	1	1	2	1	-
Lise Me.	7	-	-	1	-	-	-
Yük.Ok.M.	5	4	2	3	-	4	-
Sanat Ok.							
Astsubay Ok.-		-	-	2	-	1	-
Harp Ok.	3	-	-	-	-	-	-
Yük.Ok.Terk 1	1	-	1	-	1	-	1
Ortaokul terk 2	2	-	-	2	-	-	-

TABLO 20

EVLİLİĞİNİZE EŞİNİZİN/SİZİN ÇEVRENİZDEN (aile-akraba)
BİR ETKİ, BİR TEPKİ GELDİMİ?

	Sayı	%
Hayır	40	80
Evet	10	20
	N=50	% 100

TABLO 21

NE GİBİ TEPKİLER GELDİ EVLİLİĞİNİZE?

	Sayı	%
Eşimli farklı çevredeniz, ailem bana uygun görmedi.	1	2
Kalabalık aileye gelin gâdeceğim için ailem tepki gösterdi.	1	2
Ailem zenginle evlilik yapmamı istiyordu	1	2
Eşim yabancı diye onaylamadılar	2	4
Annem, eşimin 2. evliliği olduğu için onaylamadı.	1	2
Ağabeyim, aramızdaki büyük yaş farkı nedeniyle onaylamadı.	1	2
Eşimin kötü alışkanlıkları olduğu için çevrem onaylamadı	1	2
Benim 2. eşimin ilk evliliği, ailem tepki gösterdi	1	2
Ablalarımın önce, çok erken evlendik.	1	2
	n- 10	% 20

Eşinizle evliliğiniz eşinizin ya da sizin aile-akraba çevrenizden herhangi bir teki geldimi? sorusuna 40 ev hanımı hiç bir olumsuz tepki gelmediğini, hem kendi aileleri hemde eşlerinin aileleri tarafından onaylanmış bir evlilik yaptıklarını bildirmişlerdir. (% 80). Olumsuz tepki geldiğini söyleyenler 10 ev hanımıdır (% 20). Bu olumsuz tepkilerin neler olduğunu sorduğumuzda (Tablo 20) çeşitli yanıtlar alınmıştır. Başlangıçta böyle bir evliliğe rıza göstermeyen aileler daha sonra evliliğin gerçekleşmesini engellemişlerdir. 1 ev hanımı eşiyile farklı çevrelerden olduklarını, ailesinin eşini kendine uygun görmediğini belirtmiştir (% 2). 1 ev hanımı, kalabalık bir aileye gelin gideceği için önceleri ailesinin istemediğini, 1 ev hanımı ailesinin zengin biriyle evlilik yapmasını istediğini, oysa eşinin şimdiki gibizengin olmadığını belirtmişlerdir. 2 ev hanımı eşlerini ve ailelerini tanımadıklarını, bu yüzden ailelerinin yabancı diye istemediğini, 1 ev hanımı, eşinin ikinci evliliği olduğu için ailesinin onaylamadığını, 1 ev hanımı eşiyile aralarında büyük yaş farkı olduğu için onay almadığını, 1 ev hanımı eşinin evlilik öncesi kötü alışkanlıklarını olduğunu (içki-kumar) öğrendiklerini, 1 ev hanımı kendinin 2. eşinin ilk evliliği olduğundan ailesinin onaylamadığını, 1 ev hanımı da ablalarından önce evlendiği için eleştirildiğini ancak hepsinin sonuçta evlilik yaptıklarını bildirmişlerdir.

TABLO 22

EŞİNİZ EV İŞLERİNDE SİZE YARDIMCI OLUYORMU?

	Sayı	%
Evet (Mutfak işleri) yemek-salata-sofra...	20	40
Evet (Ağır işler) soba,kömür,gaz...	4	8
Evet (Çarşı-pazar işleri)	1	2
Evet (Çocuk bakımı ve mutfak işleri)	1	2
	n-26	% 52
Hayır (Zamanı yok-İşleri ağır-Yoruluyor)	11	22
Hayır (Kızlarım yapar)	1	2
Hayır (Ben istemiyorum-Alıştırmadım)	6	12
Hayır (Eşim Osmanlı erkeği-bilmez-yapmaz)	6	12
	n-24	% 48
	N-50	% 100

Eşiniz ev işlerinde size yardımcı oluyormu sorusuna 26 ev kadını evet, 24 ev kadını hayır yanıtını vermişlerdir. Yardım eden eşler genelde mutfak işlerine yardım, soba,kömür, gaz gibi ağır işler, çarşı pazar işleri ve çocuk bakımı olarak yardım türlerini belirlemişlerdir.

Eşlerin ev işlerinde yardım etmeğiş nedenleri ise, şunlardır: zamanı yok-işleri ağır, yorgun geliyor, ben istemem yapmasını-alıştırmadım, eşim Osmanlı erkeğidir, yapmaz, bilmez şeklinde yanıtlar verilmiştir. Ev kadınları eşlerinin yardımcı olmayışlarını benimsemiş, kabullenmiş görünmektedirler. Daha geleneksel aileler için söz konusudur bu durum.

TABLO 23

TÜM KİŞİSEL SORUNLARINIZI EŞİNİZLE KONUŞURMUSUNUZ?

	Sayı	%
Kimi konuları: Üzüp huzursuz etmemek için.	5	10
Tüm sorunlarımı konuşurum:Öna güvenirim,beni an- lar,en yakınımdır,arkadaşım,onafikir danışırım.	42	84
Bazen konuşurum:İçinden çıkamadığım problemlerimi açarım.	1	2
İlgi çekmek ya da o konuda kuşku duyduğum için tüm sorunlarımı açarım.	1	2
Tüm sorunlarımı açarım ama eşim kabul etmez.	1	2
	N-50	% 100

TABLO 24

EŞİNİZ TÜM SORUNLARINI SİZE AÇARMI?

	Sayı	%
Kimi konuları açar: Beni üzüp huzursuz etmemek için	6	12
Hepsini açmaz:İçe dönmüştür, açılmak istemez	4	8
Tüm sorunlarını bana açar: Bana danışır,güvenir, yakın bulur,paylaşır.	24	48
İş ve para sorunları dışındaki sorunlarını açar benim anlayamayacağım için,üzmek istemez.	13	26
Ben söylediğim için o da herhalde açıyordur.	2	4
Ailesine ilişkin sorunlarını açmaz.	1	2
	N:50	% 100

TABLO 25

EŞİNİZE İLİŞKİN BİR SORUNUNUZ OLDUĞUNDA KİME
DANIŞIRSINIZ?

	Sayı	%
Anneme danışırım	6	12
Kayınvalideme	3	6
Yakın arkadaşıma	3	6
Doktora danışırım	2	4
Çocuklarıma	3	6
Yakın akrabama	7	14
Kendisine danışırım	8	16
Hiç kimseye danışmam	18	36
	N: 50	% 100

Ev kadınlarına eşleri ile ilişkilerini saptamak amacıyla, "tüm kişisel sorunlarınızı eşinizle konuşmuşsunuz" sorusuna, 42 ev kadını (% 86) evet yanıtını vermişlerdir. Diğer 5 ev kadını eşlerini üzüp huzursuz etmemek için kimi konuları konuştuklarını, içinden çıkamadıkları problemleri açtıklarını, ilgi çekmek üzere sorunlarını açtığını, tüm sorunlarını açtığını ama eşinin kabul etmediğini belirtmişlerdir.

"Eşiniz tüm sorunlarını size açarmı" sorusuna verilen yanıtlar daha geniştir. 24 ev hanımı eşlerinin tüm sorunlarını açtıklarını belirtmişlerdir. Diğer nedenlerse şunlardır..

TABLO 27

İLK ÇOCUĞUNUZA KAÇ YILLIK EVLİ İKEN SAHİP OLDUNUZ?

Yıl	Sayı	%
0-1 yıl	34	68
1-2 yıl	9	18
2-3 yıl	5	10
3-4 yıl	7	-
5 ve üstü yıl	2	4
N:50		% 100

Görüştüğümüz ev kadınlarının temel niteliklerinden birisi de çocuk sahibi olmaları idi. Çekirdek aile özelliğini gösteren ailelerin çokluğu, Bostanlı semtinde de kendini göstermektedir. Çocuk sayısı yönündende ailelerin % 56'sı 2 çocuk sahibidir. %28'i 3 çocuklu, % 14'ü tek çocuk sahibidir. 5 çocuk sahibi 1 ev kadını da örneklem içinde yer almıştır.

Görülen 50 ev kadınına, ilk çocuklarına kaç yıllık evli iken sahip oldukları sorulduğunda, 34 ev kadını (% 68) evliliklerinin ilk yılında ilk çocuklarına sahip olduklarını belirtmişlerdir. Evliliklerinin 1-2 yıllarında çocuk sahibi olanlar % 18, 2-3 yıllarında çocuk sahibi olanlar % 10'lık bir dağılım göstermektedir. Evliliklerinin 5.yolından sonra ilk çocuklarına sahip olan ev kadınları ise yalnızca % 4'tür.

Görülenecilere çocuk sahibi olma ile bilinç ve istek düzeyleri saptanmak üzere sordüğümüz soruda, 32 ev kadını çocuklarını birer ve isteyerek sahip olduklarını ve ekonomik koşullar ve istikballerinin temini açısından çocuk sayılarını yeterli görmektedirler. Kadınların tümü çocuk sahibi olmayı isteyerek, planlayarak sahip olduklarını belirtmişlerdir. Yalnızca 5 kadın çocuk sayılarının yetersiz olduğunu (çocukların psikolojik gelişimi açısından) ancak 4 kadın buna rağmen çocuk

Her iki kategoride de tüm sorunlarımı açarım diyenler, eşlerine güvendiklerini, danıştıklarını, arkadaş olduklarını... belirtmişlerdir.

Ev kadınlarına "eşlerine ilişkin bir sorunların olduğunda öncelikle kime danıştıkları" sorulduğunda, yaklaşık üçte biri (18 kişi) kimseye danışmadıklarını, kendileri çözümlediklerini belirtmişlerdir. 8 ev hanımı kendisine danışırım, 7 ev hanımı yakın akrabama (baba, ağabey, kayınbirader...) 6 ev hanımı anneme danışırım... diye yanıtlamışlardır. Kadınların özellikle, geleneksel değerler içinde, sorunları dışa açmama eğilimindedirler. Pek çok kadın "Kol kırılır yen içinde kalır" özdeyişini yansıtmışlardır.

TABLO 26

KAÇ ÇOCUĞUNUZ VAR?

Çocuk sayısı	sayı	%
1 çocuk	7	14
2 çocuk	28	56
3 çocuk	14	28
4 çocuk	-	-
5 çocuk	1	2

N- 50 % 100

sahibi olmayı düşünmüştükleri, 1 kadın düşündüğünü (o anda hamileydi) belirtmişlerdir. Tüm kadınlar, çocuk sayısının az olduğu ölçüde çocukların her yönden (ekonomik, psikolojik, eğitimsel) yetişmesinin kolaylaştırdığı görüşünde birleşmektedirler. (Tablo 27)

TABLO 28

ÇOCUKLARINIZA BILEREK VE İSTEYEREK Mİ SAHİP OLDUNUZ
YANI ÇOCUKLARINIZIN SAYISI SİZCE YETERLİMİ?

	Sayı	%
Hayat şartları ve istikbal balleri açısından yeterli	16	32
Evde oturduğum için yeterli	1	2
Ekonomik koşullarımda, yeterli	16	32
Arka arkaya oldu, yeterli	2	4
Maddi ve manevi olarak tam yetiştirebilmek için yeterli	2	4
Hamilelik, doğum korkusu- düşükler, sağlıksız çocuk sahibi olmak, sağlığın el vermemesi yeterli.	5	10
Cinsiyetleri farklı yeterli	3	6 H
Çocuk psikolojisi açısından yetersiz	1	2
Kendi açımdan yeterli, çocuk açısından yetersiz	2	4
Yetersiz, bir çocuk sahibi daha olmayı düşünüyorum.	2	4

TABLO 29

EŞLERİN GELİR DÜZEYİ İLE SAHİP OLUNAN ÇOCUK
SAYISI ARASINDAKİ İLİŞKİ:

EŞİN GELİRİ (AYLIK)	ÇOCUK SAYISI				
	1	2	3	4	5
	Çocuk	Çocuk	Çocuk	Çocuk	Çocuk
40-60 bin Tl	-	6	3	-	-
60-80 bin Tl.	2	5	6	-	1
80-100bin Tl	1	7	3	-	-
100-150bin Tl	2	9	-	-	-
150-200bin Tl	1	1	1	-	-
200-300bin Tl	-	1	-	-	-
300 bin ve üstü-	-	-	1	-	-

N-50

Eşlerin gelir düzeyleri ile sahip oldukları çocuk sayısı arasındaki ilişki de anlamlıdır. Tablo:29'da görüldüğü gibi gelir düzeyi yükseldikçe çocuk sayısı azalmaktadır.

TABLO 30

ÇOCUKLARINIZIN BÜYÜME VE EĞİTİMİNDE SİZE YARDIMCI
OLAN VAR MI/VARMIYDI? KİMLER?

	Sayı	%
Kimse yardımcı olmadı, yalnız- dım	25	50
Annem yardımcı oldu	6	12
Kayınvalidem yardımcı oldu	3	6
Yakın akrabalarım-komşular	2	2
Özel öğretmen ve özel dadılar	8	16
Hizmetçim vardı	2	4
Anneannem yardımcı oldu	2	4
Annem-kayınvalidem-yakın akra- bam	2	4
	N-50	% 100

TABLO 31

ÇOCUKLARINIZIN KİŞİSEL PROBLEMLERİYLE NE DERECEDE
İLGİLENİRSİNİZ?

	Sayı	%
Hiç ilgilenmem, kendileri çözerler	-	-
Bütün kişisel sorunlarını beraber çözeriz	19	38
Bütün kişisel sorunlarını eşime danışarak çözerim	28	56
Diğer aile büyükberine danışarak çözeriz	1	2
Eşim ve çocuklarımla ortaklaşa çözümleriz	2	4
	N-50	%100

Çocuklarınızın büyüme ve eğitiminde size yardımcı olan varmı/varmıydı? sorusu yöneltildiğinde, görüşmecilerin yarısı (25 ev kadını % 50) kimsenin yardımcı olmadığını çocuklarını yalnız büyütüp eğitimlerine yalnızca kendileri yardımcı olduklarını belirtmişlerdir. 6 ev kadını (% 12) annesinden yardım almıştır, 8 ev kadını çocuklarının büyüme ve eğitiminde özel öğretmen ve özel dadılardan yararlanmışlardır. (%16), 3 ev hanımı çocuklarını büyütmede kayınvalidesinden yardım almıştır. İki ev hanımı sürekli hizmetçi yardımıyla çocuklarını büyütmüşlerdir. 2 ev hanımı yakın akraba ve komşularından büyütmede yardım almışlardır. İki ev hanımı anneannesıyla birlikte çocuklarını büyütüştür. 2 ev hanımı da anne-kayınvalide-yakın akrabalarından yardım almıştır. (Tablo 30)

TABLO 32

ÇOCUKLARINIZIN AİLE İÇİNDE ÇÖZÜMLEYEMEDİĞİNİZ
KİŞİSEL SORUNLARINI ÇÖZÜMLEMEDE NASIL BİR YOL
İZLERSİNİZ?

	Sayı	%
Böyle bir sorun olmadı	26	52
Aile dışında çözüm aramayız, kendimiz 11 çözümleriz	11	22
Aile büyüklerimize danışırız	10	20
Yetkili birine danışırız. (Psikolog, Doktor, Öğretmeni,...)	7	14
Zamana bırakırım	1	2
	N-50	% 100

TABLO 33

ÇOCUKLARINIZIN EV ODEVLERİYLE İLGİLENİYORMUYDUNUZ?/
İLGİLENİYORMUSUNUZ? (ZAMAN VE BİLGİ YÖNÜNDEN YETERLİLİK)

	Sayı	%
Evet	36	72
Hayır	10	20
Okula gitmiyor	4	8
	N-50	% 100
Zaman ve bilgi yönünden yeterliyim	19	38
Zaman yeterli, bilgi yetersiz	12	24
Zaman ve bilgi yönünden yetersizim	5	10
Bilgim yetersiz	6	12
Kendileri yaparlar	4	8

Görüştiğimiz tüm ev kadınları çocuklarının her tür sorunları ile kendileri ilgilendiklerini, belirtmişlerdir. Ve 26 ev kadını, çocuklarının aile içinde çözümlemeyemedikleri derecede bir problemlere karşılaşmadıklarını 11 ev kadını her sorunun aileleri içinde çözümlendiğini söylemektedirler. 10 ev kadını bu tür sorunlarda kendilerinden daha tecrübeli buldukları aile büyüklerine danıştıklarını, 7 ev hanımı yetkili birine (psikolog, öğretmen, doktor vb.) danıştıklarını söylemişlerdir. 1 ev kadında zamana bıraktığını, bu tür sorunlarda zamanın en iyi ilac olduğunu belirtmiştir. (Tablo 28-30)

TABLO 34

ÇOCUKLARINIZA İLİŞKİN KONULARDA KARAR VERİRKEN,
EŞİNİZLE ORTAK KARAR ALABİLİYORMUSUNUZ?

	Sayı	%
Evet her zaman	40	80
Hayır hiçbir zaman	3	6
Bazı konularda	7	14
N-50	% 100	

TABLO 35

EŞİNİZ ÇOCUKLARINIZA GÜNDE NE KADAR ZAMAN AYIRIYOR?
(EĞİTİM-OYUN-KONUŞMA-EĞLENCE vb.)

	Sayı	%
Hiç zaman ayırmaz	6	12
İşgünü zaman ayırmaz	7	14
Günde bir saatini	9	18
Günde iki saatten fazla	2	4
İş dışındaki tüm zamanını	25	50
Cevapsız-Anlamsız	1	2
N-50	% 100	

Ev kadınlarına çocuklarına ilişkin konularda eşleriyle ortak karara varıp vermadıkları sorulduğunda, 40 ev kadını çocuklarına ilişkin her konuda eşleriyle ortak karar alabildiklerini belirtmişlerdir. 3 ev kadını hiç bir zaman yanıtını vermişlerdir, eşleriyle hiç ortak karar alamadıklarını

ya eşlerinin ya da kendilerinin fikrinin uygulandığını belirtmişlerdir. Bunun tartışma ortamı yaratan durumlar olduğunu da vurgulamışlardır. 7 ev hanımı da bazı konularda ortak karar verip bazı konularda, eşin ya da kendisinin kararı geçerli olduğunu belirtmişlerdir.

Eşlerin çocuklarına ayırdıkları zaman da ev kadınları için yakınma ve hoşnutsuzluk konusudur. Kimi eşler (25 kişi) eşlerinin işleri dışındaki tüm zamanlarını çocuklarına ayırdıklarını, ancak bazılarının hiç evle ilgilenmediklerini bunun hem olumlu hemde olumsuz olduğunu belirtmişlerdir. 6 eş çocuklarına hiç zaman ayırmamaktadır. (İş yoğunluğu nedeniyle) 7 eş işgünü zaman ayaramayıp fakat hafta sonlarında ilgilenmektedirler. 11 eş iş dışında kalan 1-2 saatlerini ayırdıklarını öğrendik. Bir ev hanımı bu soruyu yanıtlamak istememiştir.

TABLO 36

ÇOCUGUNUZ YALAN SÖYLEDİĞİNDE, YA DA ONAYLAMADIĞINIZ
BİR DAVRANIŞTA BULUNDUĞU ZAMAN TEPKİLERİNİZ NE
OLMAKTADIR?

Tepkiler	Sayı	%
Sükunetle, konuşarak, bir daha tekrarlamamasını söylerim	20	40
Önce öfkelenir, ardından yatışır konuşurum	8	16
Öfkemi belli etmem, konuşarak çözümlerim	7	14
Öfkelenir-üzülürüm	6	12
Sükunetle yaklaşır, gerekirse ceza veririm	4	8
Genelde sükunetle konuşurum, öfkelenince döverim	3	6
Önce kendi hatamı düşünürüm, karşılıklı konuşur, çözümlerim	2	4
Üzülürüm - nasihat ederim	1	2

N- 50 % 100

Ev hanımları genel olarak çocuklarının ideal bir biçimde yetiştirebilmek için her fedakarlığı yapmakta olduklarını söylemektedirler. Çocuklarının onaylamadıkları bir davranışta bulunduklarında sükunet ve olgunluk içinde soruna yaklaşanlar çoğunluktadır. Çocuklarına karşı, öfke ile tepki gösteren anneler yüksek çıkmamıştır.

Öfke ve şiddetle yaklaşmanın çocuk açısından olumsuz olduğunu belirtmektedirler., ancak kimi zaman bu öfkelerini gizleyemediklerini ve sert tepki gösterdiklerini söylemektedirler.

7. BÖLÜM

EV KADINI ve EVE İLİŞKİN EKONOMİK KARAR VERME:

Ev kadını, ekonomik üretimde bulunmayan, çalışması karşılığında bir gelir elde etmeyen kadınlar olarak tanımlamıştık. Eşlerinin gelirlerine ve varsa diğer gelirlere bağımlı olarak, ekonomik harcama yaparken, harcama türüne karar verirken ne gibi bir tutum içine girmektedir? Bunu gözlemek için sorularımıza verilen yanıtları ekonomik karar verme başlığı altında topladık. Üzerinde duracağımız öğeler şunlar: Eşlerin aylık gelirleri, oturdukları ev kendilerininmi, bu elde edilen gelirler çerçevesinde ev kadınları ailelerini hangi gelir dilimi içinde gördüğü, aile bütçesini kimin düzenlediği, önem sırasına koyarak bir aylık harcamalarının neler olduğu bu bütçeden ev kadının kişisel harcamalarının ne kadar olduğu, evine/kendine herhangi bir şey alırken kime danıştığı, ev işlerinde yardımcı kullanıp kullanmadığı konularında değerlendirme yapılacaktır.

TABLO 37

EŞİNİZİN AYLIK NET GELİRİ NE KADAR?

Aylık Gelir	Sayı	%
40-60 bin Tl.	9	18
60-80 bin Tl.	13	26
80-100 bin Tl.	12	24
100-150 bin Tl.	11	22
150-200 bin Tl.	3	6
200-300 bin Tl.	1	2
300 bin ve üstü Tl.	1	2
	N=50	% 100

Görüşülen 50 ev kadınının eşlerinin aylık net gelirlerinin dağılımı (Ocak-Şubat 1984 arası) şöyledir: 40-60 bin tl. geliri olan 9 aile(% 18), 60-80 bin Tl. gelirli 13 aile (% 26), 80-100 bin Tl.gelirli 12 aile (% 24), 100-150 bin Tl. gelirli 11 aile (% 22), 150-200 bin Tl. gelirli 3 aile (% 6), 200-300 bin Tl. gelirli 1 aile (% 2) ve 300 bin Tl.nin üstünde aylık net geliri olduğunu bildiren ise 1 aile vardır. (% 2) Ancak eşlerinin aylık gelirlerini söylerken, büyük ölçüde olandan daha düşük miktarda gelir beyan ettikleri gözlenmiştir.

Tablo:37 ile karşılaştırıldığında Serim Timur'unda kanıtlandığı gibi, yüksek gelirli serbest meslek mensupları eşitlikçi, küçük aile kalıbını benimsedikleri gözlenmiştir.(1)

TABLO 38.

EŞİNİZİN GELİRİNDEN BAŞKA AİLE BÜTÇENİZE GİREN
GELİRLER VAR MI?

	Sayı	%
Hayır	30	60
Kiralık ev-Dükkan-Tarla-bağ vs. geliri	10	20
Annemin maaşı	2	4
Banka faizi	2	4
Şirket/Fabrika karına ortak	2	4
Anneden alınan harçlık	1	2
Eşin ikinci işinden geliri	1	2
SSK Emekli maaşı	1	2
Cevapsız - Anlamsız	1	2
	N-50	% 100

(1) Timur., a.g.e., s.175

Eşlerinin gelirlerinden başka aile bütçesine giren gelirler sorulduğunda, 30 (% 60) ev kadını hiç bir ek gelirleri olmadığını belirtmişlerdir. Eşlerinin gelirlerinin yeterli olduğunu da eklemişlerdir. 10 ev kadınının gerek kendisine, gerek eşine ve gerekse diğer üyeleriyle ortaklaşa sahip oldukları gayrimenkullerin (kiralık ev-dükkan, tarla, bağ, vb...) gelirlerini aldıklarını bildirmişlerdir. İki ev kadını kendi annesiyle birlikte oturduğundan annelerinin dul aylığını almaktadır. 2 ev kadını banka faizi almaktadır (Kendi gereksinimlerini karşılamaya yeterli olduğunu belirtmişlerdir.) İki ev kadını eşlerinin çalıştığı şirket/fabrikalara ortak olup yıllık kardan pay almaktadırlar. 1 ev hanımı ise her hafta annesinden belli bir miktar harçlık alma alışkanlığından olduğunu belirtmiştir. 1 ev hanımının eşinin ikinci işinden aldığı gelir bütçeye girmektedir. 1 ev hanımı evlenmeden önce mesleğini yaptığını, evlendikten sonrada SSK'na prim ödeyerek emekli maaşı almaya hak kazandığını belirtmiştir. 1 kadanda gelirini beyan etmek istememiştir.

Bu durumda ev kadınlarının ekonomik yönden büyük ölçüde sıkıntı içinde oldukları söylenemeyecektir.

TABLO 39

SİZCE AİLENİZ HANGİ GELİR DİLİMİNE GİRMEKTEDİR?

Gelir Grubu	Sayı	%
Alt Gelir Grubu	2	4
Orta Gelir Grubu	44	88
Üst Gelir Grubu	4	8
	N-50	% 100

TABLO 40

OTURDUGUNUZ EV KENDİNİZİNİMİ?

	Sayı	%
Evet	28	56
Hayır - Kira	20	40
Kira vermiyoruz-Lojman	2	4

N-50 % 100

Ev kadınlarına, ailelerinin hangi gelir grubuna girdiği sorulduğunda, % 88'i kendilerini ve ailelerini orta gelir diliminde görmekte ve kabul etmektedirler.(44 ev hanımı) 4 ev hanımı (% 8) ailesini üst gelir grubu içinde görmektedirler. 2 ev hanımı (% 4) ailesini alt gelir grubu içinde görmektedir. En üst gelir grubunda olduğunu bildiren ev hanımı çıkmamıştır.(Tablo:39).

Görüşülen ev hanımlarının % 56'sı (28 kişi) kendi evlerinde oturduklarını, % 40'ı (20 kişi) ev sahibi olmayıp kiracı olduklarını bildirmişlerdir. 1 ev hanımı mülk sahibi olmadıklarını kardeşinin evi olduğu içinkirada vermediklerini belirtmiştir. 1 ev hanımı da eşinin çalıştığı kurumun tahsis ettiği lojmanda oturduklarını belirtmiştir.(Tablo:40)

TABLO 41

AİLE BÜTÇENİZİ KİM YAPIYOR?

	Sayı	%
Bütçemizi eşim yapar	13	26
Bütçemizi ben yaparım	13	26
Bütçemizi ortaklaşa yaparız	24	48
Bütçemizi çocuklarımızla birlikte yaparız	-	-

N-50 % 100

Görüşmecilerimize aile bütçelerini nasıl (kimin) yaptığını sordüğümüzda, 24 ev kadını(% 48'i) aile bütçelerini eşleriyle birlikte yaptıklarını, bütçede gelir ve gidere birlikte karar verdiklerini belirtmişlerdir. 13 ev kadını bütçeyi yalnızca kadının ayarladığını eşinin bu işe karışmadığını belirtmiştir. 13 ev kadına bütçelerini yalnızca eşlerinin düzenlediğini, kendilerinin bu işe karışmadığını (karıştırılmadığını) belirtmişlerdir. Bu durum bize "parayı kazanan erkektir, harcamasını da bilecektir" sözünü anımsatmaktadır. Bütçe hazırlarken hiç bir ev kadını hem eş hemde çocuklarıyla birlikte hazırladıklarını bildirmemişlerdir, çocukları yalnızca tüketici durumdadır.

TABLO 42

BİR AYLIK BÜTÇENİZDE ONEM SIRASINA GÖRE HARCAMALARINIZ NELERDİR?

Harcamalar	Sayı	%
Beslenme-Kira-Zorunlu ihtiyaçlar	7	14
Beslenme-Sağlık-Giyim-Eğlence	2	4
Beslenme-Giyim-Diğer ihtiyaçlar	18	36
Beslenme-Aidat,elektrik,su-Çocuk ihtiyaçları-Sağlık-Giyim-Eğlence	14	28
Kira-Beslenme-Sağlık-Giyim	4	8
Beslenme-Giyim-Eğlence	4	8
Kira-Taksitler-Beslenme-Eşin ailesine yardım-eglence-diğer	1	2
	N-50	% 100

Aylık gelirin nerelere, ne kadar harcanacağı konusunda karar verildikten sonra, her ailenin bir aylık bütçesinde

Önem sırasına göre harcamalarını sıralamaları istenmiştir. Tüm ailelerde bütçenin en önemli harcama sırasını beslenme (mutfak masrafı) almaktadır. "Yaşamı sürdürebilmek için beslenme" olgusunun dışında kaldığını söyleyebileceğimiz bu aileler mutfak masraflarının önemli yekün tuttuğunu belirtmektedirler. Yalnızca 5 ev hanımı kira ödemeyi beslenmeden önce düşünüp yerine getirdiklerini söylemişlerdir. Beslenme ve kira dışında, yakacak ve aidatlar, ~~akşam~~akşam, su, okul taksitleri, giyim, sağlık, eğlence diğer ihtiyaçlar sıralanmaktadır. Genelde tüm ev hanımları gezme-eğlenceyi bütçe düzenlemelerinde en arkaya koymaktadırlar. (Kalırsa eğleniriz zihniyeti.)

TABLO 43

AİLE BÜTÇENİZDEN KİŞİSEL HARCAMALARINIZA NELERE/NE KADAR PAY AYIRIYORSUNUZ?

	Sayı	%
Genelde Giyim eşyası	16	32
Giyim-Makyaj-Malz-Berber-Aksesuarlar.	19	38
Giyim-Makyaj-Berber-Elişi Malz.	6	12
Giyim-Elişi malzemesi	4	8
Giyim-Doktor ve İlaç Masrafı	2	4
Giyim-Makyaj-Kitap	1	2
Giyim-Spor aidatı	1	2
Sigara (Cevapsız-anlamsız)	1	2
	N-50	%100

Ev kadınlarının kendi kazandıkları bağımsız gelirleri olmadığından, aile bütçesinden kendi kişisel harcamalarını yerine getirmektedirler. Genelde, aile bütçesine yük olmadıklarını beyan etmektedirler. Tablo da da görüleceği gibi 19 ev kadınının bütçeden kişisel harcamaları:Giyim,makyaj malz.,berber ve aksesuar için olmaktadır. 16 ev kadını Genelde giyimle ri için harcama yaptıklarını belirtmişlerdir. 6 ev kadını giyim, makyaj, berberin yanısıra elişi malzemelerini eklemektedir. Giyim ve makyaj malzemesi yanına spor ücreti ve doktor vizitesini ekleyen iki ayrı ev hanımı çıkmıştır. Giyim yanısıra kitap almak için harcama yapan ev kadını sayısı yalnızca birdir.

Görüşmecilerimiz iyi giyinmek ve bakımlı olmak, istediklerini ancak bunlara mümkün olduğunca az harcama yapmaya gayret ettiklerini de belirtmektedirler.

TABLO 44

EVİNİZE YA DA KENDİNİZE HERHANGİBİR EŞYA ALIRKEN
ÖNCELİKLE KİME DANIŞIRSINIZ?

	Sayı	%
Hiç kimseye danışmam	8	16
Eşime danışırım	39	78
Hem eş hem çocuklarıma danışırım	2	4
Arkadaş-komşularıma danışırım	1	2
	N-50	% 100

Bu soruya hiç kimseye danışmam yalnızca kendim karar veririm diyen ev hanımı (% 16) olmuştun. 39 ev hanımı eşine

danıştığını (% 78) belirtmiş, eşlerinin onayının önemli olduğunu söylemişlerdir. Hem eş hem çocuklarının onayını alan ev hanımı sayısı 2'dir. (% 4). Yalnızca arkadaş ve komşularına danışan 1 ev hanımı vardır (% 2). (Tablo:44) Bağımsız karar verebilme özelliği taşıyan 8 ev hanımı evlerine ve kendilerine herhangi bir eşya alırken hiç kimseye danışmak gereği duymadıklarını tamamen özgürce karar verdiklerini ve bu kararın aile içinde onaylandığını belirtmişlerdir.

TABLO 45

EV İŞLERİNDE YARDIMCINIZ VARMI? KİM/NASIL?

	Sayı	%
Yardımcım yok	29	58
Haftada 2-3 gün temizlik için	3	6
Haftada 1 gün temizlik için	9	18
Onbeş günde 1 gün temizlik için	6	12
Ayda 1 gün temizlik için	3	6
	N-50	% 100

Ev işlerinde yardımcınız varmı sorusuna 29 ev kadını yardımcım yok yanıtı vermiştir. Yardımcı aldıklarında daha çok yoruyduklarını ve istedikleri gibi çalışmadıkları için tercih etmediklerini söylemişlerdir. 3 kadına haftada 2-3 gün, 9 ev kadınına haftada 1 gün, 6 ev kadınına onbeş günde 1 gün, 3 ev kadınına ayda 1 gün temizlik için ücretli yardımcı gelmektedir. Bu 21 kadın ücretli yardımcının ev işine her yönden yararlı olduğu görüşünde birleşmektedirler.

TABLO 46

AİLEYE İLİŞKİN KONULARDA KARAR VERME

	Sayı	%
Ailemize ilişkin her konuda eşim karar verir	5	10
Ailemize ilişkin her konuda ben karar veririm	1	2
Ailemize ilişkin her konuda birlikte karar veririz	31	62
Ailemize ilişkin her konuda çocuklarımızla birlikte karar veririz	13	26
Ailemize ilişkin her konuda büyüklerimize danışırız.	-	-

N-50 % 100

Ev kadınları evlerine ailelerine ilişkin kararlar alırken her konuda eşleriyle birlikte karar vermeeğilimi göstermektedirler. (31 ev kadın) 13 ev kadını eşleriyle birlikte bu karar verme sürecinde çocuklarının söz sahibi olması gerektiğini düşünerek, fikir sorma, onay isteme gibi biçimlerde karar vermeyecocuklarını da katmaktadırlar. Aileye ilişkin her konuda eşin kararının geçerli olduğu hane sayısı 5'tir. Her konuda ev kadının kararının geçerli olduğu hane sayısı da 1'dir. Bu uç durumları bir kenara bırakacak olursak, aile için de birbirine danışma, fikir alışverişi, ortak karara varabilme sürecinin yüksek olduğu dikkati çekmektedir. Geleneksel değerlerden kopuşun gerçekleşmesi bu durumu hazırlayıcı rol oynamıştır. Artık "evde erkeğin dediği olun, erkeğin istediği bizim istediğimiz" yargısı yavaş yavaş kısıldığı gözlenmektedir.

Görüldüğü gibi kadının ekonomik açıdan eşine bağımlı olması onu ekonomik karar verme süreci içinde etkilemektedir. Ev kadınlarının çoğunluğu, eşlerinin kazancını rahatlıkla harcamakla birlikte, eşin üstünlüğü gizli ya da açık hissedilmektedir.

B Bundan sonraki Bölüm, ev kadınlarının dış dünya ve sosyal çevreleriyle ilişkilerine ayrılmıştır.

8. BÖLÜM

EV KADINLARI ve DIŞ DÜNYA- SOSYAL YAŞAM:

Ev kadınlarının ev işleri ve çocuklarının dışındaki yaşamları şüphesiz mevcut. Ev işleriyle sınırlanan günlük yaşamlarında, dış dünya ile yani sosyal çevre ile ilişkileri ne ölçüde gerçekleşmektedir? Bu bölümdeki değerlendirme konumuzun ağırlığı işte budur.

Acaba örneklemimizdeki ev kadınları, günlük işlerinden arta kalan zamanını, eş ve çocuklarıyla tatillerini nasıl değerlendiriyorlar, ev dışına neler için kaç saat çıkıyorlar, kabul günleri/arkadaş toplantıları yapma alışkanlıkları var mı, sıklıkla ev dışında kimlerle ilişkide bulunuyorlar, kitap-gazete-dergi okuma, tu izleme oranları ve neler okuyup neler izledikleri, yurt ve dünya sorunlarıyla ilgilenme, haberdar olma, gibi konulara açıklık getirilmeye çalışılacaktır

TABLO 47

GÜNLÜK İŞLERİNİZDEN ARTA KALAN ZAMANINIZI NASIL DEĞERLENDİRİYORSUNUZ?

Değerlendirme biçimleri	Sayı	%
El işleri - Kitap okuma	7	14
Konken-Ev gezmesi-Okuma-Sinema-Çarşı gezme	3	6
Ev gezmesi-El işleri	22	44
El işleri	5	10
Ev gezmesi-Çarşı gezmesi	3	6
Ev gezmesi-Elişkeri-Kitap okuma	7	14
Sağlık nedeniyle dinlenme	1	2
Çaylar-Toplantılar-Ev gezmesi-Okuma	1	2
Jimnastik-Elişkeri-Evgezmesi	1	2
N= 50		% 100

Ev kadınları Tabloda görüldüğü gibi, ev işlerinden arta kalan zamanlarını el işleri ve ev gezmelerine ayırmaktadırlar. El işleri olarak örgü, dikiş, nakış, dantel, makrome, seramik gibi... işler anılmaktadır. Bu faaliyetler ekonomik üretim biçiminde değil, kendilerine yada eş ve çocuklarına, evlerine yada armağan olarak yapılmaktadır. Bu işleri yaparken ev kadınları dinlendiklerini, aile bütçesine katkı bulunduklarını, zevk aldıklarını belirtmektedirler. Ev gezmeleri, komşu ziyareti, sabah kahvesi, akşam çayı, kabul günü, arkadaş toplantısı, çaylı toplantı gibi çeşitli biçimlerde yapılmaktadır. (Bakınız 4.Bölüm)

Bunun yanı sıra, kitap okuma, gündüz arkadaşlarla sinemaya gitme, jimnastik, çarşıda gezme (alışveriş) dinlenme gibi boş zaman değerlendirilmelerine görülmektedir. Bu faaliyetlerden bir kaçını bir arada yürütebilenler çoğunluktadır. (Tablo 47)

TABLO 48

BİR GÜNDE NELER İÇİN/KAÇ SAATİNİZİ EVDDIŞINDA GEÇİRİYORSUNUZ?

	Sayı	%
Alışveriş (1-3 saat) - Gezme (2-4 saat)	27	54
Hergün çıkmam-alışveriş(1-2 saat)	6	12
Gezme(3 saat)-Alışveriş-Seramik-Dikiş Kursu (6 saat)	4	8
Prova-alışveriş-gezme (3-4 saat)	1	2
Alışveriş-çocuğu okuldan alma (1 saat)	1	2
Gezme (3-4 saat) arasına	7	14
Alışveriş-doktor-gezme (2-3 saat)	2	4
Alışveriş-gezme-jimnastik (3-4 saat)	1	2
Alışveriş-gezme-yürüyüş (3-5 saat)	1	2
	N-50	% 100

Ev kadınları genellikle ev gezmesi ve alışveriş için dışarıya çıkmaktadırlar. Bazı ev hanımları hergün ev dışına çıkmadıklarını, gerekirse çıktıklarını belirtmişlerdir. Dışarda geçirdikleri zaman süresi ile 5 saat arasında değişmektedir. Seramik-dikiş kursuna gitme çocuğunu okuldan alma, doktora gitme, jimnastik salonuna gitme, yürüyüş yapma... gibi faaliyetler ev kadınlarının gezme ve alışveriş dışındaki, dışarıyla ilişkide bulunmalarına neden olan faaliyetler olmaktadır.

TABLO 49

TATİLLERİNİZİ NASIL DEĞERLENDİRİRSİNİZ?
(Eş ve çocuklarınız açısından)

	Sayı	%
Kayınvalidemle 10 gün denize giderim çocuklarım, 1 la eşim gelmez	1	2
Tatilimiz yok. Haftasonu ve Bayramlarda denize pikniğe gideriz	8	16
Ailece Memlekete gideriz	5	10
Okul tatili süresince, ailece yazlığa gideriz. (Mavi yolculuk)	9	18
Ailece denize gideriz	22	44
Hiç bir yere gide miyoruz	3	6
Yalnız olarak anneme giderim, ailece hafta sonu ları denize gideriz	1	2
Her yaz yalnız olarak 1,5 ay Marmarise giderim, çocuklarım ve eşim gelmez	1	2
	N-50	% 100

Eşlerin ve çocukların tatillerini ev hanımları açısından değerlendirdiğimizde, tatillerin genellikle bir deniz kenarında (yazlık yada ev kiralama, otel, motel gibi) geçirme eğilimi göstermektedirler. Resmi tatilleri olmayan eşler ise

hafta sonları ve bayram tatillerini değerlendirme yoluna gitmektedirler. Bunun yanı sıra tatilleri değerlendirme biçimleri farklılık göstermektedir. (Tablo:49) Ev hanımlarının yalnız ya da çocuklarıyla birlikte tatil yaptıkları da gözlenmektedir.

Tatil olgusunun temelinde yatan ekonomik durum açıkça kendini göstermektedir. Sürekli yazlık evde yaşama, kayak yapma, Mavi yolculuk gibi gezi türlerinden, eşin yada kadının ailesinin yanına (Memlekete gitme) gitme biçimine kadar tatil değerlendirme yelpazesi genişlemektedir.

TABLO 50

KABUL GÜNLERİ/ARKADAŞ TOPLANTILARI DÜZENLİYORMUSUNUZ?

	Sayı	%
Evet düzenliyorum	31	62
Hayır düzenlemiyorum	19	38
	N-50	% 100

TABLO 51

KABUL GÜNLERİ/ARKADAŞ TOPLANTILARI DÜZENLEMENİZİN İSTEYEREK YERİNE GETİRDİĞİNİZ BİR İHTİYAÇ MI? YOKSA KOMŞU/ARKADAŞLARINIZIN İSRARIYLA (etkisi) GERÇEKLEŞEN BİR OLAY MI?

	Sayı	%
Kendi isteğimle yapıyorum	26	52
Herkez gün yaptığı için bende yapıyorum	1	2
Komşular/arkadaşların ısrarıyla yapıyorum	2	4
İsteyerek yapmıyorum. (yaşıtlarım değil)	1	2
Kabul günleri sıkılarak, zorularak mecburiyetten yapıyorum.	1	2
	n-31	% 62
	N-50	% 100

TABLO 52

EŞİNİZİN, SİZİN KOMŞULARINIZ/ARKADAŞLARINIZLA OLAN
İLİŞKİLERİNİZE KARŞI TUTUMU NASILDIR?

Eşin tutumu	Sayı	%
Eşim hiç karışmaz	36	72
Eşim onaylar, teşvîk eden	12	24
Eşim onaylamaz ama pek karışmaz	2	4
Eşim onaylamaz, izin vermez	-	-
	N-50	% 100

Görüştüğümüz ev hanımlarının günlük işleri dışında kalan zamanlarını genelde ev gezmeliri biçiminde kabul-günü, arkadaş toplantıları ile geçirmekteler. Kabul günü yada arkadaş toplantısı (her ayın belli bir günü, ya da bir kaç günü) düzenleyen ev hanımları 31 kişidir. (% 62) Belirli günlerde toplanmadıklarını ve böyle toplantı düzenlemediklerini belirten ev hanımları da 19 kişidir (% 38) (Tablo:50)

Kabul günleri-arkadaş toplantılarını düzenleyen ev hanımlara, bu toplantıları neden-nasıl düzenledikleri soruldu. Ev kadınlarının % 52'si (26 kişi) gün ve toplantıları kendi isteğiyle yaptığını, severek isteyerek katıldığını belirtmişlerdir. 1 ev hanımı (% 2) çevresinde herkesin kabul günü yaptığı için kendisinin de yaptığını söylemiştir. 2 ev hanımı komşularının arkadaşlarının ısrarıyla gün yapıp günlere katıldığını, yoksa arkadaşsız kalacaklarını belirtmişlerdir. 1 ev hanımı bu toplantıları isteyerek yapmadığını, çünkü

görüştüğü tük hanımların kendinden büyük olduğunu belirtmiştir. 1 ev hanımı da bu tür gün ve toplantıları sıkılarak, yorularak mecburiyet altında yaptığını, hoşnut olmadığını halde sürdürdüğünü belirtmiştir, (8x2) (Tablo:51)

Ev hanımlarına, eşlerinin onların komşuları arkadaşlarıyla olan ilişkilerine karşı tutumlarının nasıl olduğu sorulduğunda, 36 hanımın eşinin bu gibi konulara hiç karışmadığı saptanmıştır. (% 72) Ev hanımları günlere toplantılara gitmekte, konuklarını evinde ağırlamakta, sık yada seyrek bu kişilerle ilişkide olmaktadır, eşlerinin hiç karışmadığı (olumlu ya da olumsuz) öğrenilmiştir. 12 ev hanımının eşi (% 24) komşu ve arkadaşlık ilişkilerinde eşlerinin tutumunu onaylamakta ve teşvik etmektedirler. 2 ev kadınının eşi, bu tür komşu arkadaş ilişkilerini pek onaylamadığı ancak pek karışmadığı, hanımların bunu dengeli biçimde düzenlediği öğrenilmiştir. (% 4) Komşuluk/arkadaşlık ilişkilerini onaylanama, izin verme me gibi tepkiler gösteren eş olmamıştır.

TABLO 53

SİALIKLA EVİNE GİTTİĞİNİZ KİŞİLER KİMLERDİR?

	Sayı	%
Anneme giderim	1	2
Kayınvalideme giderim	1	2
Akrabalarım giderim	7	14
Komşularım giderim	14	28
Arkadaşlarım giderim	8	16
Anneme ve kayınvalideme giderim	2	4
Akraba ve komşularım giderim	3	6
Anneme ve arkadaşlarım giderim	6	12
Anneme, kayınvalideme, akrabalara ve arkadaşlarım giderim.	6	12
Komşu ve arkadaşlarım giderim	2	4

N-50 % 100

Görüşmecilere ev dışı ilişkilerini değerlendirmek üzere sıklıkla evine gittikleri kişilerin kimler olduğu sorulmuştur. % 28 oranında (14 kişi) yalnızca komşularına gittiğini söyleyen ev kadınları en üst düzeydedir. Yalnızca arkadaşlarının evini gidenler 3 kişi (% 16), yalnızca akrabalarına gidenler 7 kişi (%14), anneme, arkadaşlarıma giderim diyenler 6 kişi (% 12), anneme, kayınvalideme, akrabalarıma ve arkadaşlarıma giderim diyenlerin sayısı 6 kişi (%12), yalnızca akraba ve komşularına giderim diyenler 3 kişi (% 6), yalnızca anneme ve kayınvalideme giderim diyen 2 ev hanımı (% 4) komşu ve arkadaşlarıma giderim diyenler 2 ev hanımı (% 4) yalnızca anneme giderim diyen 1 ev hanımı (% 2), yalnızca kayınvalideme giderim diyen 1 ev hanımı (% 2) belirlenmiştir.

Bu durumda, büyük kentlerde apartman biçimi yerleşimlerin komşuluk olgusunu ön plana çıkardığı ve komşularla ilişki düzeyinin geleneksel yaşam biçiminin kentte süren uzantısıdır diyebiliriz.

TABLO 54

KİTAP-GAZETE-DERGI OKUYORMUSUNUZ?

	Sayı	%
Okumuyorum	1	2
Kitap-Gazete-Dergi okuyorum	2	4
Yalnızca gazete okuyorum	20	40
Kitap ve gazete okuyorum	8	16
Gazete ve dergi okuyorum	15	30
Arasıra kitap ve dergi-hergün gazete okuyorum	4	8
	N-50	%100

TABLO 55

EN SON OKUDUĞUNUZ KİTAPIN ADINI SOYLERMİSİNİZ?

Sınıflama	Sayı	%
Okumuyorum	22	44
Polisiye-Macera Romanları	10	20
Çağdaş Türk Yazarlarının Romanları	6	12
Aşk Romanları-Beyaz ve Pembe Diziler	7	14
Sağlık ve Aile ile ilgili başvuru ki.	2	4
Mevlana-Mesneviler	1	2
Pollyanna Dizisi	1	2
İngilizce Macera Romanı	1	2
	N-50	%100

TABLO 56

EN SON OKUDUĞUNUZ DERGININ ADINI SOYLERMİSİNİZ?

Türler	Sayı	%
Okumuyorum	28	56
Gösteri-Milliyet Sanat-Yankı	2	4
Kadınca-Erkekçe-Elele	5	10
Hafta Sonu-Ses-Hayat-Hey-17-Tv'de 7 gün vb...	10	20
Gırgır	1	2
Oxford English-Naional Gedgraphy	2	2
Bilim ve Teknik	2	2
	N-50	%100

Kitap-Güzete-Dergi okuyormusunuz sorusuna 1 ev kadını (% 2) hiç okumuyorum yanıtını vermiştir. 20 ev hanımı (% 40) yalnızca günlük gazeteleri okuduğunu, 15 ev hanımı (% 30) günlük gazete ve dergi okuduğunu, 8 ev hanımı (% 16) günlük gazete ve kitap okuduğunu, 4 ev hanımı (% 8) hergün gazete ve arasıra kitap ve dergi okuduğunu bildirmiştir. Sürekli olarak günlük gazete-dergi ve kitap okuyan ev kadını sayısı yalnızca 2'dir (Tablo:54)

En son okuduğunuz kitabın adını söylemişsiniz sorusuna 22 ev kadını kitap okumuyorum yanıtını vermiştir. Okudukları kitapların isim ve yazarları analiz edilerek şöyle bir sınıflama yapılmıştır: (Tablo:55) Polisiye-Macera Romanları okuyanlar 10 kişi (% 20), Çağdaş Türk Yazarlarının Romanlarını okuyanlar 6 kişi (% 12), Aşk Romanları Beyaz ve Pembe Diziler okuyanlar 7 kişi (% 14), Sağlık vesaile konularında Başvuru Kitapları okuyanlar 2 kişi (% 4), Mevlana-Mesneviler'i okuyan 1 kişi (% 2), Pollyanna Dizisi 1 kişi (% 2), İngilizce Macera Romanı okuyan 1 kişidir (% 2).

En son okuduğunuz derginin adını söylemişsiniz sorusuna da, 28 ev kadını dergi okumuyorum yanıtını vermiştir. (Tablo:56) Diğer dergi türleri şöyle sınıflanmıştır. Aylık haftalık sanat ve haber dergileri (Gösteri-Milliyet Sanat-Yankı) okuyan 2 ev hanımı (% 4), Bilim ve Teknik okuyan 2 ev kadını (% 4) yabancı dil bilim ve kültür dergilerini okuyan (Oxford English ve National Geographyc) 2 ev hanımı (% 4), aylık cinsellik konuların işleyen dergileri okuyan (Kadınca-Erkekçe-Elele) 5 ev hanımı (% 10), haftalık magazin, Tv, sinema müzik dergilerini takip eden (Hafta sonu, ses, hayat, 17, Tv'de 7 gün vb...) 10 ev hanımı (% 20), Gırgır haftalık mizah dergisini okuyan 1 ev hanımı (% 2)

Okunan kitaplar gibi, değgilerde de ağırlık magazin, müzek, moda, ev aile, cinsel bilgiler konularında bilgi veren dergilerde toplanmaktadır. Bu dergiye kitapların tümü yada bazıları yalnızca ev kadınları tarafından değil, aynı zamanda eğleri ve çocukları tarafından okunmaktadır.

TABLO 57

TELEVİZYON İZLİYORMUSUNUZ?

	Sayı	%
Tv izliyorum	48	96
Tv izlemiyorum	2	4
	N-50	% 100

TABLO 58

TV'DE HANGİ PROGRAMLARI İZLİYORSUNUZ?

NOT: İzledikleri her program % 100'e göre ayrı ayrı hesaplanmıştır.

Program türleri	Sayı	%
Eğlence-Müzik-Programları	18	36
Haberler-Haber Programlar	16	32
Diziler-Filmler	33	66
Kültür ve Sanat Programları	6	12
Belgeseller	6	12
Çocuk Programları	2	4
Hepsini izleyenler	15	30
Atina Tv.-İngilizce filmler	1	2
Spor Programları	-	-

Televizyon izleme ev kadınlarının hemen tümünü kapsamaktadır. (% 96) İzledikleri programlar içinde en fazla izlenen programlar diziler ve filmler ve bunları kaçırmamak istediklerini söylemektedirler, ardından eğlence ve müzik programları, haberler ve haber programları, kültür ve sanat programları, belgeseller, çocuk programları gelmektedir. Özel olarak spor programlarını izleyen ev kadını çıkmamıştır, bu programların erkeklere yönelik olduğunda birleşmektedirler. Program ayırtatmaksızın tümün izleyenler ise 15 ev hanımıdır. 1 ev hanımı da yalnızca Atina Tv. deki İngilizce programlarını izlemektedir.

Televizyonun yanı sıra video izleme oranı son derece yüksektir. Hatta diziler filmler dışında Tv izleme oranı düşmektedir diyebiliriz.

TABLO 59

SİZE ~~GÖRE~~ BUGÜNLERDE YURDUMUZDA EN ÖNEMLİ OLAY NEDİR?

	Sayı	%
Devlet Başkanı'nın konuşmaları-gezile-ri	5	10
Ortadirek Sorunu (Pahalılık-Zamlar)	7	14
Özel Hükümetinin Ekonomik Politikası	15	30
Seçimler (Yerel-Genel Seçimler)	13	26
Pahalılık-İşsizlik	2	4
Tv'nin renkli oluşu-iki kanal olmayışı	1	2
Gençlik Sorunu-Öğrenci affı	1	2
Cevapsız-Anlamsız	6	12
	N-50	% 100

TABLO 60

SİZE GÖRE BUGÜNLERDE DÜNYAMIZDA EN ÖNEMLİ OLAY NEDİR?

	Sayı	%
Orta Doğu Savaşları (İran-İrak- Lübnan-Filistin)	22	44
Kıbrıs Sorunu ve Ortadoğu sorunu	7	14
Cumhurbaşkanı'nın Suudi Arabistan 1 gezisi	1	2
Uzay çalışmaları-Tüp bebek	2	4
Kıbrıs sorunu	2	4
Terör ve Orta Doğu sorunu	1	2
Kıbrıs sorunu ve Ermeni terörü	2	4
Ermeni Sorunu	3	6
Terör ve Ekonomik kriz	2	4
Cevapsız-anlamsız	8	16

N=50 % 100

Ev kadınlarına "size göre bugünlerde yurdumuzda, en önemli olay nedir" diye sorulduğunda, yanıtlar genelde yeni Hükümetin kuruluşu, yerel ve genel seçimler, pahalılık, işsizlik gibi sosyal olaylar üzerinde toplanmaktadır. Araştırmanın yapıldığı Ocak-Mart 84 tarihleri arasında güncelliğini koruyan bu olayları, ev kadınları radyo, Tv, gazetelerden edindikleri bilgilere göre aktarmaktadırlar.

Aynı şekilde Dünyadaki önemli olaylar sıralamasında, Orta-Doğu Ülkelerinin Savaşları, Kıbrıs Sorunu ve Ermeni Terörü ev kadınları için dünya sorunları olarak alınmaktadır. Bu yanıtları veren ev kadınlarının tümü, anılan olayları onayladıklarını ve Dünyanın geleceğini tehdit edici rol oynadığını söylemişlerdir. 8 ev hanımı ise, dünya olaylarıyla

ilgilenmediklerini, bilgi sahibi olmadıklarını belirtip yanıtsız bırakmışlar ya da anlamsız yanıtlar vermişlerdir. Ev kadınları yurt sorunları gibi dünya sorunlarıyla tam anlamıyla ilgili olmamakla birlikte duyarlı oldukları gözlenmiştir.

9. BÖLÜM

EV KADINLARININ KENDİNİ TANIMLAMASI BEKLENTİLERİ:

Şimdiye kadarki bölümlerde ev kadınlarının somut yaşamlarına ilişkin gözlemlerimizi betimlemekle yetindik. Bu bölümde örneklemimizdeki ev kadınlarının kendilerini tanımlamalarını, düşüncelerini ve beklentilerini değerlendireceğiz.

Üzerinde duracağımız konular genel olarak, ev dışında bir işde çalışmayı düşündülermi, eşlerinin bu düşünceye yaklaşımı, kozlarına ilişkin düşünceleri, günlük yaşantı değerlendirmesi, eğer bir kez daha dünyaya gelebilseler ne olmayı isteyecekler, ev kadını, eş, anne, olarak kendilerini değerlendirmeleri, çalışan kadınların ve ev kadınlarının sorunlarının neler olabileceği, seçenekleri olsa çalışan kadın mı yoksa ev kadını mı olmayı yeğlerler, ve sonuç olarak gelecekte beklenenleri ele alınacaktır.

TABLO 61

EV DIŞINDA HERHANGİ BİR İŞTE ÇALIŞMAYI DÜŞÜNDÜNMÜ?
DÜŞÜNÜYORMUSUNUZ?

	Sayı	%
Evet	13	26
Hayır	37	74
	N-50	% 100

TABLO 62

NE GİBİ İŞLERDE ÇALIŞMAYI DÜŞÜNÜZ?

	Sayı	%
Eşimin yazıhanesinde	2	4
K.K.K. Hastanesinde Terzilik	1	2
Öğretmenlik	3	6
Fahri olarak yardım dernekle ri	1	2
Devlet Memurluğu	2	4
Serbest Dükkan açmak	2	4
Uygun herhangi bir iş'de	2	4
	n-13	% 26
	N-50	% 100

TABLO 63

EV DIŞINDA HERHANGİ BİR İŞDE ÇALIŞMAYI DÜŞÜNMEYİŞ
İN NEDENLERİ.

	Sayı	%
Ekonomik durumumuz iyi	9	18
Çocuklarımla bakımı için	16	32
Tahsilim yok - Mesleğim, sanatım yok	6	12
Annemin bakımı üzerimde	1	2
Ev hayatı daha cazip - evin daha ihtiyacı var - ev kadını olarak yetiştirildim.	3	6
Eşim izin vermiyor	2	4
	n-37	% 74
	N-50	% 100

Ev kadınlarına ev dışında herhangi bir işde çalışmayı düşünüp düşünmedikleri sorulmuştur. 37 ev hanımı hayır yanıtını vermişlerdir. Ev kadını olmaktan hoşnut olduklarını belirtmişlerdir. 13 ev kadını çalışmayı düşündüklerini ancak bunun hep düşünce aşamasında kaldığını gerçekleştiremediğini belirtmişlerdir. (Tablo:61) Çalışmayı düşünenler ise genellikle ev kadınlığının bur uzantısı olarak düşünebileceğimiz terziilik, öğretmenlik, fahri olarak yardım derneklerinde çalışmak, memuriyet gibi mesleklerde çalışmayı düşünmüşlerdir.

Ev dışında çalışmayı düşünmeyen nedenlerinin başında, çocuklarının bakımı olduğu için düşünmediklerini belirtenler gelmektedir. (16 ev hanımı, % 32). 9 ev hanımı ekonomik durumları iyi olduğu için çalışmayı düşünmüyor, 2 ev kadını da çalışmalarına eşlerin izin vermediğini, izin verse idi çalışabileceklerini söylemişlerdir. 3 ev kadını ev hayatını daha cazip bulduklarını, ev kadını olarak yetiştirildiklerini, evin kendilerine ihtiyacı olduğunu belirtmişlerdir.

Görüldüğü gibi ev kadını olma rolünü benimsemiş olan kadınlar ev dışında herhangi bir işde çalışma düşüncesine, cinsel rollerinden kaynaklanan yanıtlar vermişlerdir. Anayasanın 159. maddesi kadının ev dışında çalışmasını kocanın iznine bağlamaktadır.⁽¹⁾ Bu durumda eşler açık yada üstü örtük olarak hanımlarının çalışmasına izin vermeyebilmektedirler. 2 ev hanımının eşi açıkça bu durumu belirtmişlerdir.

(1) Olgaç., Senai, "İktisatlarla Türk Medenî Kanunu Şerhi", Ankara, 1975, s. 454

TABLO 64

EŞİNİZİN SİZİN EV DIŞINDA ÇALIŞMANIZA İLİŞKİN
DÜŞÜNCESİ NEDİR?

Düşünceler	Sayı	%
Hiç istemez-izin vermez-karşı- dır.	27	54
Onceleri istemiyordu-şimdi izin verebilir.	1	2
Evde oturup, çocuklarla ilgilen- memi ister, kadının yeri evdir.	9	18
Eşim çalışma isteğimi hiç bir zaman ciddiye almadı.	1	2
Hiç karışmaz-bana bırakır.	7	14
Maddi açıdan ihtiyaç duyulmadığı için hiç bu konu düşünülmeyi	4	8
Eşim çok kıskanç, istemez	1	2

N-50 %100

Eşlerinin ev dışında çalışmalarına ilişkin düşünceleri sorulduğunda, yalnızca 7 ev hanımının eşi, konuşmayıp kararı hanımlarına bırakmaktadırlar. Diğer 43 eş üstü açık yada örtük biçimde eşlerinin çalışma isteklerine rıza göstermemektedirler. "Kadının yeni evlidir, işi ev işleri ve çocuklarının bakımındır" zihniyeti oldukça yerleşik görünmektedir eşler arasında.

TABLO 65

KIZLARINIZIN EV DIŞINDA ÇALIŞMAYIP EV HANIMI
OLMALARINI ARZU EDERMİSİNİZ?

	Sayı	%
Kız evladım yok	10	20
Evet.Rahatları açısından ev hanımı olsunlar.	5	10
Hayır.Yalıőmalarını isterim	32	64
Hem isterim - Hem istemem	3	6

TABLO 66

KIZLARINIZIN EV HANIMI OLMALARINI NEDEN İSTEMİYORSUNUZ?

	Sayı	%
Çalışmak her bakımdan iyidir	3	6
Ev işleri monoton-çalışan kadın daha programlı ve bağımsız olur.	4	8
Yüksek tahsil yapıp,çalışsınlar	9	18
Bir diploması bir geliri olur,bütçeye katkısı olur.	8	16
Kendini topluma kabul ettirir,ekonomik ve sosyal yaşantısı yüksek olur.	6	12
Çalışınca hem ailesine hem vatanına daha iyi hizmet eder.	2	4

M-32 % 64

M-50 % 100

Kız evladı olan 40 ev hanımının 32 si kızlarının ev hanımı olmasını istememektedir. 5 ev hanımı kızlarının rahatı için ev hanımı olmalarını istemektedir.

Kızların ev hanımı olmalarını istemeyen annelere nedenleri sorulduğunda; çalışan kadınların kendilerini topluma kabul ettirdiği, kendilerine ve aile bütçelerine katkıda bulunduğuları, ekonomik ve sosyal yaşantılarının yüksek olduğu için yüksek tahsil yapıp çalışmalarını istemektedirler. "Bizden geçti kızlarımız olsun" anlayışının egemen olduğu gözlenmektedir. Aendi görüşlerinin yanısıra kararı kızlarının vermesi gerektiği düşüncesini de taşımaktadırlar.

TABLO 67

ANNERİZE/KAYINVALİDENİZE GÖRE SİZİN GÜNLÜK YAŞANTINIZ
(günlük işleriniz) DAHA MI KOLAY, DAHA MI ZOR?

	Sayı	%
Daha kolay:Ev aletleri modern-evler kul- lanışlı.	18	36
Daha kolay:Kayınvalide ile kalabalık ai- lede oturulmuyor-evler yeni-ev aletleri modern.	16	32
Daha kolay:Çocuk bakımı rahat-ev aletleri modern	3	6
Daha kolay ve daha zor:Ev aletleri modern- leşti ama işler çoğaldı,eşyalar çok işler ayrıntılı oluyor.	9	18
Daha zor:Onların evleri bahçeliydi,işleri ve eşyaları daha azdı,daha rahatlılar	3	6
Annem ve kayınvalidem yaşamıyor-bilemem	1	2
	N-50	% 100

Ev kadınlarının günlük yaşamlarını kendilerinden bir kuşak önceki ev kadınları ile karşılaştırmaları istendiğinde (Tablo:67), 39 ev kadını, kendi anne ve kayınvalidelerine göre günlük yaşantılarının (günlük işlerinin) daha kolay olduğunda birleşmektedirler. Ev araç gereçlerinin modernleşmesi teknolojinin evlere girmiş olması, evlerin temizlik ve kullanım yönünden daha düzenli ve kullanışlı olması, ev kadınlarının işlerini eskiye oranla hayli azaltmaktadır. Ayrıca eskiden geniş ailelerin varlığı yeni evlenip gelen kadın için kimi sorunlar yaratabiliyorken, şimdi özellikle kentlerde çekirdek aileler ağırlıktadır. Çocuk bakım yöntemlerinin gelişmesi hem kadın hem çocuk açısından kolaylıklar getirmektedir. Tüm bu faktörler günümüz ev kadınlarının bir kuşak öncesine göre günlük işlerini azaltıcı, kolaylaştırıcı etkiler yapmaktadır.

Bir kuşak öncesine göre günlük işlerini daha zor olduğunu söyleyen ev kadınları ise, evlerin geniş olması ve eşyaların çok ve ayrıntılı olmasını belirtmektedirler. Kendi anne ve kayınvalidelerinin işlerinin daha az oluşu ve çabuk bitişi evlerinin küçük, eşyalarının az ve bu oranda yapacak işlerinin de az olduğu görüşündedirler. Görüştüğümüz ev kadınlarının tümünün evleri en az üç odalıdır, çocuklarının odaları, misafir odaları (salon), yemek odaları ayrı ayrıdır. Zorunlu diyebileceğimiz eşyaların yanısıra, dekor, aksesuar türü eşyaların fazlalığı dikkati çekmektedir. Ev işleri için ücretli yardımcı tutular bile, işlerinin bitmediğinden yaktırmaktadırlar, Bu da bize, ev işlerinin tüm günlerini dolduracak şekilde zaman alıcı bir uğraş olarak algılandığını gösteren bir kanıttır.

TABLO 68

BİR KEZ DAHA DÜNYAYA GELME ŞANSINIZ OLSA İDİ NE
OLMAYI İSTERDİNİZ?

	Sayı	%
Yine kendim olmak isterdim	10	20
Erkek olmak isterdim	11	22
Okumak,yüksek tahsil yapmak	7	14
Yüksek tahsilli iş kadını olmak isterdim (Dr.,Mimar,Pilot,Elek.Müh.)	13	26
Daha iyi şartlarda, eski hatalarımı yapma- dan yine kendim olmayı isterdim	3	6
İlkokul öğretmeni olmayı isterdim.	3	6
Ün yapmış, adı duyulmuş kişi olmak	1	2
Yüksek tahsil yapıp dış ülkelere seyahat yapmak isterdim	1	2
Erkek olup opera artisti yada ressam olmak isterdim.	1	2

N-50 %100

Ev kadınlarının kendilerini değerlendiretikleri bir baş-
ka yönde, bir kez daha dünyaya geldiklerinde ne olmayı yeğle-
yecekleri üzerinedir. Bu günlük halinden hoşnut olan, yine
kendisi olmak isteyenler 1/5 tir. İlginç ama beklenen bir ya-
nıt olan ERKEK olma isteği 11 ev kadının özlemidir. Erkeklerin
bağımsız, sorunlardan uzak ve rahat oldukları için cinsiyet
değişikliği isteyen kadınlar örneklemimizde yüksek temsil e-
diliyor. Her koşulda erkek olmak insan olmaktan iyidir anla-
yışını dile getiren bu kadınlar, bunun gerçekleşmiyeceğini,
ama yine de bu isteği içlerinde taşıdıklarını söylemektedir-
ler.

Yüksek tahsil sahibi olmak isteyen kadınlar 7 kişidir. Yüksek tahsil yapıp, iyi bir işkadını olmak isteyenlerse 13 kişidir. Bu, yaşamlarında gerçekleştiremediklerine özlem olarak kalan kadınların isteğidir.

Diğerleri ünlü, adı duyulmuş, dış ülkelere seyahat edebilen fantazi tablolar çizmişlerdir.

Bu değerlendirmeler bize örneklemimizde giren ev kadınlarımızın kendilerine ilişkin özlem ve istemlerini vermektedir.

TABLO 69

İYİ BİR EŞ, İYİ BİR ANNE, İYİ BİR EV KADINI OLDUĞUNU DÜŞÜNÜYORMUSUNUZ?

	Sayı	%
Evet:Eşimi mutlu ettiğime inanıyorum, çocuklarım mutlu,başarılı,evim düzenli,temiz	5	10
Evet:Eşim evime ve çocuklarına bağlı	2	4
Evet:Evime,eşime,çocuklarıma karşı görevlerimi tam olarak yaptığıma inanıyorum	13	26
Evet:Eşime saygılıyım,evimi-çocuklarımı ihmal etmem, fedakarım	18	36
N		
Evet:Evime bağlıyım,aşırı isteklerim yok	3	6
Evet:Benim gibisi milyonda bir çıkar	1	2
Bazen-oldukça:Düşünmeden yaptığım hatalarım eksiklerim olabilir.	8	16

N-50 % 100

Toplumumuzda kadınlar, genel olarak iyi bir iş kadını olmaya değil iyi bir ev kadını olmaya güdülerek yetiştirilirler. Bu yetiştirme sürecinin doğrultusunda kendilerini iyi bir eş iyi bir ev kadını iyi bir anne olmalarını beklemeleri ve öyle görmeleri doğal olacaktır. Nitekim 42 ev kadın sorumuza evet yanıtı vererek kendilerinden bekleneni fazlasıyla verdiklerini söylemişlerdir. Eşlerini mutlu ettiklerine inanmaktadırlar, eşleri evlerine ve çocuklarına bağlıdır, eşlerine saygı gösterir, ona ters düşmezler, evlerine bağlıdır, çocukları sağlıklı mutlu başarılıdır. Evleri temiz düzenlidir, toplumda iyi bir yerleri vardır, eşleri onlardan toplum için de hoşnuttur... gibi kendilerini tanımlayışlarıyla, ev kadını ve anne olarak tüm görevlerini yerine getirmenin rahatlığını taşımaktadırlar. Kendilerinden beklenen rolleri tam anlamıyla yerine getirmektedirler,,çünkü onlardan istenen budur.

8 ev kadını sorumuza bazen, oldukça yanıtını vermişlerdir. Düşünmeden yaptıkları hatalar, eksikler olabileceğini belirtmektedirler. Daha iyi olmak için çaba göstermek istediğinde olduklarını, bu soruya eşlerinin çocuklarının ve çevrelerinin yanıt vermesinin daha iyi olacağını da eklemektedirler.

TABLO 70

SİZCE ÇALIŞAN KADINLARIN NE GİBİ SORUNLARI VARDIR?

	Sayı	%
Çocuk bakımı sorun-Ev işleri yetişmi-yor-zamanları yok	23	46
Çocuk bakımı sorun-yemekleri yetişmi-yor-ev işleri tam olmuyor-yorgunlar	9	18
Çocuk bakımı sorun-Bütçe'ye katkı da eş-leriyle tartışıyorlar-eşleri anlayış gös-termiyor	3	6
Çocuk bakımı sorun-kendine zaman ayıra-mıyor-yorulup,sinirleri yıpranıyor	6	12
Çocukların bakımı sorun-güvenli bir ba-kıcı bulamıyorlar.	2	4
Çocuk bakımı sorun-eş ve çocuklarına da-ha az zaman ayırıyor ve daha sert	4	8
İşyerinde çatışmalar-çocuk bakımı sorun ev işleri yetişmez	3	6

N=50 % 100

Ev kadınlarına, çalışan kadınların sorunlarının neler olduğu sorulduğunda, tümü en temel sorunun çocuk bakımı olduğunda birleşmektedirler, diğer sorunlar yine ev işlerinde yoğunlaşmaktadır. İş hayatı içinde yorulup,yıpranma, kendi-ne zaman ayıramama, sinir bozukluğu eş ve çocuklarına zaman ayıramama çalışan kadınların diğer sorunlarıdır.

Çalışan kadınların bu temel sorunlarının kendi aileleri içinde var olmadığı için, çalışan kadınlara hem özlem ve hemde acıyarak yaklaşma eğilimi gözlenmektedir.

TABLO 71

SEÇENEĞİNİZ OLSA EV KADINI MI YOKSA ÇALIŞAN KADIN MI OLMAYI İSTERSİNİZ?

	Sayı	%
Ev kadını olmak	18	36
Çalışan kadın olmak	25	50
Hem ev kadını hem çalışan kadın olmak	7	14
	N-50	% 100

TABLO 72

NEDEN EV KADINI OLMAYI İSTERSİNİZ?

	Sayı	%
Çocuklarına bakmak için	7	14
Çalışarak ev işi yapmak zor	10	20
Maddi sorunum yok	1	2
	n-18	%36
	N-50	%100

Ev kadınlarının yarısı seçenekleri olsa çalışan kadın olmayı tercih etmektedirler (25 kişi)(Tablo:71) 18 kişi ev kadını olmayı yeğlemektedir, 7 ev hanımı hem ev kadını hemde çalışan kadın olmayı isteyeceklerini bildirmişlerdir.

Ancak görüŖülen tüm hanımlar seçenekleri ne olursa olsun, ev kadını olmaktan hoşnut olduklarını da belirtmektedirler. Ev kadını olmaktan memnun olan kadınlar, çocukların bakımı için (% 14), çalışarak ev işi yapmak zor olduğu için (% 20) maddi sorunu olmadığı için (% 2) çalışan kadın olmayı istememektedirler.

TABLO 73

NEDEN ÇALIŞAN KADIN OLMAYI İSTERSİNİZ?

	Sayı	%
Dış hayat cazip-ev işleri monoton Daha rahatlar-dinamikler	10	20
Mesleğinin yapmanın verdiği rahatlık (doyum)-maddi açıdan kendini emniyette hissetmek-sosyal çevre edinmek	9	18
Aile bütçeme katkı olur	5	10
Her bakımdan hür olurum	1	2
	n-25	%50
	N-50	%100

Çalışan kadın olmayı isteyen kadınlara, bunun nedeni sorulduğunda, dış hayatın daha cazip oluşu, ev işlerinin monotonluğundan kurtuluş, çalışan kadının daha rahat, daha dinamik oluşu (10 kişi), meslek doyum, maddi açıdan kendini emniyette hissetme, sosyal çevre edinme (9 kişi), aile bütçesine katkıda bulunma (5 kişi) ve her bakımdan kendini hür olma isteğini (1 kişi) göstermişlerdir.

TABLO 74

SİZCE EV KADINLARININ SORUNLARI NELER OLABİLİR?

	Sayı	%
Ekonomik olarak eşe bağımlılık-sıkıntı- diğer yönlerden bağımlılık	12	24
İşleri yetiştirememek	6	12
Tüm işlerin kadına yüklenmesi-eşlerin yar- dımci olmaması	4	8
Ev işlerinin monotonluğu-ekonomik bağımlılık 4 duvar arasında kalma	14	28
Erkeğin kötü alışkanlıkları-ev aletlerinin yetersizliği-ekonomik bağımlılık-kalabalık aile	2	4
Kendini kocaya kabul ettirememek kendine zaman ayırnamama-tüm sorumluluğu yüklenme	2	4
Maddi sorunlar-eşlerin ilgisizliği, anlayış- sızlığı-tüm evin sorumluluğu	6	12
Cevapsız-anlamsız	4	8

N-50 % 100

Ev kadınlarına "ev kadınlarının sorunlarının neler olabileceği" sorulmuştur. 14 ev hanımı ev kadınının sorunları olarak ev işlerinin monotonluğunu, ekonomik olarak kadınların eşlere bağımlı oluşunu, tüm günlerinin dört duvar arasında geçişini belirtmişlerdir.

İkinci olarak ev kadınları ekonomik olarak eşlere bağımlı olmaktan yakınmaktadır. Eşlerin gelirleri ne ölçüde yüksek olursa olsun eşden para istemekten pek hoşlanmadıklarını, eğer çalışsalar da azda olsa kendi kazançlarını harcama-

nin rahatlığını duyacaklarını belirtmektedirler.

Ev işlerini yetiştirememek'de ev kadınlarının sorunları arasında anılmaktadır. İşlerin çok, zamanınsa az geldiğinden şikayetçidirler. 8.bölümde üzerinde durduğumuz gibi, örneklemimize girencev kadınları, tüm günlerini ev işi ile dolduracak biçimde geçirmektedirler. Ev işi yerine daha başka bir işle örneğin somut yaratıcılık isteyen bir işle uğraşmadıklarından, günlerini ve güçlerini tümüyle ev işine vermektedirler. En yeni teknikle üreten ev aletlerinden yararlanabilen bu kesimin, böylesi düşüncesi anlamlıdır.

Ayrıca ev hanımları tüm evin sorumluluğunu yüklenmekten yakınmaktadır. Evin, eşin, çocukların herşeyini düşünmek ve düzenlemek ev kadınından beklenmektedir. Bu da kadını yorup yıpratmakta büyük rol oynamaktadır.

TABLO 75

GELECEKTEN BEKLEDİKLERİNİZ NELERDİR?

	Sayı	%
Bir ev sahibi olmak-çocuklarının istikbali	6	12
Çocuklarının istikbalinin iyi olması	25	50
Rahat, huzurlu bir hayat sürmek-mutluluk	5	10
Sağlık	5	10
Çocuklarının istikbali-sağlık-eşimin meslekte iyi bir yere gelmesi	4	8
Çocuklarının istiklali-eşimin yüksek kademelere çıkması-bir ev bir araba sahibi olmak	2	4
Eşimle birlikte yaşlanmalı-çocuklarının ruhsal fiziksel sağlığı-istikbali	1	2
İyi bir kayınvalide olmak, oğlunun gelinin iyi olması	1	2
Çocuklarına gösterdiğimi ilgi ve şevkati onların da bana göstermesi	1	2
	N=50	%100

Ön sorumuz olan "gelecekte bekledikleriniz nelerdir" sorusuna, hemen tüm ev kadınları çocuklarını ön plana alarak yanıt vermişlerdir. Çocuklarının istikbalinin iyi olması ev kadınlarının en büyük beklentileridir. Ayrıca eşlerinin işlerinde başarılı olması, daha yüksek kademelerde görev almaları, yine beklentilerin yoğun bölümünü oluşturmaktadır. Bu yanıtlardan çıkaracağımız sonuç, ev kadınlarının yalnızca kendi sağlık ve mutlulukları değildir bekleyip istedikleri eşleri ve çocukları sağlıklı, başarılı ve mutlu olursa onlarda olacaklardır. Eş ve çocuklarına bağımlı, ancak onların varlığıyla bütünleşen bir yapı içinde varlıklarını sürdürmektedirler, diyebiliriz.

Bu bölümdü değerlendirmeye çalıştığımız ev kadınlarının kendilerini tanımlamaları, kendilerinden istenilenler doğrultusunda olduğu görülmektedir.

10. BÖLÜM

EV KADINI ve KAYGI

Çalışmanın buraya kadar olan bölümlerinde ev kadınlarını sosyolojik olarak ele aldık ve değerlendirmeye çalıştık. Yorum ve değerlendirmelerimizde ev kadınlarının günlük yaşamı içinde ele alırken onun duygusal bireysel boyutuna inmedik.

Bu bölümde ev kadınlarının kaygı düzeyleri üzerinde duracağız. ²undaki amacımız, örneklemimizdeki ev kadınlarının yaşam biçimlerinden, yani genel de yaşam biçimleri özelde ev kadını olmaktan ne ölçüde hoşnut oldukları ve bunun yaratacağı kaygı belirlenmesidir.

Kaygı, çağımızın kaçınılmaz duygusudur. (1) diyen Schlesinger ile diğer kaygı kuramcıları, kaygının evrensel bir duygu o durumda birleşmektedirler. "Korku ya da kaygı, insanın var olduğu ve özellikle toplumsal yaşamı benimsediği zamandan itibaren kaçınılmaz bir yaşantı olarak var olmuştur. Ancak bu duyguların oluşması, ortaya çıkması, kapsam ve ifade şekilleri toplumların sayıltı, beklenti ve geleneklerine bağlı kaldığı için, kaygının farklı zaman, ortam ve kültürlerdeki görüntüsü de değişik olmuştur." (2)

Kaygı, "korku", "gerilim", "stress" gibi terimlerle genellikle eş anlamda kullanılmaktadır. Ancak bu duygulardan farklı olduğu düşüncesi daha geçerli olmaya bağlanmıştır. (3)

(1) Hisli, a.g.e., s.32

(2) Öner.N., a.g.e., s.1

(3) Hisli., a.g.e., s.33

Kaygı durumu nasıl ifade edilmektedir? "Kaygı duygusu içindeki kaçı bir şeylendenden korktuğunu söylerken, kendisini neyin korkuttuğunu kesinlikle bilmez. Kaygı bağlantıdır ol-
duğu gibi, korkuya kıyasla daha yaygın ve daha az yoğun bir
duygudur." (4)

Kaygının oluşması için bazı koşulların var olması gerek
mektedir. Bu koşullar ya tek tek yada bir kaçı tepkileri kay-
gı biçiminde olabilir, Bunlar (5):

- O durumdan kaçışın olanaksızlığı,
- İstenmeyen fakat gelişti güçlü olarak hissedilen çoş-
kusel bir tepkiyi gösterebilmek için olanakların yetersizliği
veya ortamın uygunsuzluğu,
- Gereksinmesi duyulan bir duygusal desteğin yitiril-
mesi veya yitirilme olayının kaçınılmazlığı şeklinde belir-
tilmektedir.

Yukarıda açıkladığımız gibi, mademki kaygı, toplumsal
yaşam içindeki bireylerden gözlenen bir olgu hangi toplumda
olursa olsun, toplumun hangi sosyo-ekonomik düzeyinde, hangi
eğitimsel kültürel düzeyde olursa olsun, bireyler üzerinde
gözlenen, normal tepkilerin, patolojik tepkilerin de gözle-
nebileceği bir davranış örüntüsü yaratabileceği beklenecektir

Kaygının oluşumunda saydığımız faktörler hemen her in-
san için geçerli olduğuna göre, toplumsal düzen içinde kişile-
rin oynadıkları rollerle ilgili olduğunu da söyleyebiliriz.

(4) a.g.e., s.33

(5) a.g.e., s.35-36

"Kaygı temasını işleyen sosyolojik çalışmalardan biri olan Lynd'in "Middletown" araştırması, kaygının oluşumunda özellikle kişilerin oynadıkları rollere ilişkin belirsizlikler ve çağdaş yaşamının gerektirdiği yeni roller ve değer yargıları ile, geleneksel roller ve değer yargıları ile, geleneksel roller ve değer yargıları arasındaki çatışmalara dikkati çekmektedir"(6)

Lynd'in de belirttiği gibi, gelenekselden modernleşmeye geçiş bireylerden kimi etkilerini göstermektedir. Toplumsal değişimin bireysel yansımaları olan en alt düzeyde kaygı, giderek ruhsal rahatsızlıklar ve klinik tablolar ortaya çıkarabilmektedir.

N.Smelser'de Lynd'in işaret ettiği noktayı vurgulamaktadır(7). Geleneksel düzenden modern yaşama geçerken, bireylerin çeşitli şekillerde tepki vermesi, örneğin kaygı, düşmanca tutum, şiddet gibi davranışlar içine girdiğini söyler Smelser.

Toplumaun bir parçası olan aile içinde çelişki ve çatışmalar sonucu kadın, erkek ve çocuklar üzerinde çeşitli zamanlarda ve çeşitli düzeylerde kaygı ile karşılaşmaktadırlar. Toplumumuzda son yıllarda hızla gelişen kentleşme olgusu, endüstrileşme çabaları ve daha bir çok faktör aileleri geleneksel yaşama biçiminden yavaş yavaş kopararak, onların yeni bir düzen, yeni ilişki kalıpları, yeni rol beklentileri içine girmelerine neden olmuştur.

(6) Isodore, Portnoy., "Handbook of Psychiatry", s.320'den
Hisli, aktarıyor.; a.g.e., s.37

(7) Bakınız: N.Smelser., a.g.e.

Bu değişimi konumuz olan çalışmayan evli kadın açısından değerlendirecek olursak, kadınların ev kadını olmalarını hazırlayıcı nedenleri önceki bölümlerde ele almıştık. Ancak ekonomik eşlerin gelir düzeyi yükseldikçe kadınlar kendi geleceklerinin temini ve çocuklarının geleceklerinin eşlerinin kazancıyla sağlanabileceği inancı ve güveninin söz konusu olduğu da gözden kaçmamaktadır. (bakınız 9.Bölüm). "Kadınların alışmamam eğilimlerine sıklıkla gösterdikleri bir başka nedende, kendilerini hala geleneksel tanımları içinde bir anne ve eş olarak görmeleridir. Bu durum yalnızca evle kadınlar için değil onların kız çocuklarının kalıp yargıları için de geçerlidir. Diğer bir deyişle, kuşaklar arasında bile, kadınlarmın kendi benlik kavramlarında önemli bir değişiklik yok gibidir." (8)

Yukarıda saydıklarımızdan hareketle, kentli ev kadınlarının eşlerini gelir düzeyinin yüksek olması, onların daha rahat ve güven içinde olmalarını sağlayabilmektedir. Ayrıca, rneklememiz, eşağı yukarı homojen bir kent dokusundan sağilmiştir, aileler anolanmamış aile olmak durumundadırlar, hiç bir kadının eşi gelir ve meslek yönünden yitirme korkusu taşımamaktadır. ikisi dışında tüm ev kadınlarının çocukları ve eşleri sağlıklıdır. Bu koşullar altında durumluk-sürekli Kaygı Envanteri uyguladığımız 50 ev kadını genellikle rahat ve yaşamlarından hoşnut bir ortam içindedirler. Bu rahatlıklarını belirtmeleirne reğmen ev kadınlarının ogu çalışan kadın olma özlemi içindedirler, bunu söylerken de ev kadını olmanın kendilerine sağladığı avantajları da sıralamaktadırlar.

(8) Hisli., a.g.e., s.45

N.Hisli'nin yaptığı araştırma sonuçlarında "Ev kadını" olma istem ve gerçeği arasında bir çelişki içinde olmayan, ev kadını olmaktan memnun olan kadınların oluşturduğu grupta kaygı düzeyinin genel ortalamadan düşük çıkması doğaldır. Ev kadınları grubunda eşlerinin, kendilerinin ev kadını olmalarından memnun olmadığını söyleyen bir tek kadının bile çıkmaması, erkekler arasında "kadının yeri evidir" görüşünün hala geçerli olduğunun bir kanıtıdır. (9)

50 kişili örneklemimize uyguladığımız Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri sonuçları şu şekilde çıkmıştır:

Durumluk Kaygı envanteri Puanı (DKEP):36.85

Sürekli Kaygı envanteri Puanı(SKEP):37.50

D.S:Kaygı envanter puan ortalaması

Elde ettiğimiz bu kaygı puanı ortalamasını Türkiye'de Kaygı envanterinin geçerliğini saptayan N.Öner'in araştırmasıyla karşılaştırdığımızda örneklemimizle, N.Öner'in (10) Normal Denekler (öğrenci ve yetişkinler) arasında yakın bir ilişki çıkmıştır. Bizim örneklemimizde Durumluk Envanter puanı ortalaması:36.85, N.Öner'ininde D.K. ortalaması 38.58 çıkmıştır. Sürekli Kaygı puanı ortalaması bizim araştırmamıza da:37.50, N.Öner'in araştırmasında:38.12 çıkmıştır.(Bizim çalışmamızda P 0.01 den küçüktür.)

Bu durumda örneklemimizdeki ev kadınlarının durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin Türkiye ortalamalarının pek az altında olmakla birlikte, anlamlı bir benzeşme gösterdiği gözlenmektedir.

(9) a.g.e., s.77

(10) Öner., a.g.e., s.94-97

Kaygı'ya ilişkin söylediklerimizi özetleyecek olursak, toplumumuzun gelişme çabaları içinde olması, her bireyi çeşitli düzeylerde etkilemektedir. Örneklemimizdeki ev kadınlarının yaşamlarından yani, ev kadınları olmaktan büyük ölçüde hoşnut olduklarını ve bunun, kaygı düzeylerinin düşük olmasına yol açtığını söyleyebiliriz. Ancak, yalnızca yaşamlarından hoşnut olmanın kaygı düzeylerini düşük olmasına yol açacağını da savlamıyoruz.

SONUÇ

Çalışmamıza 10 Bölüm içinde tamamlanmış bulunuyoruz. Şimdiye kadar üzerinde durduğumuz konuları genelde bir değerlendirilmesini yapalım.

Çağlar boyunca insanlar bir toplum içinde yaşama zorunluluğu duymuşlardır. Toplum insanla insan da toplumla varolmuştur. Varoluşundan günümüze toplumlar aşama aşama kimi değişimlere uğramışlardır, ve bu değişimler sürüp gitmektedir. Bu değişimler her toplumunun her kesimini farklı biçimlerde etkilemektedir. Toplum bilim kuramcıları da topluma, toplumsal yapıya, toplumsal değişmeye ilişkin görüşlerini bu değişiklikler üzerine temellendirmektedirler.

Çalışmamızın kurumsal temeli, sistem yaklaşımı içinde yapısal-işlevselci yaklaşımı eriterek ortak bir bütünlük sağlamak yoluyla kurulmuştur. Sistem Yaklaşımı toplumu bir bütün olarak ele alıp, bütünün parçaları arasındaki ilişki ve sistem içinde girdi-işleme-çıkış süreçleri toplumun devamlılığını ve değişimini meydana getirmektedir. Toplumun bir parçasında meydana gelen değişiklikler diğerlerini de etkiler, yani tüm toplumu etkiler. Bu etkilenme işlevselcilerin üzerinde durduğu gibi uyum ve dengeyi getirdiği gibi, çatışma ve çelişkiyi de getirmektedir. Her toplumda değişimin farklı olacağını bu nedenle söylemekteyiz. Bu noktada eleştirdiğimiz yapısal işlevselci yaklaşımı, toplumda uyum ve dengenin varlığının yanı sıra çatışma ve uyumsuzluğun varlığıyla birlikte kabul ederek değerlendiriyoruz.

Konumuza ilişkin literatürün kısıtlı oluşu nedeniyle genel olarak, tarihten günümüze ve günümüzdeki kadını ev kadınının durumunu özetleyelim:

İlk tarihsem dönemde, kadın sanıldığı gibi aksine kocasına bağlı bir köle konumunda değildi, akrabalık ve aile kadına göre belirleniyordu. Bu da toplum için de hayli yüksek bir statü (konum) sağlıyordu.

Kölecilik döneminde kadın kesin olarak erkeğe bağlanmıştır. Sıderek evine kopanmış ve ikincil bir konuma düşmüştür.

Ortaçağ döneminde kadın ev içindedir., dinsel yaptırımlarla, ekonomik güce sahip erkeğin kesin egemenliği altına alınmıştır. Kadının yeri evidir yargısı çerleşmiştir. İslamiyet'te doğduğu koşullarda ilerici bir yapı arz ederken sonraları, özellikle Osmanlı toplumunda kadını önce babasına daha sonra kocasına bağlayan, itaatkar, edilgen, doğurma dışındaki işlevi olmayan bir döngü içindedir. Sanayi Devriminin yarattığı işgücü istemi kadınları ilk olarak ücretli işgücü olarak çalışma hayatına iter. Güvencisiz koşullarda düşük ücretlerle çalışan kadınlar aile bütçesine katkı da bulunmak zorundadır.

Oysa günümüzde gelişen toplumsal ve ekonomik koşullar, teknolojinin hızla ilerlemesini sağlamıştır. Artık emek-yoğun üretimden teknoloji-yoğun üretime geçilmiştir. Bu da daha fazla sayıda işgücünün işsizleşmesine neden olmaktadır. Bu durumda, kadınların çalışma hayatından çekilerek evlerine dönmeleri gerekmektedir. Eğitim programları yeniden düzenlenmekte, düşünen, üreten, iş kadını yerine; yaşamını evine çocuklarına adanmış, tüketici ev kadını gizil yada açık olarak plan-

lanmaktadır. Çağdaş toplumda kadının iki uca doğru çekildiği gözlenmektedir. Bir uçta okuyan, çalışan kadınlar, diğer uçta ev kadınları. Konumuz ev kadınları olduğu için çalışan kadını değinmiyoruz. Ev kadını Batının gelişmiş toplumlarında hertür teknolojik kolaylıktan yararlanmaktadır. Asli görevi evi ve çocuklarıdır. Bu görev her biçimde kendisine hatırlatılmaktadır. Toplumumuzda da kentlerde gelir düzeyi yüksek ailelerde, gelişmiş toplumlardaki ev kadınlarıyla benzerlik dikket çekicidir. Sosyal yaşam son derece kısıtlı olmakla birlikte, ev kadınlarımız bunu aşmak için pek de çaba göstermemektedirler. Çünkü onların neleri yapıp neleri yapamayacakları aşağı yukarı belirlenmiş gibidir.

Araştırma verilerinin değerlendirmesine gelince, Araştırma Tekniği bölümünde (Bakz.4.bölüm) örneklemedeki ev kadınlarının nitelikleri belirtilmişti. Araştırmamızın hipotezlerini verilerimizin ışığında test edeceğe olursak, hemen tüm önermelerimizin doğruluğunu saptamış bulunmaktayız.Şöyleki:

1) Kentli orta gelirigrubuna giren çalışmayan evli kadınların yüksek eğitilmiş olsalar bile, ev dışı üretime katılma oranlarının düşük olma eğilimi göstermesini bekliyorduk. Oysa araştırma verilerimizin analizinde, yüksek öğrenim görmüş ev kadınlarının sayısıysalınzca 3 kişi idi. (% 6) Bu durumda evrenimizde saptadığımız nitelikteki ev kadınlarının yüksek öğrenimli olacaklarını varsaymakla yanlışmış olduğumuzu göstermektedir. Bizi yanılgıya iten en büyük nedenlerden bir ev kadınlarının eşlerinin çoğunluğu yüksek öğrenimli ve

statülü meslek sahibi kişiler olması idi. Sonuçta, ev kadınlarının çoğunlukla orta öğrenimli olmalarına rağmen hipotezimiz doğrulanmaktadır.

2) Örneklemimizdeki ev kadınları, çalışan kadınların en büyük sorununu çocuk bakımı olduğu konusunda tümü birleşmektedirler. (Tablo:) Bu nedenle çocuklarının bakımı ve tam olarak yetişmelerini sağlamak amacıyla, ev dışında çalışmayıp ev kadını olmayı yeğledikleri gözlenmektedir.

3) Araştırmamıza konu olan ev kadınları, önce yetiştikleri aileden, sonra örgün eğitim sistemimizden aldıkları eğitimle ev kadını olmayı başlangıçta kabullenmişlerdir. Bulgularımız varsayımımızı doğrular niteliktedir. Geleneklerinden yavaş yavaş kopan bir toplum olarak, eski gelenek ve değerlerinden kimilerini hala yaşatmaktayız. Kadının toplumdaki yerinin erkeğe göre ikincil bir konuma sahip oluşu, onların bu rol tanımları içinde değerlendirilmelerine neden olmaktadır. Özellikle kentte ev kadınları üzerinde kitle iletişim araçlarının etkisi büyük olmaktadır. Tv, Video izleme, gazete, dergi, kitap okumak, ve izlenen-okunanların niteliği kadınları edilgen ve tüketici olma durumu içine sokucu rol oynamaktadır.

4) Araştırma bulgularımızın değerlendirmesinde, ev kadınlarının sosyal çevre ile ilişkileri yakın arkadaş, komşu ve akrabaları ile sınırlandığı görülmüştür. Ev işleri ve alışveriş dışındaki zamanları genellikle ev gezmelerinde yani med-
dihleri gibi ev kadınları ile ve bir ev ortamında geçmektedir. İzmir gibi kültürel etkinliklerin görece yüksek olduğu bir kentte, kunsere, tiyatroya, sergiye, kültür dernekleri faaliyet-

lerine zaman ayırdığını belirten bir tek ev kadını örnekleminizde yer almamıştır. Bu da hipotezimizi doğrular niteliktedir.

5) Kentli, gelir düzeyi orta ve yüksek ev kadınlarının yaşamlarından, yani ev kadını olmalarından hoşnut olacakların ve bunun bir sonucu olarak da, kaygı düzeylerinin düşük olabileceklerini, durumluk ve sürekli kaygı puanları arasında yakın bir ilişki olacağını beklemiştik. Kaygı Envanteri sonuçlarına göre, beklediğimiz gibi Durumluk Kaygı puanı ile Sürekli Kaygı puanı arasında yakın bir ilişki bulunmuştur. Türk toplumu için geçerliği saptanmış olun N.Oner'in araştırmasıyla karşılaştırdığımızda, örnekleminizdeki ev kadınlarının Kaygı Envanter puanı ortalamaları çok yakın bir benzerlik göstermektedir. Bu durumda hipotezimiz doğrulanmıştır.

Ancak, burada gözden kaçırmamamız gerekli bir nokta vardır. Çalışmanın 9.Bölümünde, ev kadınları seçenekleri olsa çoğunlukla çalışan kadın olmayı istediklerini belirtmişler ve ayrıca ev kadını olmaktan da hoşnut olduklarını da vurgulamışlardır. Bu ikili duygu (yani hoşnutsuzluk ve hoşnut olma) çok çeşitli nedenlerle edayamaktadır. Tümöyle bir araştırma konusu olabilecek nitelikteki bu noktayı biz yalnızca vurgulamakla yetinmek durumundayız.

Sonuç olarak diyebilirizki, Türk toplumunda kentli orta gelir ve üstündeki silelerde, eşlerin geliri ile geçinen kadınlar, ev kadını olarak yetiştirilmişlerdir. Ev kadını olmanın gerektirdiği rolleri oynamak onların çoktan kabullendiği bir durumdur. Erkekler eşlerinden bu rolü oynamalarını beklemektedirler. Kentlerde bile okul öncesi ve okul dönemi çocuk-

lerin bakımına üstlenecek kuruluşların henüz tam anlamıyla kurulmuş olmaması ve çekirdek ailelerin yoğunluğu, evli kadını çocuğun doğumundan itibaren sürekli bakımı ve yetiştirimiyle görevli kalmaktadır. Böylece ev kadınları ev işleri ve çocuk bakımı ile tüm yaşamlarını bitirmektedirler.

Oysa bir toplumda erkek kadar kadının da işgücüne katılıp, üretim sürecinde yerini alması ile o toplumun gelişme düzeyine katkısı yadsınmaz bir gerçektir.

Çevre Toplumumuzun ekonomik, siyasal, hukuksal düzeninde yapılmamasını gerekli gördüğümüz kimi değişiklikler, her düzeyde kadını daha bağımsız, daha saygın, daha mutlu kılacaktır. Bunu sağlamak için de eğitim sistemimizde cinsiyet rollerine dayanan eğitimden artık ayrılma zamanının geldiğini vurgulamak isteriz. Yasalarımızda sözü edilen eşitlik, günlük hayatta da geçerli olmalıdır. Kadın evli iken çalışmaya başladığında ya da çalışırken çocuk sahibi olduğunda, çocuğuna kim bakacak? sorusunu düşünmeyecek bir toplumsal düzen içinde olmayı hak etmemiştir mi?

GÖRÜŞME FORMU

Adı Soyadı:

Görüşme tarihi/saat:

Görüşme sıra no:

1. Yaşınızı söyleyebilirsiniz?

1.....

2. Doğum yeriniz neresi?

1. İl.....()

2. İlçe.....()

3. Kasaba.....()

4. Köy.....()

5. Cevapsız-anlamsız()

3. Eşinizin doğum yeri neresidir?

1. İl.....()

2. İlçe.....()

3. Kasaba.....()

4. Köy.....()

5. Cevapsız-anlamsız....()

4. Kaç yıldan beri İzmir'de oturuyorsunuz?

1. İzmir'in yerlisiyim.....()

2. 0 - 5 yıl.....() Nereden?

3. 5 - 10 yıl.....() "

4. 10 - 15 yıl.....() "

5. Diğer.....() "

6. Cevapsız-anlamsız.....()

5. Eşinizle İzmir'de mi tanışıp, evlendiniz?

1. Evet.....()

2. Hayır.....() Nerede? 1. İl.....()

2. İlçe.....()

3. Kasaba.....()

4. Köy.....()

3. Cevapsız-anlamsız.....()

6. Öğrenim durumunuz nedir?

- 1.İlkokul.....()
 2.Ortaokul.....()
 3.Lise.....()
 4.Universite.....()
 5.Diğer.....().....
 6.Cevapsız-anlamsız.()

7.Anne ve babanızın öğrenim durumları nedir?

- Anne: 1.İlk.....() Baba: 1.İlk.....()
 2.Orta.....() 2.Orta.....()
 3.Lise.....() 3.Lise.....()
 4.Yüksek.....() 4.Yüksek.....()
 5.Diğer..... 5.Diğer.....
 6.Cevapsız- anlamsız.....()

8.Eşinizin öğrenimi nedir?

- 1.İlk.....() 4.Üniversite.....()
 2.Orta.....() 5.Diğer().....
 3.Lise.....() 6.Cevapsız-anlamsız..()

9.Bir mesleğiniz var mı?

- 1.Hayır.....()
 2.Evet.....().....
 3.Cevapsız-anlamsız ()

10.Eşinizin işi / mesleği nedir?

- 1.Tüccar- Sanayici.....() 5.Toprak sahibi-Çiftçi.....()
 2.Memur.....() 6.Esnaf- Sanatkar.....()
 3.İşçi.....() 7.Serbest (dr., müh., av.)...()
 4.Asker.....() 8.Diğer.....

11.Hanenizde eş ve çocuklarınızdan başka sürekli oturan akraba / yakınınız var mı? Varsa yakınlık dereceleri.

- 1.Yok.....()
 2.Var.....().....
 3.Cevapsız-anlamsız..()

12.Çocuklarınızın sayısı / yaşı / öğrenim durumu nedir?

	Yaş	Cinsiyet	Öğrenim Durumu
1.			
2.			
3.			

13. İlk çocuğunuza kaç yıllık evli iken sahip oldunuz?

- 1.0 - 1 yıl.....() 4.3 - 4 yıl.....()
 2.1 - 2 yıl.....() 5.5 ve üstü yıl....()
 3.2 - 3 yıl.....() 6.Cevapsız-anlamsız.()

14.Çocuklabilerek ve isteyerek ne sahip oldunuz? Yani, çocuklarınızın sayısı sizce yeterli mi?

- 1.Evet.....() Niçin?.....
 2.Hayır.....() Niçin?.....
 3.Cevapsız-anlamsız....()

15.Eşinizin aylık net geliri nekadardır?

- 1.40- 60 binTL.....() 5.150 - 200 bin.....()
 2.60 - 80 bin.....() 6.200- 300bin.....()
 3.80 - 100 bin.....() 7.300bin ve üstü.....()
 4.100 -150 bin.....() 8.Cevapsız-anlamsız....()

16.Eşinizin gelirinden başka aile bütçenize giren gelirler var mı?

Nelerdir?

- 1.Hayır.....()
 2.Evet.....()
 3.Cevapsız-anlamsız....()

17.Sizce aileniz hangi gelir dilimine girmektedir?

- 1.Alt gelir grubu.....() 4.En üst gelir grubu.....()
 2.Orta gelir grubu.....() 5.Diğer.....()
 3.Üst gelir grubu.....() 6.Cevapsız-anlamsız.....()

18.Oturduğunuz ev kendinizin mi?

- 1.Evet.....() 2.Hayır.....()
 3.Cevapsız-anlamsız.....()

19.Ev dışında bir iş'de çalışmayı düşündünüz mü? (Düşünüyor musunuz?)

- 1.Evet.....() 3.Cevapsız-anlamsız....()
 2.Hayır.....()

20.Yanıtınız Evet'se ne gibi işlerde? Hayır'sa nedeni?

- 1.....

21.Eşinizin sizin ev dışında bir iş'de çalışmanıza ilişkin düşüncesi nedir açıklar mısınız?

- 1.....

2.Eşinizle nasıl tanıştınız?

1.Eşimle akrabayız.....()	4.Eşimle okurken tanıştık....()
2.Eşimle komşuyuz, köylüyüz.()	5.Diğer.....
3.Gördüğüler yoluyla.....()	6.Cevapsız-anlamsız.....()

3.Eşinizle aranızda kaç yaş fark var? (büyük - küçük).

1.Eşim () yaş büyük.	3.Eşimle aynı yaştayız.....()
2.Eşim () yaş küçük.	4.Cevapsız-anlamsız?.....()

4.Evliliğinize eşinizin / sizin çevrenizden (aile-akraba) bir etki, bir tepki geldi mi? Açıklayınız.

- 1.....
-

5.Ailenize ilişkin konularda karar vermeniz nasıl oluyor?

1.Ailemize ilişkin ~~konularda~~ her konuda eşim karar verir.....()
2.Ailemize ilişkin her konuda ben karar veririm.....()
3. " " " " birlikte karar veririz.....()
4. " " " " çocuklarımızla birlikte karar veririz...()
5. " " " " aile büyüklerine danışırız.....()
6.Diğer.....()
7.Cevapsız-anlamsız.....()

6.Ev işlerinizde yardımcınız var mı? Kim / nasıl?

1.Var.....()	1.....
2.Yok.....()	
3.Cevapsız-anlamsız.....()	

7.Eşiniz ev işlerinde size yardımcı olur mu? Olursa ne gibi işlerde, olmayorsa nedeni?

1.Evet.....()	
2.Hayır.....()	
3.Cevapsız, anlamsız....()	

8.Çocuklarınızın büyüme ve eğitiminde size yardımcı olan varmıydı / varmı? Kimler?

1.Kimse yardımcı olmadı.....()
2.Annem.....()
3.Kayınvalidem.....()
4.Yakın akraba - Komşu.....()
5.Öğretmen -dada - vâ.....()

29.Çocuklarınızın kişisel problemleriyle ne derecede ilgilenirsiniz?

- 1.Hiç ilgilenmem, kendileri çözerler.....()
- 2.Bütün kişisel sorunlarını beraber çözeriz.....()
- 3.Bütün kişisel sorunlarını eşimle danışarak çözeriz....()
- 4.Diğer aile büyüklerine danışarak çözeriz.....()
- 5.Diğer.....
- 6.Cevapsız-anlamsız.....()

30.Çocuklarınızın aile içinde çözümleyemediğiniz kişisel sorunlarını çözümlemede nasıl bir yol izlersiniz?Açıklarmısınız?

- 1.....
-

31.Çocuklarınızın ev ödevleriyle ilgileniyormusunuz? Yanıt Evet'se (zaman ve bilgi yönünden yeterlilik), Hayır'sa,(nedeni).

- 1.Evet.....().....1.....
- 1.....
- 2.Hayır.....().....
-
- 3.Cevapsız-anlamsız...()

32.Çocuklarınıza ilişkin konularda karar verirken eşinizle ortak karar alabiliyormusunuz?

- 1.Evet her zaman()
- 2.Hayır hiç bir zaman.....()
- 3.Bazı konularda.....() Hangi konular da?.....
- y.....
- 4.Cevapsız-anlamsız.....()

33.Eşiniz, çocuklarınıza eğitim, eğlence, oyun, konuşma,vb. için günde ne kadar zaman ayırıyor?

- 1.Hiç zaman ayırmaz.....()
- 2.İş günü zaman ayırmaz.....()
- 3.Günde en az bir saat.....()
- 4.Günde iki saatden fazla...
- 5.İş dışında tüm zamanını...
- 6.Cevapsız-anlamsız.....

34.Çocuğunuz yalan söylediğinde, ya da onaylamadığınız bir davranışta bulunduğu zaman tepkileriniz ne olmaktadır? Açıklarmısınız?

- 1.....
-

35. Aile bütçenizi nasıl yapıyorsunuz?

1. Bütçenizi eşim yapar.....()	4. Bütçenizi çocuklarınızla
2. " ben yaparım.....()	birlikte yaparız.....()
3. " ortaklaşa yaparız.()	5. Diğer.....
6. Cevapsız-anlamsız.....()	

36. bir aylık bütçenizde önem sırasına göre harcamalarınızı söylermisiniz?
(Beslenme, giyim, kira, eğlence, sağlık, vb.)

1.....	4.....	7.....
2.....	5.....	8.....
3.....	6.....	9.....

37. Aile bütçenizden kişisel harcamalarınıza nelere / ne kadar pay ayırıyorsunuz? Söylermisiniz?

- 1.....
-

38. Evinize ya da kendinize herhangi bir eşya alırken öncelikle kime danışırsınız?

1. Hiçkimseye.....()	5. Hem eş, hemde çocuklarıma...()
2. Eşime.....()	6. Arkadaş- komşulara.....()
3. Anneme.....()	7. Diğer.....
4. Çocuklarıma.....()	8. Cevapsız - anlamsız.....()

39. Tatillerinizi (eş ve çocuklarınız açısından) nasıl değerlendiriyorsunuz?

- 1.....
-

40. Günlük işlerinizden erte kalan zamanınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?

- 1.....
-

41. Bir günde kaç saatınızı ev dışında geçiriyorsunuz? Neler için?

- 1.....
-

42. Kabul Günlere düzenliydiniz mi?

1. Evet.....()	3. Cevapsız-anlamsız.....()
2. Hayır.....()	

(Yanıt Evet'se), Kabul Günleri düzenlemek sizin isteyerek yerine getirdiği bir ihtiyaç mı? Yoksa komşu / arkadaşlarınızın ısrarı ile gerçekleşen bir olay mı? Açıklarmısınız? (Statü açısından sorulacak).

1. Kendi isteğim ile yapıyorum.....()
2. Herkes gün yaptığı için ben de yapıyorum.....()
3. Komşu-arkadaşların etkisiyle gün yapıyorum.....()
4. Diğer.....
5. Cevapsız-anlamsız.....()

4. Eşinizin, komşularınız - arkadaşlarınızla olan ilişkilerinize karşı tutumu nasıldır?

1. Hiç karışmaz.....()
2. Onaylar, teşvik eder..()
3. Onaylamaz ama pek karışmaz.....()
4. Onaylamaz, izin vermez.....()
5. Diğer.....
- 6? Cevapsız-anlamsız.....()

5. Sıklıkla evine gittiğiniz kişiler kimler? (Ev dışı ilişkiler açısından).

1. Annem.....()	5. Arkadaşlarım.....()
2. Kayınvalidem..()	6. Diğer.....
3. Akrebalarıma..()	7. Cevapsız-anlamsız..()
4. Komşularım.....()	

6. Kitap / gazete / dergi okurmusunuz?

1. Evet.....()	3. Arasıra.....()
2. Hayır.....()	4. Cevapsız-anlamsız.....()

7. Enson okuduğunuz kitap ve derginin adını söylemişsiniz?

- 1.....
2. Cevapsız-anlamsız....()

8. Televizyon izliyor musunuz? Hangi programları?

1. İzlemiyorum.....()	5. Belgeseller.....()
2. Eğlence- müzik....()	6. Kültür- sanat prog.....()
3. Haberler-haber prog...()	7. Diğer.....
4. Diziler -filmler..()	8. Cevapsız , anlamsız.....()

Size göre bugünlerde yurdumuzda ve dünyada en önemli olay nedir?

1.Yurdumuzda:.....

2.Dünyada:.....

3.Cevapsız-anlamsız.....()

(Varsa) Kızlarınızın ev dışında çalışmayıp ev hanımı olmalarını e
erzu edermisiniz? Neden?

1.....

.....

.....

Annenize / kayınvalidenize göre sizin günlük yaşantınıza (günlük
işleriniz) daha mı kolay, daha mı zor? Açıklarmısınız? (neden-
leriyle birlikte soru pekiştirilecek.)

1.....

.....

.....

Tüm kişisel sorunlarınızı eşinizle konuşurmusunuz? Neden?

1.....

.....

.....

3.Eşiniz tüm sorunlarını size açar mı? Neden?

1.....

.....

4.Eşinize ilişkin bir sorunuz olduğunda kime danışırsınız?

1. Anneme.....()

5. Doktoruma.....()

2. Kayınvalideme.....()

6. Hiçkimseye.....()

3. Komşuma.....()

7. Diğer.....

4. Yakın arkadaşıma,...()

8. Cevapsız-anlamsız.....()

5. Bir kez daha dünyaya gelme şansınız olsa idi, ne olmayı isterdi-
niz?

.....

.....

.....

İyi bir eş, iyi bir anne, iyi bir ev kadını olduğunuzu düşünür-
müstünüz? Nedenlerini açıklarmısınız?

Sizce çalışan kadınların sorunları varmıdır? Varsa ne gibi so-
runlardır bunlar?

Sağeneğiniz olsa ~~xxx~~ ev kadını mı yoksa çalışan kadın mı olmayı
isterdiniz? Açıklarmısınız?

Sizce evkadınlarının sorunları neler olabilir? Bunları sırası
ile söylemişsiniz? (Ağırılık derecelerine göre belirtilmesi .)

1.....	5.....
2.....	6.....
3.....	7.....
4.....	8.....

Gelecekte bekledikleriniz nelerdir? Açıklarmısınız?

Bana bir günlük yaşamınızı anlatarmısınız?

merge: Aşağıda kişilerin kendilerine ait duygularını anlatmada kullandıkları bir takım ifadeler verilmiştir. Her ifadeyi okuyun, sonra da anda kendinizi nasıl hissettiğinizi ifadelerin sağ tarafındaki seçeneklerden en uygun olanı işaretleyerek belirtin. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Herhangi bir ifadenin üzerinde fazla zaman sarfetmeksizin anda nasıl hissettiğinizi gösteren cevabı işaretleyiniz.

	Hemen	Biraz	Oldukça	Tamamıyla
	Hiç			
1.Kendimi sakin hissediyorum.....	()	()	()	()
2.Kendimi, emniyette hissediyorum.....	()	()	()	()
3.Huzursuzum.....	()	()	()	()
4.Pişmanlık duygusu içindeyim.....	()	()	()	()
5.Kendimi rahat hissediyorum.....	()	()	()	()
6.İçinde bir sıkıntı hissediyorum....	()	()	()	()
7.İleride olabilecek kötü olayları düşünerek üzüldüyorum.....	()	()	()	()
8.Kendimi dinlenmiş hissediyorum.....	()	()	()	()
9.Kendimi kaygılı hissediyorum.....	()	()	()	()
10.Kendimi rahatlık içinde hissediyorum	()	()	()	()
11.Kendime güvenim olduğuna hissediyorum	()	()	()	()
12.Kendimi sinirli hissediyorum.....	()	()	()	()
13.İçinde bir huzursuzluk var.....	()	()	()	()
14.Çok gergin olduğumu hissediyorum...	()	()	()	()
15.Sükunet içindeyim.....	()	()	()	()
16.Halimden memnunum...1.....	()	()	()	()
17.Endişe içindeyim.....	()	()	()	()
18.Kendimi fazlasıyla heyecanlı ve şaşkın hissediyorum.....	()	()	()	()
19.Kendimi neşeli hissediyorum.....	()	()	()	()
20.Keyfim yerinde.....	()	()	()	()

KENDİNİ DEĞERLENDİRME ANKETİ

Yönerge: Aşağıda kişilerin kendilerine ait duygularını anlatmada kullan-
mış oldukları bir takım ifadeler verilmiştir. Her ifadeyi okuyun, sonra da
kendinizi genel olarak nasıl hissettiğinizi ifadelerin sağ tarafındaki
seçeneklerden en uygununu işaretlemek suretiyle belirtin. Doğru ya da
yanlış cevap yoktur. Herhangi bir ifadenin üzerinde fazla zaman sarfet-
meksizin genel olarak nasıl hissettiğinizi gösteren cevabı işaretleyin.

	Nadiren	Bazen	Çoğu zaman	Hemen her zaman
1.Keyfim yerindedir.....	()	()	()	()
2.Çabuk yoruluyorum.....	()	()	()	()
3.Olur olmaz hallerde ağlayacak gibi olurum.....	()	()	()	()
4.Diğerleri kadar mutlu olmayı isterdim	()	()	()	()
5.Çabuk karar veremediğim için fır- satları kaçıyorum.....	()	()	()	()
6.Kendimi zinde hissederim.....	()	()	()	()
7.Sakin, kendime hakim ve soğuk- kanlıyım.....	()	()	()	()
8.Güçlüklerin yenemeyeceğim kadar biriktiğini hissederim.....	()	()	()	()
9.Gerçekte çok önemli olmayan şey- ler için endişelenirim.....	()	()	()	()
10.Mutluyum.....	()	()	()	()
11.Herşeyi kötü tarafından alırım....	()	()	()	()
12.Kendime güvenim yok.....	()	()	()	()
13.Kendimi emniyette hissederim.....	()	()	()	()
14.sıkıntı ve güçlük veren durum- lardan kaçınıyorum.....	()	()	()	()
15.Kendimi hüzünlü(kederli)hissederim.	()	()	()	()
16.Hayatımdan memnunuz.....	()	()	()	()
17.Aklımdan bazı önemsiz düşünceler geçer ve beni rahatsız eder.....	()	()	()	()
18.Hayal kırıklıklarını öylesine ciddiye alırım ki unutamam.....	()	()	()	()
19.Tutarlı bir insanım.....	()	()	()	()
20.Son zamanlarda beni düşündüren konular yüzünden gerginlik ve huzursuzluk içindeyim.....	()	()	()	()

ÖRNEKOLAY : 1

38 Yaşında

Kız Enstitüsü Mezunu

3 Çocuklu

Eşi, Yedek Parça İmalatçısı.

Her sabah 6.5'da kalkarım. Üç çocuğum ve eşimle kahvaltı ederim. Çocuklar 7.5'da eşim 8.0'de gider. Kapvaltiyi toplar, 10.0'a kadargenellikle tekrar yatarım. Kalkıp radyoda 'arkası yarın'ı dinleyerek önce mutfaktan başlar, tüm evi temizlerim. Hergün evimin her yanını süpürür, silerim. Öğleyin, eşim ve çocuklarım yemeğe gelmediğinden, ayaküstü yerim. 13.0'e kadar tüm işlerim biter. 14.0'ten sonra ya bir gezmeye giderim, ya da misafirim gelir. Hergün hiç boş kalmam. İş ile gezme arasındaki boşlukta gazetenin başlıklarına bir göz atarım. Akşam eşim ve oğullarım gelmeden evde olurum. Eşimin geliş saati belli olmadığından biz önce yeriz. Eşim beklemiş yemek yemez, onun yemeği ayrı ve özel olarak pişer. Hemen bulaşıkları yıkar, eşimle kahvelerimizi içeriz. Çocuklar odalarına çekilir, ders çalışır, müzik dinlerler. Bizse günümüzü konuşur, gezmeye gider, ya da misafir ağırlarız. Gece yatınca bir saat kadar uykum gelsin diye kitap okur, uyurum.

ÖRNEKOLAY : 2

36 Yaşında,
Kolej Mezunu,
2 Çocuklu,
Eşi, Şirket yöneticisi (emekli).

Sabah 8.5-9.0 arası kalkarım. Eşim ve çocuklarımla kahvaltı yapar, saçlarımı sarar, jimnastik yaparım. Öğlen yemeğini hazırlar evimi toparlarım,. Öğleyin eşim arabayla kızımızı okula götürür, alışverişimi yapar. Eşim sürekli evde olduğu için pek gezmeye gitmem. Uzun süre yurt dışında kaldığımdan ev gezmelerine pek alışık değilim. Akşam 18-19 arası ailece yemeğimizi yeriz. Eşim sofraya hazırlama ve toplamama yrdm eder. Çocuklarım uykudan önceyi seyreder yatar. Ben eşimle tv., video izlerim, bazı akşamlar dışarı çıkarız (sinema gazino) gibi. Çocuklarımızı götürmeyiz. Haftada iki gün temizliğe yardımcım gelir, onunla bende yorulurum.

ÖRNEKOLAY: 3

41 yaşında,
Amerikan Kız Koleji Mezunu,
2 Çocuklu,
Eşi , Makina Müh., Müteahhit.

Sabah 6.0 da kalkarım. Eşimin kahvaltısını hazırlar, onu 7.0 de uğurlarım. 8.30 da çocuklarımı kaldırıncaya kadar günlük işlerimi yaparım. 8.30 da çocuklarımla birlikte kahvaltı eder, sofrayı toplamadan sigaramı yakar, gazetemi okurum. Çocuklar öğlene kadar derslerini yaparlar, benütü, günlük yemek, küçük temizlik gibi işlerimi yaparım. Öğlen çocuklarımı yedirip okula yolladıktan sonra, mutlaka dışarıya çıkarım. Kabul günlerim olur, arkadaşlarımla toplanırız, provaya, alışverişe giderim. Ehgeç 18.0 de evde olurum. Eşim 19.0 da gelir, onu güler yüzlü ve bakımlı karşılamak isterim, mezesini hazırlarım, birlikte yemeğe otururuz, eşim her akşam bir kadeh içer ve benimde yanında olmamı ister. Çocuklar 9.0 da yatarlar, ben eşimle tv. video izleriz, bazı akşamlar dışarıda yeriz. Bazı akşamlar eşimin arkadaşlarıyla toplanırız. Genellikle geç yatarız.

K A Y N A K Ç A

- Abadan-Unat, Nermin : "Toplumsal Değişme ve Türk Kadını",
Türk Toplumunda Kadın, Türk Sos.
Bilm.Der.Yay.,1982
- Afet İnan,A. : Tarih boyunca Türk Kadınının Hak ve Görev-
leri, Milli Eğitim Bak.Yay.,İst.1975
- Alçık,Hale : Türkiye'de Kadının Toplumsal Statüsü
Basılmamış Lisans Tezi,E.U.S.S.F.,İzmir,1981
- Altındal,Aytunç : Türkiye'de Kadın, Birlik Yay.,İst.,1975
- Armağan,İbrahim : Bilimsel Araştırma Yöntemleri, D.E.U.
G.S.F.Yay.,İzmir.,1983
- Berghe,Pierre van den : "Dialectic and Functionalism:
Toward a Theoretical Synthesis",
Sociological Readings in the
Conflict Perspective, Edit:
W.Chambliss, Çev,N.Erdoğan,
Addison-Wesley Publishing Comp.,
California., 1973,
- Braverman,Harry : "Labour and Monopoly Capital", The
Degradation of Work in the Twentieth
Century.Monthly Review Press,Newyork,
1974,
- Birleşmiş Milletler-Ekonomik ve Sosyal Konseyi, "Kadının
Statüsü" 275Toplantı Raporu,1978
- Bumin,Tülin : "Uygarlık Tarihi", E.U.S.B.F.,1980 Teksir
- Çitçi,Oya : "Kadın ve Çalışma", Anne İdaresi Dergisi,
cilt:7,sayı:2,1974

- Deckard, Barbara Sinclair : The Women's Movement,
Political, Socio-Economic and
psychological Issues, Newyork
Harper and Row, 1978.
- Duverger, Maurice : Siyaset Sosyolojisi. Varlık Yay.İst.
1975.
- Dyer, W.G.: "Role Theory and Patterns of Congugal Role
Relationship", Sociology of Family, Edit.
Michale Anderson, Penguin Books, Middlesex - 1975
- Ergun, Doğan : 100 soruda Sosyoloji El Kitabı, Gerçek Yay.
İstanbul, 1979
- Erten, Ozgöl : Yüzyıllımızda Kadın ve "Adınlarımız", Türkiye
Yazıları, Ankara, 1978.
- Frank, Andre Gunder : "Functionalism, Dialectics, and
Synthesis", Sociological Readings
in the Conflict Perspective, Edit.
W.Chambliss, Addison-Wesley
Publishing Co. California, 1973
Çev.Nihat ERDOĞAN
- Friedan, Betty : Kadınlığın Gizemi, E.Yayınevi, İstanbul,
1983, Çev.Tahire Mertoğlu.
- Gün, İsmail ve Ankara, Mahmut : Bütün Yönleri ile Karşıyaka
(1969 İx Yıllığı), T.C. Kar-
şıyaka Halk Eğitim Merk.Müd.
Yay., 3.
- Hisli, Nesrin (Beba) : Değişen Toplumda Çalışan Evli Kadın
ve Kaygı, Basılmamış Yüksek Lisans
Tezi, E.Ü.S.B.F.İzmir, 1979

- Iglitzin, Lynn ve Ross, Ruth : Women in the World,
A Comprative Study. Clio
Books, Oxford, 1976
- İzmir Belediyesi Planlama MÜd. : İzmir Şehir Rehberi 1981
Harita Gen.MÜd.Matb.,
Ankara, 1981
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem : "Türkiye'de Yocuğun Değeri, Kadının
Rolü ve aogurganlığı", Türk Toplu-
munda Kadın, Türk Sos.Bil.Der.Yay.
İstanbul, 1982
- Kıray, Mübeccel B. : "Küçük Kasaba Kadınları", Türk Sos.
Bil.Der.Yay.İstanbul, 1982
- Kıray, Mübeccel B. : "Büyük Kent ve Değişen Aile",
Türkiye'de Ailenin Değişimi, Türk
Sos.Bil.Der.Yay., Ankara, 1984
- Kongar, Emre : Toplumsal Değişme, Bilgi Yay., İstanbul, 1975
- Lenski, Gerhard : "The Nature of Society", Sociological
Readings in the Conflict Perspective,
Edit:W.Chambliss, Addison-Wesley
Publishing Co., Calf., 1973 Çev.
N.Erdoğan.
- Lopata, Helena Z. : Occupation Housewife, NewYork Oxford
Uni.Press, 1971
- Michel, Andree : Sociologie de la Famille et du Mariage,
Paris, Universtaires De France, 1978, Çev.
Önal Sayın
- Milli Eğitim Bakanlığı, Ortaokul Programı, Devlet Kitapla-
rı, MEB, İstanbul, 1970

- Olgac, Senai : İctihatlarla Türk Medeni Kanunu Şerhi,
Ankara, 1975
- Oppenheimer, Valerie : "Demographic Influence on Female
Employment and Status of Women",
American Journal of Sociology, C.78
1973
- Oskay, Ülgen : "Toplumsal Yaşam ve Toplum Bilim",
E.Ü.Sosyal Bilimler Fak.Dergisi cilt.2,
İzmir, 1981.
- Oskay, Ülgen : Geçiş Dönemi Tipi Olarak Zonguldak Kömür
Havzası Maden İşçisi, E.Ü.Ed.Fak.Yay.No:25,
Ticaret Matb., İzmir, 1983
- Ozankaya, Ozer : Toplumbilim Terimleri Sözlüğü, TDK Yay.
Ankara, 1975
- Öge, Yüksel ve Çalış, Hasan : İzmir İli Yıllığı 1973, E.Ü.
basımevi, İzmir, 1973
- Oner, Necla : Durumluk-Sürekli Kaygı Envanterinin Türk
Toplumunda Geçerliliği, Basılmamış Doçentlik
Tezi, H.Ü., Ankara, 1977
- Özbay, Ferhunde : "Türkiye'de Kırsal/Kentsel Mesimde Eğiti-
min Kadınlar Üzerinde Etkisi, Türk Toplu-
munda Kadın, Türk Sos.Bil.Der.Yay.
İstanbul, 1982
- Özbay, Ferhunde : "Kırsal Kesimde Toplumsal ve Ekonomik Yapı
Değişmelerinin Aile İşlevlerine Yansıması
Türkiye'de Ailenin Değişimi, Türk Sos.
Bil.Der.Yay., Ankara, 1984

- Patai, Raphael : Woman in the Modern World.
The Free Press, New York, 1967
- Sayarı, Binnaz : "Türk Kadını ve Din", Türk Toplumunda Kadın, Türk Sos.Bil.Der.Yay.İstanbul 1982
- Sayın, Ona : Toplumsal Hareketlilik ve Öğretim Üyelerinin Sosyo-Ekonomik Kökenleri, Basılmamış Doçentlik Tezi, EÜ.SBF, 1980
- Sencer, Muzeffer : Sosyal Sınıflar Gözlem Yay.İst.1974
- Smelser, Neil J. : "Toward to The ory Modernization",
Social Change, Edit: A.Etzioni ve Ark.
Basic Books, Inc. Publisher, New York 1975
- Tan, Ebmine : Kadın-Ekonomik Yaşamı ve Eğitimi,
Türkiye İş Bankası, Kültür Yay. Ankara 1979
- Taşkıran, Tezer : Cumhuriyetin 50.Yılında Türk Kadın Hakları,
Başbakanlık Yayınları, Ankara, 1973
- Tayanç, Füsun ve Tayanç, Tunç : Dünya'da ve Türkiye'de Tarih Boyunca Kadın, Toplum Yay.
Ankara 1977
- Tekeli, Şirin : "Türkiye'de Kadının Siyasal Hayattaki Yeri"
Türk Toplumunda Kadın, Türk Sos.Bil.Der.
Yay.İst.1982
- Tekeli, Şirin : "Kadınlara Mahsus Küçük Edebiyatın Söylemi"
Cumhuriyet 17.3.1982
- Tokgöz, Oya : "Kentlerde Kitle Haberleşme Araçları ve Aile Tüketim İçimleri", Türkiye'de Ailenin Değişimi, Türk Sos.Bil.Der.Yay. Ankara, 1984

-- Timur, Serin : Türkiye'de Aile Yapısı, H.Ü.Yay.Ankara,1972

-- Ulagay, Osman : "Ekonomide Diyalog", Cumhuriyet, 1.1.1984